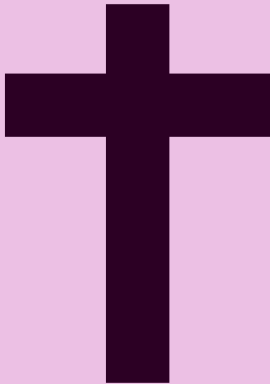

Worrorra Mark & Luke

The Gospels According to Mark and Luke in the Worrorra
language of Australia

Worrorra Mark & Luke **The Gospels According to Mark and Luke in the** **Worrorra language of Australia**

Public Domain

Language: Worrorra

This work is in the Public Domain according to the laws of Australia and the United States of America due to copyright expiration in Australia.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

6c2be47c-34de-5624-9b1b-e188cc6a19ff

Contents

MARK	1
LUKE	44

WULLUNNU-WUNIA MARK NUNYA

THE GOSPEL ACCORDING TO ST. MARK IN WORORA
Revised Edition.

PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943.
Printed by Patersons Printing Press Ltd. 65 Murray Street,
Perth.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ḁ as in cat

ḁ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

o as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English
consonantal y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Wundjanuru walaḅnu-wunia Jesu Christ, God Inko:lu.

² Ge wiri-wiri kauwi:ḅu tjo:lbadaia ḅanja, Wai, walaḅ ?
ḅara ḅaiananḅa kaḅanaḅjanuru maḅḅale ḅunminḅum, Aua
kalumba ḅundjananḅa pitja brar njeḅuru;

³ Naḅa-naḅa iaruḅ jero:l geḅiri bundul' ḅanja, Brar
wuriḅuru kalumba Inaiuri ananḅa, Tjuwalaḅa ananḅaia
tjaḅaḅuru irandju.

⁴ John kengunal, aua baptize anḅi:leri bundul' ḅanja,
ardi:um kulula baptism kulaḅan kunja umara wai wunja.

⁵ Karinjanuru aua ḅanja taḅbium mararawam Judaea
ḅarim, ardarawaia Jerusale' ḅaria; baptize kadinaieneri
aua ḅanja maro:lalim Jordan ḅanja, umara wunja
arkanḅaḅa kubadaḅaḅalana.

⁶ John tai kaḅinaiena camel iwondimalja, inwierlumba
ḅanja tjanḅundja waiḅam, mindjal kundjuniri durgenja,
ḅi:nja.

⁷ Aua ardi:um kulula kundjunjiri, Pale n̄aiu ken̄gal inaiud' ban d̄aga n̄aiu n̄anja, irk̄lja ierdunara n̄anja n̄aniowu n̄anuamiri wu n̄annumb̄ana waiel in̄an̄uma wunja.

⁸ N̄aiu baptize n̄inji:la agu n̄anja, aua pitja baptize n̄inji: In̄andj M̄amaia n̄anja.

⁹ Gejau kun̄iaiena Jesu in̄gēngunal Nazareth i d̄agu Galilee n̄anja, baptize k̄an̄iaiena John n̄anja Jordan n̄anja.

¹⁰ Maiirgi:rkum ag' i d̄agu paibiri in̄ganinal, m̄ara kum-buna āndjo:lu dalar k̄amiena, In̄andj kuluko:ka k̄adjindja jeri in̄gauwonal aua n̄anja:

¹¹ N̄ala-n̄ala kun̄jan̄gunal āndjo:l' di d̄agu, N̄undju n̄un̄jungula n̄edura n̄an̄undjunu, tjukul n̄unana.

¹² Maiirgi:rkum In̄andj k̄ān̄awu bundul' kuru.

¹³ Bundul' d̄anja k̄anineri lew̄ara forty, ko:ndjuina Satan n̄anja; adburia n̄anja k̄anineri; w̄ala-n̄aria kauerana-wod̄ja.

¹⁴ P̄alejau John in̄ganawi:na, Jesu ken̄gunal Galilee n̄anja, ardi:um kululeri w̄ala-n̄u-wunia God n̄ari.

¹⁵ Kundjunjiri, Gejau ko:rug kumiena, b̄andaia God an̄anga wod̄julu kunu: kulun̄an n̄jirwa, w̄ala-n̄u-wunia pur̄an̄udjareri.

¹⁶ Tjanai in̄gēneri wo:ndum Galilee n̄arim, m̄ara ko:nandu Simon a Andrew iwomale Simon an̄anga, net wo:ndu' n̄uru wai in̄gaībunandiri: d̄jaia n̄arandu in̄ganinandu.

¹⁷ Jesu kundjun̄an̄gandu, T̄jarāmalandowandu, n̄aiu n̄in̄jandjuandu d̄jaia n̄arandu i:d̄ja wunja.

¹⁸ Maiirgi:rkum net kan̄m̄angi:landi, k̄amalandonandu.

¹⁹ P̄al̄awurde irai in̄gēn̄ariri, m̄ara ko:nandu James Zebedee in̄ko:lu a John iwomale, auandu kuda: nam̄andi n̄anja in̄ganinandiri net n̄jiriba in̄gēn̄andiri.

²⁰ Maiirgi:rkum ai ko:nandu: kan̄m̄angi: landu Zebedee iran̄gandu nam̄andi n̄anja ardawod̄jieja n̄anja, k̄amalandonandu.

²¹ Capernaum d̄ara k̄arīn̄aruru; maiirgi:rkum Wunaiuru-jau dad̄jurd̄k̄arim d̄ara kēja, kanīngund̄ala.

²² R̄anḡari k̄arīna wunīngundie an̄anga n̄anja: gewunja kanīngund̄ala iurulwora in̄ganina, wiri-wiri-n̄aria k̄adjindja n̄uru-n̄uru.

²³ Maiirgi:rkum dad̄jurd-k̄arim maninja k̄anineri i:d̄ja agula inuru kudai;

²⁴ Aua jero:l kundjunu, kundjunjiri, N̄ani kun̄jedjuna, n̄undju Jesu Nazareth n̄ara? N̄un̄jan̄gunal ān̄am̄andju wunja? Laiburu n̄anūanu n̄undju ānguja n̄un̄un̄u, M̄amaia n̄ara God an̄anga.

25 Jesu aua kamaiaɲambuna, kundjunjiri, Kumuk minjo:, ba beɲgaldaga.

26 Agula inuru, dalar ingaman, nala-nala daraiu jero:l genjiri, ba keɲgunaldaga.

27 Ardarawaia rangari kariɲa, arge wurura burkai aɲgaiabieneri, kubadjunjiri, Anudja wuna? Wuniingundie wununali! Iurulba kudai aua agulaia arduria kamnjenangori, arka nuru kaueraɲuru.

28 Djo:jan aua wunja kunjananuru maiagekariɲuru tamɲbium mararawa' nuru Galilee wo:ri kumbaneri.

29 Maiirgi:rkum, wuno:murum dadjurd-karim i dagam ba aɲgeɲgunal, maiarum Simon a Andrew anangandam dara kariɲgunal, James a John kuda:.

30 Simon kurumangananja we njimbuneri ladja kundjunjiri; maiirgi:rkum njanɲa wunja kubadjunjananja:

31 Aua keɲgunal, njino:ri kuɲanurula, brai nji:la; ladja njanɲaiandiwela, geɲau njanɲa kanawodjana.

32 Kalkalem, maranunja njanɲawona nuru, kanbarkanuruldaga ardarawaia adbaramareja, arka kuda: agulaia kudai.

33 Malaiindem mararawam djaruk kadbiena maiamundu' nanja.

34 Aua kanmurduna ardarawaia ara aɲganineri ardamalimbua aɲganbarwuneri, agulaia ardarawaia wai kandjabuna; agulaia wa pananunja punɲarwaluiri wunja, gewunja arka laiburu aɲganinananja.

35 Mamanɲunu, wunungule lewara wali wa punɲaninja, bari kanina, dande keɲanuru, tamɲbiu' nuru wugem keɲanuru, ma dadjurd kundjunjiri.

36 Simon, arka aua nanja aɲganineri, kaueramalando:no iwonedba;

37 Mara kauero:na, kubadjunjananja, Ardarawaia nunbarkanjiro:jiri.

38 Aua kundjunjanangori, Maiagekari' nuru nari:u, malaiindem maiakari' nuru, ma kuda: ardi:um nalu; gewunja wuna nanjunjanɲgunal.

39 Dadjurd-karim arkanangam dara keɲanuru Galilee mararawam ingeneri, ardi:um kululeri, agulaia wai kandjabuneri.

40 Leper kamurka, burkai kaiabuna, lungudja kaninananja, kundjunanja, Namba tjunundjara, rarwa gole panjanangandju.

41 Ruluk ingamiena ingaieriwuna, ino:ri la mamɲan, kamandanala, kundjunanja, Korega nanun, rarwa banu.

⁴² Maiirgi:rkum leper mareja kaiñdiwela, rargara kandjuiena.

⁴³ Njadbama kundjunanğa, maiirgi:rkum kañadja:la, kundjunanğa,

⁴⁴ Manindj, i:dja pindjalunanğoriri kari:, baiunuru, dadjurd-kara pañiimbaienğa, rarwa nunjunandjuiena moia ano: Moses geñu, adañadjaieja wunja arka nanja.

⁴⁵ O! Aua keñanuru wunmanbali nala-nala djo:jan djenbenuru kundjabuneri, gewunja Jesu. kañdinba njele malai indem pañduram ðara pañgenenja, ðande wugem maninja kañineri: maiagekarim i ðagam kaueramurkala.

2

¹ Wuno: murum Capernaum njele ðara ingena. pale kulunu wunñalu, njauul-njauul kuniñaiena aua. maiaram maninja inganina.

² Ardarawaia djaruk kadbiena, ge ma kadiadi: na, balaium mano:rum, kari maiamundu' nanja:. nala-nala kululananğori.

³ Karina, kauerañuralðağa i:dja imareja iñlu,. mano: inganurienal iñrunuri nanja.

⁴ Wuno:murum wodjulu kañdinba paringunjal pelenğaraia wunja, maiarum malerdum ma. inganina pañkar madban; wuno:murum mañgadjilelemala, jeri kaueriabuna inarugu imareja weingauwoneri ma.

⁵ Jesu mañara ango:na arko wa pauerañudjarenja, imareja iñlu kundjunanğa, Wonalañ, umara. nundjananğa wai kundjabienanğu.

⁶ Atjañekaria wiri-wiri nañria ma kadineri atja. anğauwoneri arkulum maninja ni: anğanineri,

⁷ Anudjakunja indja wurunanğowa kundjiri? Djadi kundjiri: anğuja umara gole puñgaiab nañba wa iarun, God?

⁸ Maiirgi:rkum Jesu inai nanja mañara kumbuna arkulum maninja ge ni: anğanineri, kundjunanğori, Anudjakunja wuna ni: njiduniri njirkulum maninja?

⁹ Nananğa wunia, Nañnundjunanğa imareja iñlu, Umara Nundjananğa wai kundjabienanğu; nañnundjunanğa, Bari banu, nunarugu tjarawad minjam, wudaua baiu?

¹⁰ O! Laiburu njirkunun wunja I:dj' inko:lu wundjurulu kudai kabalba nanja umara wai kunja, (imareja iñlu kundjunanğa).

¹¹ Kuñenu, Bari banu, nunarugu tjarawad minjam, maiaram nundjananğa' nuru baiunuru.

¹² Aua bari kanina, maiirgi:rkum inarugu tjarawad kumañ, keñanuru ardarawaia adbanñale nuru; gewunja

ardarawaia rāngari kariņa, God kauero:do:dala, kubad-
junjiri, Wuna kađjiniu wa mađa puņarwi:nja.

13 Njele keņanuru paławalula wo:ndum maninja;
pelenğaraia ardarawaia kauerāmurkała, kaniingundała.

14 Tjanai ingeņeri Levi Alphaeus inko:lu mađa ko:na,
atja inganineri kaiug kağan manma, kundjunanğa,
Tjanmalando:. Baři kanina Kałalando: na.

15 Ge kuniņaiena, atja ingauwoneri mindjal geņeri ma-
iaram ananğam maninja, publicandia ardarawaia, arworia
kuda: atja karwona Jesu nanja inalalaia kuda:.

16 Wiri-wiri nařia Pharisia nařia mađa ingarwuna aua
mindjal geņeri arworia nanja, publicandia nanja, inalalaia
kubadjunanğori. Mindjal kundjiri, djo: keņeri publican-
dia, arworia nanja.

17 Jesu nuru inganina kundjunanğori, Adbuludjia
banmandja wa lai parwonanğa, adbaramareja lai
karwonanğa: wa paņengunjal ardinia ai kunja, O!
arworia wunja.

18 Inalalaia John ananğaia Pharisia arkananğaia kuda:
kadja-mindjieneri: karingal kubadjunanğa, Anudjakunja
inalalaia John, Pharisia arkananğaia kuda:kajamindjan,
nunalalaia wa padjamindjan?

19 Jesu kundjunanğori, Ango:lo:lia paņan nařia gole
padjamindja paņanmoia arka nanja inganun? Paņanmoia
arka nanja inganun kađjinba padjamindjan.

20 Lewara pitja njejengal, paņanmoia eno: nguie arka
nanja, gejaw pitja arejamindjie lewara ge nanja.

21 I:dja kari wobi tjuwai nařa wa jarkeba paņengeņan wobi
inindiri nanja: madji inamano: kundju, kano:ngu, inunala
inindiri i dađu, kuniņudba mawodjinim manun.

22 I:dja kari wine inunali wa paņango:gulen waiam manin-
didba nanja: madji wine waiam dalar kana paņam, gejaw
wine wundur paņganu, waiam kuda: :O! wine inunala
waiam maņunalam maninja.

23 Gejaw kuniņaiena, Wunaiurujau yardba corn nařim
rui kağaneri; inalalaia corn ri: inamura kubadjun wali
anğenanjuriri.

24 Pharisia kubadjunanğa, Wai! Anudjakunja Wunaiu-
rujau kubadjiri ge wunia nuru-nuru?

25 Aua kundjunanğori, Wawu puranindjenjiri David
genu, ino:ra inganina, baia ingo:na, aua, arka aua nanja
kuda:?

26 Dařa ingeņanuru maiaram God ananğam Abiathar
gejaw inaiuri dadjurd kara, mindjal geņu wuro:dbori
anğamiimbu nařa, aia wunia nuru-nuru mindjal kunja

dadjurd karia ekamandj, aᅅgano:na kuda: arka aua naᅅja aᅅgaᅅnineri?

²⁷ Gejau kundjuᅅaᅅgori, Wunaiurujau wondi kumbi:na i:dja wunja, kari i:dja Wunaiurujau wunja;

²⁸ Gewunja I:dj' iᅅko:lu Wunaiurujau inaiuri kaᅅnuᅅanaᅅga.

3

¹ Njele dadjurd-karim dara keᅅa; ma i:dja kaᅅnina ino:ri dalga kudai.

² Mu:n kauero:na, ᅅamba Wunaiurujau iᅅgaᅅmurdu wunja; de iᅅgarwu wunja.

³ Aua kundjuᅅunaᅅga i:dja ino:ri dalga kudai, Ma bow-elge.

⁴ Gejau kundjuᅅgori, Wunaiurujau wunia kunuᅅ wunia ᅅaᅅᅅundju, woru ᅅaᅅᅅundju? Iedjer iᅅgaᅅndju, baᅅa iᅅaᅅᅅumbu? Arka kumuk kubarwuna.

⁵ Wunjili:wa aᅅgo:na, ii:la iᅅgaᅅmaᅅaᅅgori arkulum burudum aᅅgaᅅnineri, i:dja kundjuᅅnaᅅga, ᅅuno:ri la mama. La maᅅaᅅ; ino:ri umulugu kuᅅgaᅅjuiena.

⁶ Pharisa kariᅅaᅅuru, maiirgi:rkum kubarwaᅅeᅅu aua wunja, ᅅaruᅅaᅅᅅowu iᅅgadbalim.

⁷ Jesu, inalalaia kuda: wo:ndu' ᅅuru kariᅅaᅅuru; pelengaraia ardarawaia Galilee aᅅp kaueraᅅmalando:na; Judaea aᅅp,

⁸ Jerusalem alp, Idumea aᅅp, Jordan kanal' gaᅅrim aᅅp, Tyre, Sidon ᅅarim alp, pelengaraia ᅅuru karkaᅅuruleri wunaiuru aua geᅅu, kaueraᅅmurkaᅅa.

⁹ Inalalaia kundjuᅅaᅅgori namaᅅdi pidi:n iᅅganana pelengaraia wunja, limbitja pauero: ᅅana;

¹⁰ Ardarawaia aᅅgaᅅmurduna; gewunja ardamalimbia aᅅgaᅅnineri karwonanaᅅga iᅅgadbandana wunja.

¹¹ Agulaia, arduria, wuno:murum maᅅa iᅅgarwuna, imaᅅᅅale ᅅuru karwona, jero:l kubadjuᅅ, kubaluleri, ᅅundju God ᅅunᅅungu:la.

¹² Njaᅅbama kundjuᅅaᅅgori, Laiburu ᅅaᅅᅅuninaᅅu paᅅjarandjuiri.

¹³ Taᅅambaᅅ ᅅuru pai kanina ᅅuru, aua naᅅja ai kanbu, arka aᅅama geᅅiri; kaueraᅅmurkaᅅa.

¹⁴ Twelve (aᅅᅅenᅅaᅅja) kangandeᅅu, aua naᅅja aᅅgaᅅnuᅅ wunja, aᅅgaᅅaᅅawu wunja, ardi:um karwaᅅuiri,

¹⁵ Wundjurulu kudai wunja agulaia wai aᅅganbadjaᅅ wunja;

¹⁶ Simon iᅅumba kuᅅgaᅅdeᅅu Peter;

17 James Zebedee inko:lu a John James nawananga; auandu inumbandu kungandenunangandu Boanerges, gejakawali Málnirinja inko:landu.

18 Andrew a Philip, a Bartholomew, a Matthew, a Thomas, a James Alphaeus inko:lu, a Thaddeus, a Simon Canaan nara,

19 Judas Iscariot kuda: aia tjiriwin ingo:na.

20 Maiarum dāra kenā. Pelenğaraia njele djaruk kadbienju, gewunja kadjinba mindjal pungadji:nja.

21 Jāligāia anangāia wuno:murum njuru angganina, karinja njuru laburd ingadba wunja, kubadjun, Maro:wa kanun.

22 Wiri-wiri-nāria arka Jerusalem i dāgam jeri angawonal, kubadjun, Aua Beelzebub kudai, agula inaiud' dānja agulaia wai kandjābiri.

23 Ai kanbuna aua nānja, bare-bare kundjunanggori, Nārunangowu Satan wai kaiāb Satan?

24 Bāndaia nāmba dalar kāmienū kaue nundju-nundju nānja, bandaia ge kadjinba pūngawelgen.

25 Maiarum nāmba dalar māngāmienū maue nundju-nundju nanja, maiarum maue kādjinba pāmawelgen.

26 Satan nāmba bāri inganina aue nundju-nundju nānja, aue kādjinba pāngawelgen, gole kaui kāniāienū.

27 I:dja kari maiarum iurulwora anangam kādjinba dāra pāngenān, wulānbiri anangāia wul angano:ngu wunja, nāmba wa iurulwora auurle murd pāngamān nāri, gejaw maiarum anangam wul-wul kārīm māngandju.

28 Nidji kuñenuriri, Umāra darawa pitja wai njejābienanggori i:dja anggo:lo:lia, djadi darawa dja:di kadju;

29 O! Aua dja:di ge Inandj Māmaia nānja kādjinba wai pūngāiābienānga, umāra kādjinma nāri kundjiri;

30 Kadjunu, Aua agula inuru kudai.

31 Ma karīngal karanangānja, iwomomaleja kuda:; dānde angawelgenjiri, kauerañawunānga, ai ingarwuna.

32 Pelenğaraia wo:ri kauero:neri, atjā karwoneri, kubadjunānga, Wai! Nundju karanja, nūnbomomaleja dānde nūnbarkanjiro:jiri.

33 Aua kandjo:lba, kundju, Angu-anguja nāiu karanja, nāwomomaleja?

34 Wunjili:wa kanbiri arka wo:ri ingarwuneri, atjā angawoneri, kundju, Wai! nāiu karanja, nāwomomaleja.

35 Gewunja aua ge God lai kauwonanānga, aia nāwomale, nāwomalinja, karanja.

4

1 Tjilenda wun-man-bali kaniingundaleri wo:ndum pɔlawɔlul' dɔnja. Djaruk kadbiena aua nɔnja pelengaraia djenbenuru, gewunja namandi nɔnja dɔra kena, atja kauwona wo:ndum maninja; pelengaraia ardarawaia wo:ndum wodjulu kadina kabaija nɔnja.

2 Darawa kaniingundala bare-bare nanja, kundjunanngori annganiingundaleri.

3 Nuru njidu; wai! tjalannganja nara kenanjuru, Tjalannganja nango:gule kundjuu;

4 Ge kuniaina, tjalannganja nango:gulenjeri, ndjakekarinja nngari:na kalumba nanja, punaria wunoru naria karungunal, mindjal kubadjunannga.

5 Ndjakekarinja nngari:na kaiug badam maninja, ma kabaija pidi:n daka wali; maiirgi:rkum ba wa kundjunal, kabaija tjalani nuru-nuru pangangalb;

6 Wuno-murum maranunja ba njingengunal, wori kanjuriena, wondudba ino:ra, iralga kandjuiena.

7 Ndjakekarinja nngari:na wonandja nɔnja; wonandja ba wa kubadjunal, limbitja kauero:neri, kurab kari wa bari pangaiandenja.

8 Ndjakekarinja nngarima kabaija maniam maninja, kurab bari kandjandala, tjalanai kubadjunjeri, karwongenjeri; bari kandjandala, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

9 Gejau kundjuu, Aua ini:um kudai nuru wunja, nuru kaninja.

10 Wuno:murum aekama inganina, arka wo:ri ingarwuneri anngenalja nɔnja, burkai kaueriabuna bare-bare wunja.

11 Aua kundjunanngori, Njiri nanja kunauwi:na wundjalgaie God nari; arka nɔnja dande naria darawa kuniainju bare-bare nɔnja;

12 Gewunja mangadidjeri pamadidja nana, wa mara pamarwun; nuru annganjuri nuru padu nana, wa pangadenan madji worarkar njele padu nana, wai pangaiabienngori.

13 Kundjunanngori, Wawu laiburu pinjidi bare-bare wuna? Naranngowu pitja laiburu njiranu bare-bare darawa?

14 Tjalannganja nara nala-nala ko:gulejiri.

15 Andja kadun arka kalumba nɔnja, ma nala-nala ko:gulienju; wuno:murum nuru annganina, maiirgi:rkum kenjal Satan, kano:ngu nala-nala ko: guliena arka nɔnja.

16 Arge kađjindjia aņgo:guliena kaiug bađam maninja, arka nęala-nęala wuno:murum ęuru aņganina, maiirgi:rkum tjukul ęaria kubadıba;

17 Wondudba ardo:reja arge wurura, pulagajau kaduņ; gejaw muradıdar, wundjo:rie keņgal nęala-nęala wunja, maiirgi:rkum idjuwa karwona.

18 Atjakekaria kaduņ wonadıja nanja aņgo:guliena; adıja kaduņ arka nęala-nęala ęuru aņganina,

19 Muradıdar baıdaia ęari, wungadıjue wulanbiri ęari, tjakari lai kauwonanęgori, dađa kunjanęal, nęala-nęala limbitja kumbu, kurab wuno:ra kuninaeņu.

20 Arka kaduņ kabalıba maņiam maninja aņgo:guliena; arka nęala-nęala ęuru karkanuru, kadba, kurab bari aņgaiada, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

21 Njele kundjuanęgori, Tjanaim maņuriena maņandienęu wunja waiuru kuni:n, waiuru inarugu, wawu ęuwonu nanja pamańdienja?

22 Gewunja kari kundjalęiena, ęamba wa mađa pungauwi:n; kari mululu ęari, ęamba wa lewara njini pungenęal ęari.

23 I:dja ęamba ini:um kudai ęuru wunja, ęuru kaninja.

24 Kundjuanęgori, Maranindj nanęga ęuru wuranęanęuru; kađjinu wuranęungugule pitja njo:gulienuri; tjile pitja njanawi:nuri.

25 Aua kudai, pitja njanawi:nanęa, aua ino:ra, pitja njano:ņgienanęa ge njini kudai inęanunę.

26 Kundjuņu, Wuna kađjinu baıdaia God anęga, i:dja tjalanęanja nęango:gulejiri kabalıba nanja;

27 Kulunu inęanunę, bari inęanunę, wundugum lewara, tjalanęanja ba pinęanę pinjimbange ęana, ęarunęgowu wa laiburu paņęanin.

28 Kabalıba kurab bari kaiada mauekama; jedmaņęangule, imunęa njini, gejaw corn aręga njini imunęa nanja.

29 Wuno:murum kurab iwidjara inęanunę, maiirgi:rkum kuldjuru ko:gule, wulgundjiri gole keņgunal.

30 Kundjuņu, ęarunęgowu kađjinu workundju baıdaia God anęga? Baře-baře nanęga nanja workungugule?

31 Kađjinu tjalanęanja ndjarunę mustard, njinęe, kabalıba nanja nęango:gulienu, pidi:n njinunę tjalanęanja njindarawa mandanęanja kabalıba nanja.

32 Wuno:murum nęango:gulienęu, tjalanai kundju, njinaiud' ban daņanja irululu darawa nanja njininaienęu, nęunęalalidjerudja njinaiudj nęango:gulejiri, gewunja punaria wunjo:ru ęaria gole atja parwa djedba ma nanja.

33 Bare-bare darawa wuna kadjinu n̄ɔla-n̄ɔla kulan̄gori, gole n̄uru n̄ana padu;

34 N̄amba wa bare-bare n̄anja wa pun̄genjan̄gori; argekama inalalaia kanmiimbuneri.

35 Lewara gejaw k̄ale-k̄alem n̄jin̄ganina, kundjun̄gori, Kanal' guru n̄ariuri.

36 Pelenḡaraia aŋganb̄adbaŋgi:la, kaueraŋuru arka n̄anja, aua geŋida, nam̄andi n̄anja. Nam̄andi t̄jakek̄ari aua n̄anja kuladi:na.

37 Adjadjiri mandjum mailworam mengal, paŋaŋarinja nam̄andi dai njimbunal, gewunja namandi k̄alabu kundjun̄jiri.

38 Aue n̄undju-n̄undju umb̄ande n̄anja k̄anina, kulunu k̄anineri bururu n̄anja; kauero:lunda, kub̄adjun̄ga, Iniŋgundeja, gole n̄ark̄ariin̄jiri, wawu djerara paŋam̄andjamaŋ?

39 Barele k̄anina, mandjum mamaiaŋbuna, wo:ndum kundjun̄un̄ga, Abi:la, k̄amuk bowi:. Mandjum wudun kundjun̄u, t̄jumulu njini kunina.

40 Kundjun̄an̄gori, Aŋudja kunja njirkulgunen̄jiri? Weni wawa pan̄jar̄aŋudjar̄an n̄ari?

41 Djenben̄uru karkulgunenja, arge wurura kub̄adjun̄, Indja aŋguja, maŋdjum a wo:ndum n̄uru iŋgarkaŋurandu?

5

1 Wo:ndum kanal' gaŋim madburkalal Gerasene kaŋuwam.

2 Wuno:murum nam̄andi i daŋu ba iŋgen̄gunal, mai-irgi:rkum kaŋam̄djerala paŋdj̄am i daŋam i:dja agula inuru kudai.

3 Aua iŋganineri paŋdj̄am maninja; i:dja kari kaŋdinba njele murd paueraŋmenja, kari t̄jaŋadjaŋ njininge;

4 Gewunja t̄jile-jile murd iŋgaŋmiena ilawondinja n̄aria njininge a t̄jaŋadjaŋ njininge, t̄jaŋadjaŋ dalar kadbiena aua n̄anja, ilawondinja n̄aria kalelemina; i:dja kari wa daŋangu paŋganinja iŋgamaiaŋmbu wunja.

5 Kaŋdinma, wundugum a lewara, paŋdj̄am maninja, taŋambaŋ n̄anja, jero:l kundjun̄jiri. dur k̄anineri aue n̄undju-n̄undju kaiugu n̄anja.

6 Wuno:murum boŋara Jesu maŋa iŋgo:na, t̄jari kumaŋ lungudja kaŋinan̄ga.

7 N̄ala-n̄ala daraiu jero:l kundjun̄u, kuluiru, N̄ani n̄enu, Jesu, God kar̄aŋ n̄ara mandj n̄un̄junga:la? Burkaŋ n̄undjaŋ God n̄anja, paŋbal̄a pun̄unareri.

8 Gewunja aua kundjun̄an̄ga, Ba bengal, n̄undju agula nunuru, i:dja i daŋu.

⁹ Burkai kaiɓbuna, Nunɓumba ɓanɓɓa? Kundjunɓa, ɓanɓumba Legion; ɓari ardarawaia arkununɓ.

¹⁰ Djenbenɓuru burkai kaiɓbuna taɓbium ma i daɓɓam wai pandjiɓiri.

¹¹ Ma taɓɓaɓan manumbaɓba nanja kadineri wirinɓaria ardarawaia pig no:wa kadineri.

¹² Burkai kaueriɓbuna, Pig naɓja ɓnɓanawu, arka naɓja daɓa arkunɓanɓuru wunja.

¹³ Kanunɓu:la. Agulaia arduria ba karingunal, pig naɓja daɓa karingunuru; wirinɓaria wo:naɓɓali paɓja kubɓɓunuru wo:ndu' ɓuru, 2,000 (ardarawaia), idjɓa kubɓɓuniri wo:ndum maninja.

¹⁴ Arka barui ɓnganɓado roeri kubɓɓaiila, malaiindem maninja bare-bare kadinaieneri; wuralan' naɓja. Arka karingunal maɓa wunja ɓanɓɓa wuna kanɓaiena.

¹⁵ Jesu kaueraɓmurkala, Maɓa kauero: aua agula kudai inganina, atja inganineri, tai ingani:na, ini:um kudai, aua legion kudai inganina, karkulgunena.

¹⁶ Arka maɓa ingarwuna kubɓɓunɓanɓori ɓarunɓɓowu tjuman kamienanɓa agulaia kudai inganina, pig wunja kuda:.

¹⁷ Wun-man-bali burkai kaueriɓbuna maiamingum arkananɓam i daɓɓam ingenuru.

¹⁸ Namandi naɓja daɓa ingenɓuriri aua agulaia kudai inganina burkai kaiɓbuna, Atja ɓarenandu kundjunanɓa.

¹⁹ Aua wa paɓɓanɓu:nja, O! kundjununanga, Baiunuru maiaram ɓundjanɓa' ɓuru, jaligaia ɓundjanɓaia ɓuru, minjenɓori wunenaiuru Inaiuri genanu, ɓunundjeriwuna.

²⁰ Aua keɓanuru, wun-man-bali djo:jan kumanɓ Decapolis naɓja wunenaiuru Jesu genanɓa; i:dja ardarawaia rangari kaniɓa.

²¹ Wuno:murum Jesu njele ɓurak ingawona namandi nanja kanal' guru, pelengaraia ardarawaia djaruk kadbiena aua naɓja; wo:ndum maninja wodjulu kanina.

²² Keɓgal iarun ardenaiuri naɓja dadjurdkarim, inumba Jairu; maɓa ingo:jiri, kawona ierdu naɓja.

²³ Djenbenɓuru burkai kaiɓ, kundjiri, Pameranja pidi:nja ɓaiananɓanɓa kuɓɓadjuiri; ɓunɓunɓanɓal, ɓuno:ri ndjamandana, nɓanɓamurdienɓu wunja, ndjedjed njinɓanunɓ.

²⁴ Keɓanurandu; pelengaraia djenbenɓuru kaueraɓmalando:na, ɓandɓa kadjanuriena.

25 Wonjainja, njinge gulu: wo: kauwonanangeri tjauqdba mannenjalb,

26 Darawa kanjainenananga banmandjia ardarawaia nanja, darawa kanawunguleri ko:l genjeri, njimulugu njuru-nuru wa pinjininja, duj njimbi: neri,

27 Nuru njinganina Jesu wunja, pelengaraia nanja iwelbam njengunal, wobi ananga kamandanala.

28 Gewunja kundjuju, Naiu namba inannumandana wobi ekamandj, pitja namulugu newandjuie.

29 Maiirgi:rkum dumbulu gulu: njanngananga djaban kunjaina; pal njinina njannganaba nanja njanngamurduiena mareja njannganangaia.

30 Maiirgi:rkum Jesu, aue wurura laiburu inganina wundjurulu aua i daga kejanuru, worarkar kanina pelengaraia nanja, kundjuju, Anguja wobi najananga kamandanala?

31 Inalalaia kubadjununanga, Mara kandjo: pelengaraia nandoa anganurienanu, Anguja nanmandanala kundjiiri?

32 Aua wunjili:wa kanbuna, mara njanjo: kundjuju njannga wuna genju.

33 Wonjainja, njingulgunineri djedjerara njinganineri, laiburu njinganineri kanjainenananga, njengunal njimbana imannale njuru, darawa nidji kundjununanga.

34 Aua kundjununanga, Pameranja, wa panjannudjaran nari, numulugu nungandjuna; abi:la baiu, numulugu banu mareja njundjanangaia.

35 Wali kaluleri, karinal maiaram i dagam inaiuri dadjurdkarim anangam, kubadjiri, Nundju pamerinja gole njiman; anudja kunja iniingundeja njele kandjanalingeri?

36 O! Jesu nala-nala kaluiena njuru inganina, inaiuri dadjurd-karim kundjunanga, Punungulgunejiri, panjannudjareri.

37 I:dja kari wa panaju:nja paueramalando: jiri aua nanja, Peter a James a John James iwomaleja argekama.

38 Maiaram inaiuri dadjurd-karim anangam mangadburkal; nanini kadjujiri mara kanbiri, wolawuri anganineri, kanbademeri.

39 Wuno:murum daga ingenja, kundjunangori, Anudja kunja nanini kuriiri, wolawuri njidjiri? Wonjlanunja njiman wa pinjinin, mi:a we njimbeneri.

40 Arka djerai kaueranjurula. Aua, ardarawaia dande wolambara anggo:na, kanmura wonjlanunja irananga, karananganja, arka aua nanja anganineri, daga keja njinganinum wonjlanunja.

41 Wonjlanunja njino:ri kuman, kundjunanga, Talitha cumi; ge jaka wali, Woralinja, kujenu, bari banu.

42 Maiirgi:rkum woralinja b̄ari njinina, wudawa njeṅa; tjauṅdba manṅenṅal' k̄ari njinina. Arka maiirgi:rkum ṅanṅari kariṅa djenbenuru.

43 Njadbama kundjuṅṅanṅgori, I:dja kari wuna wa laiburu padinja; kundjuṅu, Njirano: mindj̄al geja.

6

1 Ma i d̄aba keṅanuru; k̄alguwam anṅgam mamurkal; inalalaia kauer̄amalando:

2 Wuno:murum Wunaiurujau k̄anina, wun-man-b̄ali kaniṅgundaleri dadjurd-k̄arim maninja. Ardarawaia ṅuru iṅgarkanurula ṅanṅari kariṅa, kub̄adjuṅjiri, I:dja indja ṅambula wa wuna kudai? Anudja wuna wuni:ndj̄aru k̄anauwi nanṅa i:dja indja, wundjurulu dara ino:ri ṅanja kauwi:na?

3 Wawu indja tjum̄andjam̄andja, Mary ibanṅa, ṅawaia James a Joses a Judas a Simon? Nawawanṅṅanja ṅurama ṅari ṅanja wawu padin? Kauwai kariṅanṅa.

4 Jesu kundjuṅṅanṅgori, Tjo:lb̄ada ioimal̄an ino:ra wa paṅṅanin, ṅamba wa k̄alguwam anṅgam maninja, aue madeja ṅanja, maiarum anṅgam maninja.

5 Ma wundjurulu dara k̄adjinba pungenja, adbamareja-mandj kaduguja ino:ri kanm̄andanala, kanmurduna.

6 ṅanṅari keṅa iṅgarkudjarala. Maiarundjeruṅum wo:ri kanbuneri, kaniṅgundaleri.

7 Anṅenṅalja ai kanbuna aua ṅanja, wun-man-bali kanṅanawuneri iṅruṅandu, iṅruṅandu; wundjurulu ka:no:na agulaia arduria ṅanja.

8 Kundjuṅṅanṅgori, Kari puranuriri wuda:wa anṅenṅuriri, tj̄andur' ekama; wuro:dbori kari, widi kari, kaiug kari widi ṅanja;

9 Ardjerdu ṅanja ardjerdu ṅari; wobi iarūandu tai pinjidinjiri.

10 Kundjuṅṅanṅgori, Maiagek̄arim maiarum d̄ara njirkunṅaṅa, ma atja njidu ma i d̄agam njirkunṅanṅururu njini.

11 T̄ambium maiagek̄arim njiri wa pitja pinjinm̄an ṅari, wa pitja ṅuru pinjinaṅurun ṅari, wuno:murum ma i d̄agam njirkunṅanṅururu, tjurnim njidjerdu waiuru djerad-jera maro: wunuṅd̄jaie arka ṅanja.

12 Arka karinanuru, ardi:um kubalula kulunṅan kunja.

13 Agulaia ardarawaia wai kanb̄ad̄abuna, ardarawaia adbamareja oil njininge kanb̄ad̄a:mala, kanb̄ad̄burduna.

14 Herod inaiuri ṅuru kanurula; iṅumba laiburu k̄aninaiena, aua kundjuṅu, John Baptist b̄ari k̄anina im̄andj i d̄aga, gewunja wundjurulu wuna aua ṅanja ṅu:na kunuṅ.

15 O! Atjakekaria kubadjun, Elijah kanun, Atjakekaria kubadjun, tjo:lbada kanun, iarun tjo:lbadaia kadjindja.

16 O! Herod nuru inganurula kundjunu, John, imri: niau dur nannumbuna, bari kanina.

17 Herod aue nundju-nundju kanjanawuna, John kaman, murd kaman bur karim maninja, Herodias wunja, Philip nawananga manjananganja; njinge pilin njanawananga.

18 John Herod gejunanga, Wunia nuru-nuru nundju kudai nawalo:lidj. manjananganja.

19 Herodias njinge nanda njimaienananga, Bada ino;, kundjunu; kadjinba pungenja;

20 Gewunja Herod John ko:lgunala, laiburu inganinananga aua i:dja idunuru, mamaia inganina, imuludja kanurula. Wuno:murum nuru inganurula, darawa kundjunu, tjukul nuru kanurula.

21 Wuniajau kaniaiena, Herod kuli:ndjiau, manari ar-daiuri kangandjuna ardenaiuri anangaia wunja, manjale-naria anangaia wunja, i:dja ardenaiuri Galilee naria wunja.

22 Herodias ibananganja dora njinggunal, djor geju, Herod tjukul kandjuna, arka kuda: manari nanja atja angauwoneri; inaiuri njimbaridja kundjununanga, Tjaniau anudja nama tunundjiri, pitja nunjano:.

23 Tjauaien kundjununanga, Nananga tjannuniau, pitja nunjano:, bandaia naiananga wulemi njini.

24 Njanga dande njananuru, karananganja kundjununanga, Anudja inaniau? Njanga kundjunu, John Baptist imri:.

25 Maiirgi:rkum dora njinggunal inaiuri nanja, kaniauwwuna, kundjunjiri, Nama kune tjannuno: weni angam maninja John Baptist imri:.

26 Inaiuri pakul djenbenuru kanina; mia tjauaien gejunanga, arka wunja manari nanja atja angauwoneri, kadjinba pinjingarinja.

27 Maiirgi:rkum inaiuri malaninara kanjanawuna mu:n-naria nanja, kundjunu imri: tununganural; aua kejanuru imri: dur kumbuna bur-karim maninja.

28 Imri: ananga angam maninja kunganurulal, njimbaridja njino:na; njimbaridja karananganja njino:na.

29 Wuno:murum inalalaia nuru anganina, karingunal, durgu tjarawad kubadban, pandjam maninja kubarkandenu.

30 Arkanawieja djaruk kadinaiena Jesu nanja; darawa kubadjununanga ge kadjunu, ge anganbadiingundala.

31 Aua kundjuṅṅaṅgori, Njirge wurura njidjurlingal wugem ṅuru, wāli ṅoiba njidu. Gewunja ardarawaia djo:lio:li kubādjūjiri, ṅoiba wa puṅṅaninjanṅgori mindjāl kunja.

32 Karinṅuru namaṅdi ṅanja wugem ṅuru paławade.

33 Mara kanbārwana aṅṅeṅuriri, ardarawaia laiburu kadina, ma ṅuru paḷja kubadjuṅ ardjerdu i daḡu malaiindem mararawam i daḡam, wuk kanbārwana.

34 Aua ba keṅgunal pelengāraia djenbeṅuru mara kanbuna, kandjeriwuna, aṅṅanineri kukundjeria kaḡdjindjia kukundja-ṅara ardo:reja; wunman-bali kaniingundaleri.

35 Lewāra wundur kaṅina, inalalaia kaueraṅmurkala, kubādjūṅ, Taḡbium maṅa wugem, lewāra weni wundur kunina;

36 Anṅaṅawu, aṅṅeṅuru wunja taḡbiu' ṅuru maiarindjeruṅu' ṅuru wo:ri maṅgarwiri, aṅḡamura wunja mindjāl kunja.

37 O! Kandjo:lbala kundjuṅṅaṅgori, Njiri arano: mindjāl kunja. Arka kubādjūṅṅa, Arejuṅuru, aṅjeramura wuro:dbori kaiug darawa ṅari, aṅjerano: mindjāl kunja?

38 Aua kundjuṅṅgori, Wuro:dbori wodi ardarawaia njiri kudai? Njiri, aranindj. Wuno:murum laiburu aṅṅanina, kubādjiri, Aṅṅaḷja, djaia iṅrunandu kuda:.

39 Kundjuṅṅaṅgori ardarawaia atḡa wunja wiri-ṅaria ṅanja tjo:lilia ṅanja.

40 Atḡa karwona tjudu karwiineri, hundred ṅanja, fifty ṅanja.

41 Wuro:dbori aṅṅaḷja, djaia iṅrunandu kaṅmaṅ, aṅdjo:l' kuru kaḷe kaṅmurkaḷa, wunia kulula, wuro:dbori kalemala; inalalaia ka:no:na adbāṅṅaḷe ṅuru aṅṅanbarkugule wunja; djaia iṅrunandu dalar kundjuṅṅaṅḡandu arka ṅanja.

42 Ardarawaia mindjāl kubādjūṅ, baru kadawi:na.

43 Ilemi tḡarawad kubādbāṅ, tjuṅgurlu wunṅeṅṅaḷu, djaia ṅari kuda:.

44 Arka wuro:dbori mindjāl kadjuṅu i:dja 5,000 kadina.

45 Maiirgi:rkum inalalaia kundjuṅṅaṅgori namaṅdi daḡa aṅṅeṅuru wunja, arkurle aṅṅeṅuru kanal' kuru Bethsaida ṅuru, wāli pelengāraia aṅṅaṅawu kundjiri.

46 Pale aṅṅaiṅdiwela, keṅaṅuru taḷambāṅ ṅuru dadjurd kunja.

47 Kaḷekaḷem njiṅṅanina, namaṅdi wo:ndum puḷaḡa nanja kunina, aua iṅrunama kabalba ṅanja kaṅina.

48 Måra ångo:na idjåba kadjuņu, kar kadjuņeri, gewunja maņdjum baruba ångo:neri, wulo:lum puļagajau kanmurkal, wudawa ingeņeri wo:ndum maninja; tjanai nejunångori kundjuņu;

49 O! Arka måra ingarwuna wudawa ingeņeri wo:ndum maninja, iņandj nali kubådjuņ, jero:I kubådjuņ;

50 Ardarawaia måra ingarwuna ilåla kadina. Aua maiirgi:rkum kululanångori, kundjunångori, Tjukul njidu; naiåkawåli, pinjirgulgunejiri.

51 Pai kaņina nuru arka nuru namåndi nuru; maņdjum wudun kundjuņu; arge wurura djenbeņuru raņgari kariņa;

52 Wa puņgadenenja wuro:dbori wunja, arkulum burudum.

53 Wuno:murum nuraķ ångauwona, baņdaia madburkalal Gennesaret naņja, palul' daņja murd kubadbåņ.

54 Namåndi naņja ba ångeņgunal, maiirgi:rkum laiburu kadinanånga.

55 Tjari kubadbåņ tåmbium ma mararawam wo:ri maņgarwuneri, wun-man-båli adbamareja mano:kanbarkaņuruleri, ma nuru åņganina aua iņganina.

56 Ma daņa ingeņgunal, maiarundjeruņum, malaiindem, wugem, adbamareja we kanbari:la tjau-narim maninja, burkai kaueriåbuna iņgadbåndana wunja. iamingum wobi anånga mandj; arka iņgadbåndanala abbuludja karkandjuiena.

7

1 Djaruk kadbienanånga Pharisia, atjåkekaria wiri-wiri-naria kuda:, Jerusalem i daģu ångeņgunal,

2 Mara åņganbårwuna atjåkekaria inalalaia maia arkanånga mindjal kadjuņu ardo:ri muramaņa bađaia, geķakawåli wa kulai puņgarwi:nja.

3 Gewunja Pharisia, Jew ardarawaia kuda:, ardo:ri naмба wa njađbama kulai puņgarwun nari, wa mindjal puņgadjin, wunindi:ru mababaia arkanånga karkanuru;

4 Tjau-narim idaģu ångeņgal, naмба wa kulai puņgarwun nari, wa mindjal puņgadjin; darawa tjåkekaria kuda: kunuņ, kadbåņ karka-nuru wunja, njaligånja, karega, åņģam kulai åņganbårwu.

5 Pharisia, wiri-wiri-naria kuda: burkai kaueriåb, Aņudjakunja nunalalaia wa pareņan wunindi:ru mababaia arkanånga naņja, maia arkanånga mindjal kadju ardo:ri muramaņa?

6 Aua kundjuņaångori, Tjådåm Isaiah tjo:lba kundjuņu njiri wunja, njidbiņum njiljaljadbune, kađjину wiri-wiri

kauwi:nu, Worumba andja nuru n̄anbarkanuru ardjalin njiningem, Arkau i b̄owora n̄ai' i d̄agu kunuŋ.

7 Małjam lunġu-lunġudja kub̄adbara, Aṅganiingunderi n̄ala-n̄ala i:dja arkananġa.

8 N̄ala-n̄ala God ananġa kuramanġi, wunindi:ru i:dja arkananġa kuranuru.

9 Gejau kundjuananġori, Tjadam n̄ala-n̄ala God ananġa wai kuriab, wunindi:ru njirkananġa wuranġanuru.

10 Gewunja Moses kundjuŋu, Nuru anurandu iro:lidj, nundju karanja; aua woru ge iranġa wunja, karananġanja wunja, nidji debad kejenja;

11 O! Njiri kuri:, I:dja n̄amba genanġa iranġa, karananġanja, Ge n̄amba tjuŋunjam n̄aiu n̄ari Corban kunuŋ, gejakawali God n̄ari kunauwi:nu;

12 Njiri wa pinjinanun aua genangandu iranġa, karananġanja;

13 N̄ala-n̄ala God ananġa wunamiaru kurandju wunindi:ru njirkananġa nanja wuranuno:na; darawa t̄akekari kađjinu kuri:.

14 Peleṅgaraia njele ai kanbuna aua nanja, kundjuananġori, Nuru t̄aranuru, njidarawa, wuranena;

15 Kari i:dja d̄ande n̄ari, d̄ara kejananġa kađjinba muramaña bađa paṅgandjun; ge keṅgal i:dja i d̄agu, ge muramaña bađa kandju.

16 I:dja n̄amba ini:um kudai nuru wunja, nuru kaninja.

17 Wuno:murum maiarum d̄ara iṅgena peleṅgaraia i d̄agu, inalalaia burkai kaueriabuna baře-baře wunja.

18 Aua kundjuananġori, Njiri kuda: wa puranenjan wurunanġowu kuda: Wawu maña puro:n, ge d̄ande n̄ari i:dja d̄ara keña, muramaña bađa kađjinba paṅgandjun;

19 Gewunja ini:um maninja wa d̄ara pungejan, inulm maninja d̄ara kunjaña, d̄ande kunjanuru wai kunja? Mañaria ardarawaia rar garia kangandjuna.

20 Kundjuŋu kuda:, Ge i:dja i d̄agu keṅgal, ge i:dja muramaña bađa kandju.

21 Gewunja mamulba i d̄agu, i:dja ini:um i d̄agu, kunjanġal ni: woru, wurni-wurni, maneba, wurkemañma,

22 Wuri-wuri, albanda, woru, wunġadjuie, worago:ra, ambula woru, jaum, iamuroi, wonala;

23 Wuna darawa woru mamulba i d̄agu kunjanġal, i:dja muramaña bađa kandju.

24 Ma i d̄agu baři kanina, kejanuru maiamingu' nuru Tyre a Sidon. Maiarum maninja d̄ara keña, I:dja kari laiburu padara kundjuŋu; O! kađjinba paṅgaielgaienja.

25 Maiirgi:rkum wonaiinja, ibananganja pidi:nja agula inuru kudai, nuru inganurula, njengunal, ierdu nanja njimbana.

26 Wonaiin' njinge Greek njinina, Syrophoenician njanja madeja. Burkai kaiabuna agula ibananganja wai ingaiabunanga wunja.

27 Aua kundjununanga, Wonalalanuja arkurle barui kadawi:nja; wunia nuru-nuru maia wonalalanuja arkananga anganbado:ngu wunja, kananguria anganbado:nanjori.

28 Njanja kaio:lbala, kundjununanga, Jau, Inaiuri, mia kananguria palalo:nma waiuru arkindjia wonalalanuja arkanangaia mindjal kubadjunanjori.

29 Aua kundjununanga, Nala-nala wuna tjunundjuru, nundjuweja baiunuru, agula ibanja njangaiandiwela.

30 Njenanuru maiarum njanangananga nuru, wonalalanuja mara njimbuna we njanjgawoneri njinarugu nanja, agula njangaiandiwela.

31 Njele kenanuru maiamingum Tyre i dagu, Sidon buluman kena, wo:ndum Galilee nuru, pulaga nuru maiamingum Decapolis.

32 Kaueranjuraldaga iaran wombaria, nala-nala iamidj; burkai kaueriab ino:ri aua nanja ingamandana wunja.

33 Kawai kamang pelengaraia i dagu iaran, ino:ri ini:um maninja kungandenju, tjipa: kundjuru, ambula kamandanalananga;

34 Andjo:l' kuru kale kundjuru, noi kundjabuna, kundjunanga, Ephphatha, gejakawali, Lei kuniñaienjanu.

35 Ini:um lei maniaiena, tjilwanja anbula burangai njimaiena, tjadanuru kulula.

36 Kundjunanganjori i:dja kari piriinanjoriri; O! tjile genunanjori, tjilenda njele kubadjun.

37 Djenbenuru rangari karina, kubadjuniri, Aua darawa wunia kundjuru; wombaria nuru wunja kandju, iamidj kalu wunja kandju.

8

1 Gejau pelengaraia djenbenuru njele anjanina, ardo:reja mindjal kunja, inalalaia ai kanbuna aua nanja, kundjunanjori,

2 Pelengaraia ka:naiერიwu, naiu nanja weni lewara tjarunuri anjanina, ardo:reja mindjal kunja;

3 Angaiamindjana namba ananjawanu tambium arkananga' nuru, kalumba nanja jango: pitja pare, atjakekaria arka nanja palawurde karingunal.

4 Inalalaia kauerio:lbala, Ngarunangowu i:dja andja barui kanbado: wuro:dbori nuru wugem maninja?

5 Aua burkai kandjabuna, Wuro:dbori wod' irarawaia njiri nanja? Kubadjun, seven (anjenjalja).

6 Pelengaraia kundjunangori, Atja njirwa kabalba nanja. Wuro:dbori anjenjalja kanman, wunia kulula, ko:lemala, inalalaia ka:no:nanangori adbanjale nuru anganbarkande wunja; arka pelengaraia adbanjale nuru kanbarkandenu.

7 Djaia iarunuri pidi:ndjia kuda: arka nanja kadina; wunia ka:lulanangori, kundjunu, Arka kuda: adbanjale nuru a:rande.

8 Mindjal kubadjun, barui kubadjun; tjarawad kanbadban arki:ndjinindjia arli:wa angeneri tjunjurlu seven (wunjenjalu).

9 Arka kadina kajjiru four thousand, (djenbenuru); gejaw kanjanawuna.

10 Maiirgi:rkum namandi dora kena inalalaia kuda; tambium Dalmanutha madburkalal.

11 Pharisia ba karingunal, wunmanbali burkeba kaueriabuna, kubarkanjiru:nananga umiimbaie andjo:l' di daju, kauero:ndjuneri.

12 Noi kundjabuna wunaiuru inaiu nanja, kundjiri, Anudjakunja woi madberi andja umiimbaie kubarkanjiru:? Nidji kunenuriri, umiimbaie kari woi madberi andja wa punzano:wienangori.

13 Kandjandiwela, njele namandi dora injena kenanjuru kanal' kuru.

14 Wonjala kadina wuro:dbori anganbadba wunja; namandi nanja arka nanja ardo:reja wuro:dbori iarun ekamandja.

15 Kundjunangori, Maranindj, li:a maran leaven Pharisia arkananga, leaven Herod ananga.

16 Arge wurura kubarwadenju kubadjunjiri, Gewunja wuro:dbori nado:ra.

17 Jesu mara ko:na kundjunangori, Anudjakunja njirwadejinjiri, wuro:dbori njido:ra? Wawu puranindjan, puranenjan? Njirkau burudu?

18 Njirkumbula kudai, wawu puranindjan? Njidi:um kudai, wawu nuru pinjidi? Wawu ni: puranjurun?

19 Wuro:dbori five, (anjajla), anjanjalelemala five thousand, (ardarawaia), nanja, tjunjurlu wodi darawa arkindjinindjia tjarawad kuraman? Kubadjunanga, Twelve, (wunjenjalu).

20 Seven, (an̄n̄en̄ālja), four thousand, (ardarawaia) nānja, t̄jūngurlu wodi darawa arkindjinindjia t̄jārawād kuramān? Kubadjūnānga, Seven, (wun̄n̄en̄ālu).

21 Gejau kundjūnānāngori, Wāli wawu puranenan?

22 Bethsaida madburkalal. Ambulidj kauerānuraldāga, burkai kaueriāb inḡamāndana wunja.

23 Aua ambulidj ino:ri laburd kāmān, maiarindjerūn' i dāgām kānurula; ambula t̄jipa: ingo:na, ino:ri inḡamāndanala, burkai kaīabuna, Koru mandjanindj?

24 Aua āle kundjūnu, kulula, I:dja mara ka:no;; mara ānān̄jumbu nuwonu kādjindjia, wudawa āngēneri.

25 Gejau ambulkandu t̄jilenjile kāmāndanala; manindjāna n̄ādbama, kāmurduiena, darawa māra kumbuna t̄jādāmanma.

26 Maiarum anānga' n̄uru kānānawuna, kundjūniri, Ma-iarindjerūnu' n̄uru dāra pūn̄jūn̄eriri.

27 Gejau Jesu kēnānuru, inalalaia kuda:, maiar indjerūnu' n̄uru Caesarea Philippi n̄arim. Kalumba nānja inalalaia burkai kandjābuna, kundjūnānāngori, Nai' ānguja i:dja kubadjareri?

28 Kubadjūnānga, John Baptist; at̄jākekāria Elijah; at̄jākekāria njele, īarūn t̄jo:lbadaia nānja.

29 Arka burkai kandjābuna, Njiri n̄ai' ānguja kuriareri? Peter kaio:lbala kundjiri, Nundju Christ n̄unūn.

30 Kundjūnānāngori, I:dja kari aua wunja pir-iināngoriri.

31 Wunmanbāli kaniingundaleri, I:dj'in̄ko:lu darawa madj kuni:njanānga, inḡaīabienu mababaia nānja, ardenaiuri dadjurdkaria nanja, wiri-wiri-naria nānja, bāda inḡauwi:nu, pāle kulunu t̄jārūnandu njele bāri inḡaīandien̄u.

32 Nāla-nāla wuna pāndurām kulula. Peter kāmān aua, wunmanbāli kamaiāmbuna.

33 Aua worarkar kanina inalalaia mara āngo:na, Peter aua kāmaiāmbuna, kundjiri, Nālerdu n̄uru baiunuru, Satan; nundju God kāri wa ni: pundjanurun, i:' kari ni: kundjanuru.

34 Pelēngaraia ai kanbuna aua nānja inalalaia nanja, kundjūnānāngori, I:dja n̄amba in̄amalando: gejāra, aue nundju-nundju kari:nja, wongaia anānga manuk kumenja, n̄anmalando:nja.

35 Aua in̄ai n̄amundulba ge, pitja n̄joiim; aua in̄ai koiim n̄aiu wunja, wālanu-wunia wunja, pitja n̄amundulba.

36 Bāndaia daraiu ānudjakunja i:dja kāma, ge in̄ai kōakaliba.

37 Ānudja i:dja kāno: in̄ai kānauwi:nu?

38 Aua djiān kāmara ṅāla-ṅāla kuda: ṅaianāṅga, āndja woi maṅgadberi wurni-wurnia, arworia ṅanja, I:dj'in̄ko:lu kuda. pitja djiān ṅjāmanāṅga, wuno:murum iṅgeṅgal paḷemba ṅanja Iranāṅga anāṅga, wāḷaṅṅaria maṅmaia ṅanja.

9

1 Kundjuṅaṅgori, Nidji kuṅenuriri, Atjākekāria ṅuruma kaḍuṅ arka ṅanja āṅgauwelgeṅjiri, debara kaḍjinba puṅgavkaguṅaṅ, maṅa karwu ṅjini baṅdaia God anāṅga keṅgal wundjurul' ḍanja.

2 Pale lewāra six, (wunṅalu), Jesu kanma aua ṅanja Peter a James a John, taḷambān ṅuru karāṅ ṅuru kangaṅural adagaṅragenu; kaleṅ kaiābiena adbāṅṅāle ṅanja;

3 Wobi anāṅga paḷemba kadiṅaiena, ardo:roi djenbenuru, kulai-ṅāra kari kabāḷba ṅanja arge kaḍjindjia ardo:roi kaḍjinba paṅgaṅdjūn.

4 Maṅa karwi:ṅanaṅgori Elijah Moses kuda:; auandu kubāḷuleri Jesu ṅanja.

5 Peter kaio:lba, kundjuṅaṅga Jesu, Rabbi, wunia arkunūṅ ṅuruma; jaṅdaḷpa maiaruṅurim wondi mero:; maiaruṅum ṅundju wunja, maiaruṅum Moses wunja, maiaruṅum Elijah wunja.

6 Gewunja wa laiburu paṅgaṅinja ṅanaṅga iṅgaio:lba; gewunja karkulṅenja.

7 ṅgubān kuṅaṅṅunal djer' ṅjindjābunanāṅgori; ṅgubān i ḍaḅu ṅāla-ṅāla kuṅaṅṅunal, Indja iṅaṅgula ṅedura ṅanṅundjuṅaṅga; ṅuru iraṅuru.

8 Maiirgi:rkum wunṅjili:wa maṅgarwuna, kari wa mara panbarwi:nja tjile, Jesu aekama arka ṅanja.

9 Wāli taḷambān idaḅu jeriba kadjuṅaliri, kundjuṅaṅgori, I:dja kari piriinaṅgoriri maṅa karwuna, I:dj' in̄ko.iu imāṅdj i ḍaḅu baṅi iṅgaṅuṅ ṅjini.

10 ṅāla-ṅāla wuna kubāṅkaṅurula. arge wurura burkeba kadjābieneri āṅudja baṅi iṅgaṅuṅ imāṅdj i ḍaḅu kaṅuṅ.

11 Burkai kaueriabuna, kubadjuṅjiri, Wiri-wiri-ṅāria kubāḍju Elij'urle keṅṅunjal.

12 Aua kundjuṅaṅgori, Elij'urle nidji keṅgal, darawa kangaṅaṅum; ṅaṅruṅaṅḡowu wiri-wiri kauwi:ṅu I:dj'in̄ko:lu wunja, aua darawa madj kuni:njanaṅga, kaui kandjui:nja?

13 O! Kuṅenuriri, Elijah gole keṅṅunal, kubadjuṅaṅga kuda: lai kauwonaṅgori, kaḍjiniu wiri-wiri kauwi:ṅanaṅga.

14 Wuno:murum inalalaia āṅgaṅbaḍburkalal, pelēṅaraia djenbenuru maṅa kanbaṅrwuna wo:ri

anġanbawneri, wiri-wiri-nġaria kuda: burkeba kanbađjabineri.

15 Maiirgi:rkum pelengaraia ardarawaia, mađa ingarwunaia, djenbenuru rangari kariņa, waři-waři ingadburkała, wulmai kubadjuananġa.

16 Aua burkai kandjabinuna, Nġanġa burkeba kariabiri?

17 Iarun pelengaraia nġanja kaio:lbala, Iniingundeja, kaņanurulaldu inġangula, agula iamidj kudai;

18 Nġanġam ma inġam wai kaiab, tjanalar kari kaņun, iwiak wuranġan kumbu, ro:ngoi kejeri; nunalalaia kuņenġanġori arka wai ingadjab wunja, kađjinba wai paueriabi:nja.

19 Kandjo:lba kundjiri, Woi maranunmandjeri njirkudjaria, nġanġgiau njiri nġanja nġenu? Nġanġgiau njinjama? Iranuralġara.

20 Kaueraņurulaldaġa; mađa inġo:neri, maiirgi:rkum agula dalar kaņan; kabalba nġanja kauwona, bađawai kauwi:na tjanalar kari.

21 Aua iranġa burkai kaiabinuna, Nġanġgiau wuna kuņanġunaldaġa? Aua. kundjuņu iand' a:ndjanu.

22 Tjilejile wai kariinġiri wia' nġanja, agu nġanja, bađa inġo: wunja; nundju nġamba nġani tjuņundju wunja, andjeriwandu, anawodjandu.

23 Jesu kundjuananġa, Nundju nġamba tjunundju wunja, darawa gole puņġe aua wa puņġanudjaran nġari.

24 Maiirgi:rkum worala iranġa jero:l kundjuņu, kundjuņiri, Naiu wa puņanudjaran; tjanawodju nġanjuņudjara.

25 Wuno:murum Jesu mađa anġo:na pelengaraia ni-iriņu tjari kadburanġaliri, agula inuru kaņmaiambuna, kundjuananġa, Nundju agula wombaru, nundjamugu, kuņenu, ba bengal daġa, tjile dađa puņunjanurunġeri.

26 Jero:l geņu, djenbenuru dalar inġaman, ba keņunal; ianda imandja kađjindja kaņinaiena; gewunja ardarawaia kubadjuņ, Iman kaņun.

27 O! Jesu ino:ri kaņan, brai ki:la; geġau baři kaņina.

28 Wuno:murum maiarum maninja inġenġunal, inalalaia a:dagaragenu burkai kaueriabinuna, Aři kađjinba pedjabinja.

29 Kundjuananġori, Wuna kađjinu kađjinba puņenġunal nġamba wa dadjurd dkaġa ma.

30 Ma i daġu kariņanuru, Galilee buluman karinjanuru, i:dja kari wa laiburu aranu puņenja.

31 Gewunja inalalaia kaniingundala, kundjuananġori, I:dj'inko:lu kanauwi:nu i:dja ardo:ri nġanja, pitja bađa

ewuro;; baɗa ingauwi:ɲu, paɓe kulunu tɗaruɗandu pitja baɗi njele enu.

³² Naɓa-ɲaɓa wa puɗgadenenja, karkulgunenja burkai ingadjaɓ wunja.

³³ Capernaum madburkalal; wuno: murum maiarum maninja inganina, burkai kandjabuna, Naɗaɗga ku-rawadeɗu kalumba ɗanja?

³⁴ Kaɗuk kubaruwuna, gewunja arge wurura kadi:neri aɗguja inaiuri inganuɗ.

³⁵ Atja kauwona, twelve, (aɗɗennaɓa), ai kanbuna; kundjuɗaɗgori, Iaruɗ ɗaiurle ɗamba ge, paɓe ardarawaia ɗanja pitja enu, inawodjieja ardarawaia ɗanja.

³⁶ Woralu kaɗaɗ, arka pulaga ɗanja kadeɗu, ɗuluruwa kaɗuriri, kundjuɗaɗgori.

³⁷ Aua ingam iaruɗ aɗɗa wonaɓaɓaɗuɗa ɗanja ɗaɗumba ɗanja, ɗaiu ɗaɗma; aua ɗaɗɗuma, ɗaiu wa paɗaɗmaɗ, O! aua ɗaɗɗunɗaɗawuna.

³⁸ John kundjuɗaɗga, Iniingundeja, iaruɗ mara kerwuna agulaia wai aɗgo:neri ɗunɗumba ɗanja, ked-baiɗambuna, aɗi wa penmalando:ɗa.

³⁹ O! Jesu kundjuɗu, Paɗamaɗɗambiri, gewunja i:ɗja kari, wundjurulu ɗaɗumba ɗanja ge, kaɗjinba maiirgi:rkum woru puɗgeɗaɗa.

⁴⁰ Aua wa ɗanda paɗaɗbaɗ ɗaɗi, ɗaɗi ɗanja kaɗuɗ.

⁴¹ Aua agu ɗjinɗuno: ɗjo: wunja, gewunja Christ anaɗgaia ɗjirkunuɗ, niɗji laɗugu anaɗga kaɗjinba puɗgoiimaɗ.

⁴² Iaruɗ aɗɗa bi:rwidinaɗa ɗanja arka wa paɗaɗbaɗkudjaɗaɗ ɗaɗi, aua ɗaɗi ingam, wunianaɗga ma no:gu daraiu ileɗga ɗanja jarko:li kaɗuɗ, wo:ndu' ɗuru wai ingaɗaɗieɗu.

⁴³ ɗuno:ri ɗamba ɗaɗi ɗunɗuma, dur minjo;; wuniɗu ma tjo:da wundjedjer' kuru ɗunɗunɗaɗa, ɗuno:ri tɗaruɗandu kudai ɗamba ɗunɗunɗaɗaɗuru mamara' ɗuru, wiɗaɗ' kuru kaɗjinba tjimi puɗgauwi:n nari.

⁴⁴ Ma tɗaɗɗa arkaɗaɗaɗa kaɗjinba deɗaɗi puɗgaɗjin, wiɗaɗu wa tjimi puɗgauwi:n.

⁴⁵ ɗundjerdu ɗamba ɗaɗi ɗunɗuma, dur minjo;; wuniɗu ma wundjedjer' kuru ɗunɗunɗaɗaɗuru ɗunɗaɗaɗ, ɗundjerdu tɗaruɗandu kudai ɗamba ɗunɗunɗaɗaɗeɗu mamara' ɗuru.

⁴⁶ Ma tɗaɗɗa arkaɗaɗaɗa kaɗjinba deɗaɗi puɗgaɗjin, wiɗaɗu wa tjimi puɗgauwi:n.

⁴⁷ ɗungubulu ɗamba ɗaɗi ɗunɗuma, wai minjaɗ; wunianu ma baɗaia God anaɗga ɗuru ɗunɗunɗaɗaɗuru

nungubul' tjaruŋ kudai, namba nungubul' tjaruŋandu kudai wai nunŋundjɔbieŋu mamara' nuru;

48 Ma tjamuldja arkaŋaŋgaŋja kaɟjinba debɔdi pungaɟjin, wiŋu wa tjimi pungaui:n.

49 Ardarawaia kaɟambal' kaɟi arandjui: wiŋ' njininge.

50 Kaɟambalja inia kaŋuŋ; O! kaɟambalja wulapa namba wa paŋgeŋaŋ, aŋudjaniŋge wulapa nara irewandju? Njirkau i nana kaɟambalja kudai njidu, jamulili nari njidu.

10

1 Ma i daɟu baɟi kaŋina, kengal maiamingum Judaea Jordan kanal' gaɟim; pelengaraia djaruk kadbienunanga njele; gejaui, kaɟjinu geŋirida, njele kaniingundala.

2 Pharisia kaueraurkaɟa, burkai kaueriaɟbuna' Wuniowu i:dja maŋgaŋgaŋja njaŋgaiɟ? Kauero:ndjuneri.

3 Kandjo:lbaɟa kundjuŋaŋgori, Nanaŋga Moses kundjuŋunuri?

4 Arka kubadjuŋ, Moses anaŋu:la wiri-wiri njerkundju mili-mili njerkundjaɟa nara, wai njerkundjaɟa.

5 O! Jesu kundjuŋaŋgori, Gewunja njirkulum burudum wunaie wuna wiri-wiri kundjuŋunuri.

6 O! Wunindidj-i-daɟu wondijau, Auandja, njingaŋja wondi kanbuna.

7 Wuna wunja i:dja irananga a karanangaŋja pitja ejaŋdiwejaŋdu, maŋgaŋgaŋ' njinja pitja njewaŋdura;

8 Iaruŋandu iwiliri iaŋuamandj pitja eniaiejaŋdu; gewunja iaŋuandu wa njele paŋgaŋingandu, O! iaŋuamandj.

9 Auandu God pidjin ingo:nandu, i:dja tjauala: paueriaŋdandiri.

10 Maiarum maninja inalalaia njele wuna wunja burkai kaueriaɟbuna.

11 Kundjuŋaŋgori, Aua maŋgaŋgaŋja njaŋgaiɟ, ndja kaŋinja pilin ingauwona, wurni-wurni njinaneri;

12 Njana kuda: kulananga namba ingaiɟ, iakaɟa namba ingam, njana kuri njinuŋ.

13 Woŋalalaŋuja bi:rwidinaɟa kanbaɟkanjurulaldaga, aŋgamandana wunja, inalalaia kanbaɟbaiambuna.

14 O! Jesu maɟa ko:na, maɟa-maɟa kaŋina, kundjuŋaŋgori, Woŋalalaŋuja karingunjalgaɟa; kaɟe paro:jiri, gewunja arge kaɟjindjia baŋdaia God anaŋga.

15 Nidji kuŋenuriri, Aua baŋdaia God anaŋga wa pungaŋaŋ nari woŋalaŋ pidi:ndja kaɟjindja, kaɟjinba ma daɟa paŋgeŋaŋ nuru.

16 Nuluruwa kanjurula, p̄ali kanbuna, ino:ri kanm̄andanaleri.

17 W̄ali kalumba n̄uru in̄geṅaṅuriri, īaruṅ w̄ari-w̄ari k̄amurkalal, im̄aṅṅale n̄uru lungudja k̄anina, burkai kaiḅbuna, Iniṅgundeja inia, ṅani pitja ṅe wundjedjeru k̄adjinma ṅari ṅama wunja?

18 Jesu kundjuṅaṅga, Aṅudjakunja inia kundjiara? Kari inia wa paṅṅanin, God auekama.

19 Wununaue gole laiburu ṅunuṅaṅga, B̄ada paṅdjo:jiri, Wurniwurni puṅuniri, Maneba paṅ-ṅd̄orjiri, Pare paṅd̄aṅuriri, Pielgielge puṅuniri, Iro:lidj, karanja n̄uru aṅurandu.

20 Aua kundjuṅaṅga, Iniṅgundeja, wuna darawa kuṅejiri, woṅḷaṅ and̄janu.

21 Jesu k̄anind̄jaṅa, ṅedura kundjuṅaṅga, kulunaṅga, T̄jaruṅ ṅuno:ra, baiuṅuru, ko:l̄ dju ṅd̄jaṅṅaṅuruleria, ardjeja ṅno:, wuḷanbiri ṅd̄jo:l̄ d̄anja pitja kudai ṅun̄janu; geṅau beṅgal, t̄janmalando:

22 Imin̄um ṅundi-ṅundi kundjuṅu, pakul ṅari keṅaṅuru, wuḷanbiri ardarawaia kudai in̄ṅanina.

23 Jesu wun̄jili:wa kanbuna, inalalaia kundjuṅaṅgori, Adb̄aṅṅalim kunuṅ arka wuḷanbiri t̄jini:ria b̄andaia God aṅṅa d̄ara ṅṅeṅuru wunja.

24 Inalalaia ṅala-ṅala aṅṅa raṅṅari kub̄adburawuna. Mia Jesu t̄jile kandjo:lba, kundjuṅgori, Woṅḷalaṅuja, Adb̄aṅṅalim kunuṅ arka wuḷanbiri paṅṅa ṅṅanb̄adburawu b̄andaia God aṅṅa d̄ara ṅṅeṅuru wunja.

25 Camel abi:la mand̄agu bulumaṅ keṅaṅuru needle am- bul' d̄anja, i:dja t̄jini:ra b̄andaia God aṅṅa d̄ara in̄ṅeṅuru wunja.

26 Raṅṅari d̄jenben̄uru kariṅa, kub̄adjuṅaṅga, Aṅguja emundulbaie?

27 Jesu kanind̄jeri, kundjiri, I:dja ṅanja adb̄aṅṅalim kunuṅ, kari God ṅanja; darawa gole puṅṅanu God ṅanja.

28 Wunmanb̄ali Peter kundjuṅaṅga, Wai, darawa kun- jed̄j̄andiwela, ṅunb̄adbalando:na.

29 Jesu kundjuṅu, Nidji kuṅenuriri, I:dja ṅamba ṅṅaiṅdiwe maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, karanṅṅanja, iranṅga, woṅḷalaṅjuṅgaia, kab̄alba, ṅaiu wunja, w̄aḷanu-wunia wunja,

30 Pitja ṅṅam ardarawaia ṅanja ma, weni wend̄jiau, maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, kararaia, woṅḷalaṅuja, kab̄alba, wundjo:rie kuda:; b̄andaia keṅgal djini wundjed- jeru k̄adjinma ṅari.

31 Mia ardarawaia manñale ñaria pitja päle arānu, päle ñaria pitja manñale arānu.

32 Kalumba ñanja kadineri, Jerusalem ñuru pai kadineri; Jesu adbanñale ñuru keñañuriri; rangari karina; arka ingadbalando:neri karkulgunenja. Twelve, (aññenñalja), njele kanman, wunmanbali kundjuñañgōri wuna kaninaienñunānga.

33 Wai, Jerusalem ñuru pai ñaduñiri; I:dj' inko:lu pitja eno:wi:ñāngōri ardenaiuri dadjurdkaria a wiri-wirināria; pitja wure pāro:ñānga imān kunja, pitja añbarano:ñānga edbulia,

34 Arka berka pitja ewurana:na, pitja tjipa: ewuro; pitja ñoiilwa ewurañuru, pitja bađa ewuro;; päle kulunu tjaruñandu pitja bari enu.

35 Wodjulu kamurkalgandu James a John, Zebedee inko:landu, kundjunāngandu, Iniingundeja, njarenandu tjuñundjunjārendu burkai ñunñunbādjabandu.

36 Aua kundjuñañgōndu, Ñañānga kuriandareri ñaññundjunurendu?

37 Kundjuñañgōndu, Año:wandu atja arkuunūandu, iakara ñundju worawerdum maninja, iakara tjamaum maninja, pälemba ñundjanānga ñanja.

38 O! Jesu kundjuñañgōndu, Wa laiburu pinjidingandu ñañānga ña:d njirkunūandu. Koru djo: pinjiriandu cup ñaiu djo: ñaññunjaña, koru baptize pinjidandu baptism njininge ñaiu baptize ñaññunū?

39 Auandu kundjuñañgōndu, Gole pedandu. Jesu kundjuñañgōndu, Cup ñaiu djo: ñaññunjaña njirendu pitja djo; njiriandu; baptism ñaiu baptize ñaññunū njirendu pitja baptize njirendu;

40 Mia atja njirkunūandu ñaiu worawerdum, tjamaum maninja, ñaianānga kunina miri njinñuno:wandu, arkanānga arka wunja wunamanja kanina.

41 Wuno:murum ten, (aññenñalja), ñuru añgānina, wun man bali adji:la kaueramāññāngōndu James a John.

42 Gejau Jesu ai kanbuna aua ñanja, kundjuñañgōri, Laiburu njiduñ arka añgandiena ardaiur' kunja edbulia ñanja ardaiur' kaduñañgōri; ardenaiuri arkanānga i:a karwi:ñunāngōri.

43 Njiri ñanja wuruñgōwu wa puñganin; O! aua njiri ñanja ñañaiuru ñenu gejiri, inawodjieja njirkanānga pitja enu;

44 Aua njiri ñanja ñaiurle ñenu gejiri, inawodjieja ardarawaia ñanja pitja enu.

45 Gewunja nidji I:dj' inko:lu kenḡunal kari ingḡanawodjienju wunja, O! aḡḡanawodju wunja, inḡau ingḡano: laḡugu ardarawaia wunja.

46 Jericho madburkal; wḡli Jericho i daḡu ingeḡanuriri, inalalaia naḡja, pelengaraia djenbenuru kuda:, Timaeus inko:lu, Bartimaeus, ḡa:d baḡa ambulidj, atḡa kaḡineri kalumba mawondaḡam maninja.

47 Wuno.murum ḡuru ingḡanina Jesu Nazareth ḡara ingḡanina, wunmanbaḡli jero:l kundjuḡiri, kululeri, Jesu, ḡundju David ḡunḡungula, tḡandjeriwu.

48 Ardarawaia kaueraḡmaiḡmbuna, kaḡuk ingḡauwi:ḡu wunja; O! jero:l kundjuḡu djenbenuru ma, ḡundju David ḡunḡungula, tḡandjeriwu.

49 Jesu ba:d kundjuḡu, kundjuḡu, Ai iro:.. Ai kauero: ambulidj, kubḡdjunaḡga, Tjukul baḡu, baḡi baḡu, ai ḡunbiri.

50 Aua, wobi anaḡga wai ingḡaiḡbuna, kurḡd kaḡnina, Jesu kaḡmurkalal.

51 Jesu kaio:lbala, kundjunu, ḡaḡi njejara kundjiareri? Ambulidj kundjuḡanaḡga, Rabboni, maḡḡanḡunindj wunja.

52 Jesu kundjuḡanaḡga, ḡundjunuru baiḡuru; ḡundju wa pindḡaḡudjarenja ḡunmurduwi:ḡu. Maiirgi:rkum manindḡaḡa, kalumba naḡja kaḡmalando:na.

11

1 Jerusalem djali maḡgadba, Bethphage a Bethany naḡja, inalandu kaḡaḡawandu, kundjuḡaḡandu,

2 ḡjirinḡurandu maiarindjeruḡu' ḡuru maḡdjo:ri maḡḡanḡ; maiirgi:rkum wḡli ma daḡa ḡjirkumbaḡanḡurandu, pitja maḡa irewandu donkey kauila murd ingḡamiena, i:dja kari wen' ḡjini kaḡdinba atḡa parwi:njanaḡga; burḡgai iraḡandu, iraḡuralḡandu.

3 I:dja ḡamba kadjunurendu, Aḡudjakunja wuna kuriandiri, wuriandu, Inaiuri inḡama kundju, maiirgi:rkum pitja paḡenuru eḡaḡawal.

4 Keḡanḡurandu, donkey kauila maḡa ko:nandu murd ingḡabiena maiamundu' naḡja daḡde kalumba

5 Atḡakekaḡia ma aḡḡawelgenjiri kubḡdjunaḡaḡandu, ḡaḡi kuriandiri donkey burḡgai iraḡunmaḡandiri?

6 Kundjuḡaḡaḡgoriandu ge i daḡu Jesu geḡunaḡandu, arka kaueraḡaḡu:landu.

7 Donkey kauila Jesu kaueraḡuraldaḡa, wobi arkaḡga kauero:guleḡga; aua atḡa kauwonaḡgori.

8 Ardarawaia wobi arkaḡga kalumba naḡja paḡaḡa kariḡanaḡgeri; atḡakekaḡia jedmaḡḡanu wuḡḡalalidjerugu dur kadjuḡaliri paddock naḡja.

⁹ Arka maŋŋale aŋgeŋaŋuriri, arka kuda: paŋle iŋgadbando:neri, jero:l kubadjuŋ, Hosanna; Tjukul ŋara aua iŋgeŋgaliri Inaiuri iŋumba ŋaŋja.

¹⁰ Tjukul ŋari baŋdaia keŋgaliri, David irai ŋarkanŋga ŋari, Hosanna karŋ ŋari ma.

¹¹ Jerusalem daŋa keŋa; wuno: murum wunjili:wa ko:na darawa ŋaŋja, kaŋekalem njiŋgaŋina, daŋde keŋaŋuru Bethany ŋuru, twelve, (aŋnenŋaŋja), ŋaŋja.

¹² Maŋgunu, Bethany i daŋu aŋgeŋgunal, baia: ko:na.

¹³ Tjilium boŋwora maŋa maŋgo:na jedmaŋgaŋu kudai, keŋgunal, ŋamba maia ma ŋaŋja mara aŋgo: minja; maŋgaŋmurkalal, kari wa maŋa panbi:nja, jedmaŋgaŋ' daŋa ma; gewunja tjilium kurabjau wa puŋgaŋinja.

¹⁴ Maio:lbala, kundjuŋaŋga, I:dja kari mindjaŋ puŋgadjiŋi ŋundju ŋaŋja wendji daŋu kaŋdjinma njini. Inalalaia ŋuru kaueraŋurula.

¹⁵ Jerusalem madburkalal; dadjurdkarim manaiudba dara kena, wunmanbaŋli wai kanbuna arka ko:l kadjuŋeri, aŋganbaŋbaŋeri dadjurdkarim manaiudba maninja, paŋlalo:nma kaiug kaŋeŋ-ŋaria arkanŋga tjaueri maiabuna, adbaŋaŋkarim kuda: arka kuluko:ka ko:l kadjuŋiri;

¹⁶ I:dja kari pa:naŋu:nja tjalumba mano: iŋgaŋuru wunja dadjurdkarim manaiudba puŋaŋgori.

¹⁷ Kaniŋgundaŋa, kundjuŋaŋgori, Wawu wiri-wiri puŋgauwi:nja, Maiarum ŋaianŋgam pitja merimie maiarum dadjurdkarim, worumbaia ardarawaia wunja? O! njiri marandjuna kaŋmenma lulunŋaria arkanŋgam.

¹⁸ Ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria kuda: ŋuru kadina, buluk kubarkaŋjiŋo:na ŋaruŋgaŋoŋu baŋda iŋgarwu; gewunja kauero:lgunaŋa, peŋgaŋaraia ardarawaia raŋgaŋi aŋgeŋaia aŋganiŋgundaleri.

¹⁹ Kalekalem kaŋdjinma keŋaŋuru manaiudba i daŋu.

²⁰ Maŋgunu tjanaŋi aŋgeŋeri, tjilium maŋa marwuna maralgam wondudba i daŋu.

²¹ Peter ni: kaŋurula, kundjuŋaŋga, Rabbi, wai, tjilium ŋundju wure maŋdjaŋunbuna maralga' njinim maŋina.

²² Jesu kandjo:lbakundjuŋaŋgori, God paŋaŋudjareri.

²³ Nidji kuŋenuriri, Aua geŋaŋga taŋambaŋ wuna, Tjaŋawaŋ paŋmie, wo:ndu' ŋuru paiaŋbie; iŋauŋi ŋaŋja ŋamba wa puŋgaŋudjaŋaŋ ŋari, kaŋdjinba puŋgaŋudjaŋaŋ ge ka:lu kaŋinaieŋu; pitja njaŋunŋaŋga.

²⁴ Gewunja kuŋenuriri, Darawa dadjurdkarim wuruŋundju, wuruŋuniaŋu, puŋgaŋudjareri gole kudai njirkunina, pitja kudai njiraŋu.

25 Wuno: murum njirkumbalgenjiri dadjurd wuranundjiri, wai wuriab, namba nanda aranjunma; gewunja Iranura kuda: aua andjo:l' danja inganun, umara njirkananga wai kana pungaiabanuri.

26 Njiri namba wa wai puriabun, Iranura aua andjo:l' danja inganun umara njirkananga wa wai pungaiabun-nuri.

27 Jerusalem njele madburkal; wudawa ingeneri dadjurdkarim manaiudba nanja, kaueramurkal ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria, mababaia.

28 Kubadjuanananga, Nananga wundjurul' njininge wuna kundjiiri? Anguja wuna wundjurulu nuno:na wuna tunundjindjiri?

29 Jesu kundjuananngori, Tjarun burkai njinjab, tjario:lba, pitja nenuri nananga wundjurul' njininge wuna nanundjiri.

30 Baptism John ananga, andjo:l' kari, i:dja nari kunina? Tjario:lba.

31 Arge wurura kubarwadenju, kubadjujiri, Namba workundju, Andjo:l' kari, pitja nje, Anudjakunja kurajudjarala?

32 Namba workundju, I:dja nari, pelengaraia kanbarkulgunala; gewunja ardarawaia nidji John tjo:lbada nali kubadjuanananga.

33 Jesu kauerio:lbala, kubadju, Wa laiburu pedin. Jesu kundjuananngori, Naiu wa punenuri nananga wundjurul' njininge wuna nanundjiri.

12

1 Wunmanbali kululanangori bare-bare nanja. I:dja tjarinajm ro:pa keja, nuwonu nali-nali kundjandala, balaium tjari mo:na wine kunja, maiarum karaj nari wondi mo:na, tjarinaria kanino:la, tambium maiakari' njuru kejanuru.

2 Kurabjau kajanawuna tjarinaria njuru inawodjieja, kurab tjarinajrim maninja angamura wunja tjarinaria nanja.

3 Arka laburd kaueramaj, noiilwa kaueranjurula, ino:ra kauerajanawuna.

4 Njele inawodjieja iakara arka nanja kajanawuna; aua imri: dai kubarwuna, wodbandagu kubadjuanananga.

5 Iakara kajanawuna; aua bada kauero:na; atjakekaria ardarawaia; atjakekaria noiilwa kanbarkanuruleri, atjakekaria badawerdai kanbarkanaleri.

6 Wāli iḡaruḡ kudai iḡko:lu, ḡedura geḡunḡḡa; pāle ḡaḡja kaḡḡawuna arka ḡaḡja, kundjuḡiri, ḡuru ewu-
raḡuru iḡḡula.

7 O! Arge tḡariḡaria arge wurura kadi:na, Indja iwulgu;
ḡariu, baḡa ḡro:, tḡariḡarim ḡarkanḡgam pitja menu.

8 Laburd kaueraḡḡaḡ, baḡa kauero:na, tḡariḡarim i daḡam
wai kaueriḡbuna.

9 Gewunja ḡḡani pitja nje inaiuri tḡariḡarim nara? Pitja
ejeḡgal, tḡariḡaria baḡawerdai njeḡḡori, tḡariḡarim
atḡakeḡaria anḡanino:.

10 Wiri-wiri wuna wuna wawu maḡa puro:njiri; Kaiug ge
wondinḡaria wai kadjabuna, Ge i di daḡu kuniḡaiena umri:
ruko:wa;

11 Wuna Inaiuri i daḡu, Raḡḡari ḡarkumbul' daḡja
kunḡḡ?

12 Kubarkaḡjiro:na laḡurd iḡgadba wunja; pelengaraia
kanbarkulḡḡala; gewunja kubadiḡḡaḡa bare-bare geḡu
arka wunja; kaueriḡdiwela, kariḡḡuru.

13 Kanbarkaḡawu aua ḡaḡja atḡakeḡaria Pharisia a Herod
ḡaria, iḡgadba wunja ḡala-ḡala ḡaḡja.

14 Wuno:murum aḡgeḡḡunal, kubadiḡḡḡaḡa,
Iniḡḡundeja, laiburu aḡḡḡanu nidji ḡunḡunḡ, kari wa
pandjo:lḡḡḡan; gewunja ḡundju i:dja wa pandjanindjan, O!
nidji God ḡari kandjaniḡḡunderi; Wuniowu kaiug Caesar
erkuno:? Worwu ge?

15 Ko:ru kedo:? Wawu pedo:n? Aua laiburu
kaḡninanḡḡori adbiḡum maḡlaljadbuneja, kund-
juḡḡḡḡori, Anudjakunja tḡaro:ndjuiri? Kaiug
wuraḡuralḡara, ḡanḡunindj wunja. Kubarkaḡurulaldaḡa.

16 Geḡau kundjuḡḡḡḡori, Anḡuja anḡḡam imiḡum
maḡa, wiri-wiri wuna? Kubadiḡḡḡḡaḡa, Caesar anḡḡa.

17 Jesu kundjuḡḡḡḡori, Caesar irano: Caesar
anḡḡaia, God irano: God anḡḡaia. Djenbenuru raḡḡari
kaueraḡmurawuna.

18 Kaueraḡmurkal kuda: Sadducia, arka kadju adbḡndj
i daḡu wa bari padḡandien, burkai kaueria-buna, kubad-
juḡiri,

19 Iniḡḡundeja, Moses wiri-wiri kundjuḡḡḡari, I:dja
ḡawanḡḡa ḡamba debara iḡḡeḡa, maḡḡḡḡḡḡaḡa
pāle nḡḡḡaiḡdiwe, woḡalaḡ kari wa paḡḡaiḡdiwen,
ḡawanḡḡa maḡḡḡḡḡḡaḡa njimenja, woḡalaḡḡaḡa
aḡḡaiḡnda ḡawanḡḡa wunja.

20 ḡawawaia aḡḡeḡḡaḡa kadina; iwulgu maḡḡḡḡḡḡaḡa
njimaḡ, debara keḡa, woḡalaḡḡaḡa kari wa pandḡandiwenja;

21 Pulai njimañ, debàra kenja, wonaḷaḷuḷja kari wa pandjandiwenja;

22 Ge pula: ḡara, aḅḅennaḷja wonaḷaḷuḷja kari wa panbaḷdandiwenja. Paḷe naḅja wonaiiḅja kuda: debàra njeḅja.

23 Adbandj' i daḡu baḷi aḅḅaḅuḅ maḅḅaḅaḅaḅja naḅi anaḅḅaḅja pitja njenu? Gewunja aḅḅennaḷja njingarkanuruleri maḅḅaḅaḅgorinja.

24 Jesu kundjuḅaḅḅgori, Wawu wuna wunja kuramiadma, mili-mili a wundjurulu God anaḅḅaḅ wa laiburu pinjidiḅ ḡari?

25 Wuno:murum adbandj i daḡu baḷi aḅḅaḅuḅ, kari wa paḅḅaḅ parwaḅ, kari wa paḅḅaḅ padawi:n; O! waḷaḅḅaḅria aḅḅjo:l' daḅja kaḅḅindjia kaduḅ.

26 Mia adbandja wunja baḷi aḅḅaiadienju; wawu maḷa puro:njiri mili-mili naḅja Moses anaḅḅaḅ, Irululu wunja, God kalulunanaḅḅaḅ, geḅḅuḅḅgeri, Naḅu God Abraham anaḅḅaḅ, God Isaac anaḅḅaḅ, God Jacob anaḅḅaḅ?

27 Aua God adbāḅ ḡara ḅuru-ḅuru, ardjedjerkāra; djen-beḅuru kuramiadma.

28 Iaruḅ wiri-wiri ḡara keḅḅunal, ḅuru kangaḅurula burkeba aḅḅaiabieneri, laiburu iḅḅaḅina tjaḅḅuḅuru aḅḅaḅo:lbāḷa, burkai kaiābuna, Naḅanaḅḅaḅ wununaḅie kauurle darawa naḅja?

29 Jesu kaio:lbāḷa, Kauurle kunuḅ, Naḅuru njidu, Israel; Inaiuri God ḅarkananaḅḅaḅ, Inaiuri iḅḅuḅamaḅdj kaḅuḅ;

30 Nedura djunaḅḅaḅ Inaiuri God ḅundjanaḅḅaḅḅaḅ ḅunḅaḅi dara naḅja, ḅunḅandj irara naḅja, ḅuni:um mararawam maninja, ḅundjurulba mararawam maninja.

31 Tjaḅḅari wuna, Nedura djunaḅḅaḅḅaḅ maḅaḅḅaḅḅaḅja ḅundjanaḅḅaḅḅaḅ ḅunge ḅundju-ḅundju kaḅḅinu. Wununaḅie tjaḅḅari wunaiuru wa puḅḅaḅin wuna naḅja.

32 Wiri-wiri ḡara kundjuḅaḅḅaḅḅaḅ, Nidji, Iniḅḅundeja, tjaḅḅuḅuru kundji:ḅu. Aua iḅḅuḅ iḅḅaḅuḅ; iakāra kari auekama;

33 Aua nedura wunja iḅaḅi dara naḅja, ini:um mararawam maninja, iurulba mararawam maninja, maḅaḅḅaḅḅaḅja nedura wunja aue ḅundju-ḅundju kaḅḅinu, wunaiud' ban daḡu ma irarai wori tjaḅi wunja, laḅuḅuḅ naḅja.

34 Jesu maḷa iḅḅo:na ini:u' ḡara iḅḅaḅo:lbāḷa, kundjuḅaḅḅaḅḅaḅ, Naḅundju baḅdaia God anaḅḅaḅḅaḅ boḅora wa puḅḅaḅin. Paḷejau i:dja kari daḅḅaḅḅuḅ wa padinja burkai iḅḅadjaḅ wunja.

35 Jesu kandjo:lbala, kundjuŋu, aŋgaŋiŋgundaleri dadjurdkarim manaiudba naŋja, Njarunaŋgowu wiri-wiri naria kubadju Christ David inko:lu?

36 David aua nundju-nundju kundjuŋu Inandj Mamaia naŋja, Inaiuri kundjunanaŋga Inaiuri naianaŋga, Atja bowa naiu worawerdum maninja, Ardauurgundjia nundjanaŋgaia aŋandju njini nundjerduŋari nundjerdu waiuru.

37 David aua nundju-nundju Inaiuru kundjunanaŋga; nambula wa inko:lu? Pelengaraia tjukul nari nuru kaueraŋurula.

38 Aŋganiŋgundaleri kundjuŋu, Maranindjanaŋgori wiri-wiri naria, wobi kaŋaŋgen' naŋja wudawa neju kadju' wulmai tjaunjarim maninja lai kauwonaŋgori,

39 Adbalaŋkarim kaŋaŋ narim dadjurdkarim maninja, ardarub kaŋaŋ narim maia kuri aŋganunju;

40 Arka maiarum ardjo:jo:ria arkananaŋgam mindjal kadju, adja:djin badaia dadjurd kaŋaŋgen kadju; andja wure wundjuŋgundia pitja paŋam.

41 Atja kauwona kaiugkarim maŋdjo:ri, maŋa kanbuna pelengaraia kaiug karkaŋdenju kaiugkarim maninja.

42 Njengunal ndjarunju ndjenja ndjo:rinja, nanaŋga kuŋgaŋdenju kaiug pidi:n tjaruŋandu.

43 Inalalaia ai kanbuna aua naŋja, kundjuŋanaŋgori, Nidji kuŋenuriri, Njina ndjenja ndjo:rinja kuŋgaŋdenju dara man daŋu ardarawaia naŋja karkaŋdejiri kaiugkarim maninja; gewunja arka ardarawaia kubarkaŋdenju darawa arkananaŋga naŋja; nanaŋga pidi:n nanaŋga-naŋga naŋja kuŋgaŋdenju darawa kanawunguleri, darawa njiniŋge njinaŋniri.

13

1 Waŋi dadjurdkarim manaiudba i daŋam ingeŋaŋuriri iaruŋ inalala kundjuŋanaŋga, Iniŋgundeja, manindj aŋudja kaŋdjinu kaiug, aŋudja kaŋdjinu maiarum!

2 Jesus kundjuŋanaŋga, Ko:ru mandjanindj maiarum maŋa manaiudba? Nuruma kaŋdjinba pungaŋaŋgien kaiug tjaruŋ tjakari naŋja, namba pitja wa pungaiaŋbien.

3 Waŋi atja ingauwona kurandu Oliva nari naŋja, dadjurdkarim manaiudba maŋdjo:ri, Peter a James a John a Andrew mululu burkai kaueriabuna.

4 Minjenjari, wuna nanaŋgiau pitja njanu? Aŋudja umiimbaie wuna darawa ko:rug kaŋi:nu?

5 Wunmanbali Jesu kundjuŋanaŋgori, Maranindj i:dja kari pinjirbarkadjuiri.

⁶ Ardarawaia pitja arengal n̄aṅumba n̄anja, pitja bare N̄aiu n̄anun, ardarawaia pitja aṅbaradju.

⁷ Wuno: murum n̄uru n̄jirkunun̄ maḷanim, waḷanu maḷani 'n̄ari, djerara paṃaṃameri, wuna madj kunjaṅgunjal; umindjunuru waḷi kui.

⁸ Gewunja worumba pitja baṛi araṃurkie worumba n̄anja, baṅdaia baṅdaia n̄anja; kabaḷba ṅulin-ṅulin pitja mewi: maiagekaṛim maninja; wurkaḷba pitja menu; wuna wundjanuru wurgunu n̄ari.

⁹ Mia maranindj njiri wunja, pitja aṅbaṛanino: nuri karwaḷeja n̄anja; dadjurdkarim maninja pitja ṅoiilwa n̄jiraṅurie, adbaṅṅaḷe n̄uru n̄arai a arderaiuri pitja n̄jirawelge n̄aiu wunja wunaṅaḷjaie arka n̄anja.

¹⁰ Waḷanu-wunia kauurle madj ardi:um kuluienja worumbaia ardarawaia n̄anja.

¹¹ Wuno: murum njinṅumbarkaṅuru aṅganbaḷdino: nuri, gewurle djerara paṃaṃameri n̄aṅaṅga pitja wurṅulu; ge pitja kaṅino: wi: ṅunuri gejaḷ, ge wuralu; gewunja njiri n̄uru-n̄uru wurṅulu, mia Inandj Maṃaia.

¹² N̄awaia pitja inṅanino: n̄awanṅa imṅan kunja, iranṅa inko:lu; wonḷalaṅuja pitja baṛi araṃurkie ardenaiuri n̄anja, pitja aṅbaṛandju adbaṅ kunja.

¹³ Pitja n̄jiro: ndjurie i: dja ardarawaia n̄anja n̄aṅumba wunja; mia aua birem bire geja umindjunuru njini, aia pitja emundulbaie.

¹⁴ Wuno: murum maṛa wurṅunbu wemunbu mawodbaṅari kauwelgeṅiri ma wunianṅa n̄uru-n̄uru, (aua maṛa inṅo: kunenenja), gejaḷ Judaea nanja aṅganun̄ taḷamban̄ n̄uru kubadii: nja;

¹⁵ Aua maiarum karaṅ n̄anja inṅanun̄, jeri paṅgawenja, daṛa paṅgejiri aṅgaṃura wunja maiarum anaṅgam maninja.

¹⁶ Aua paddock n̄anja inṅanun̄ djo:li paṅganiri wobi inṅaṃura wunja.

¹⁷ Wurgunu arka n̄anja maṅduwaia aṅganun̄, arka nanja ṅumugu aṅganbaḷdo: jiri lewaṛa ge.

¹⁸ Wurṅaniau imaiajau puṅganiri.

¹⁹ Gewunja lewaṛa ge pitja n̄janu wurgunu wuna kaḷjinu wa puṅganinja wundjanuru i daḷgu wondijau ge God wondi aṅgo: na wen' njini, kaḷjinba puṅganin.

²⁰ N̄amba wa Inaiuri gejaḷ t̄jau puṅgandjunja, iwiliri kari wa panmundulbenja; O! adburieja wunja, arka aṅgaṃuraṅ, lewaṛa ge t̄jau kuṅgandjuna.

²¹ Gejaḷ i: dja n̄amba kadjunuri, Wai, Christ n̄uru kaṅun̄ wai, ma! araṅudjara;

22 Gewunja pitja bari araiandie Christ tjobareja, tjo:lbadaia tjobareja, umiimbaie, rangari pitja paramiimbu, anganbarkadju wunja, namba kadju, adburieja.

23 O! Maranindj; wai, darawa kauurle kuņenuniri.

24 Lewara gejaw, wurgunu ge pale nanja, maranunja wundugum pitja njenjaie, kunjila ralali pitja wa punggandjun,

25 Jalngandam andjo:l' di dagu pitja mewari:, wundjurulu andjo:l' kari pitja nulin-nulin njawi:.

26 Gejaw pitja mara irewu I:dj' inko:lu ingengaliri anguban nanja wundjurulu dara, palemba nanja.

27 Gejaw pitja anjananjawu walannaria, adburieja anangaia pitja djaruk anbarameri mandjum maiarunurim i dagam, kabalba mamindjunuru i dagam, andjo:lu umindjunuru njini.

28 Weni tjilium maninja laiburu njidu bare-bare manangam; wuno:murum malalindjeruba marambul' manganun, jedmanganu ko:gulejiri, laiburu njidun mirinunu lo:jenda.

29 Wuna kadjinu njiri kuda:, wuno:murum mara wuranunbu wuna kaninaeniri, laiburu njidu wodjulu kanun, maiamundu' nanja.

30 Nidji kuņenuriri, Woi mangadberi andja kadjinba kamburuk padin, wuna darawa ko:rug kamienun njini.

31 Andjo:lu a kabalba pitja kamburuk aranu, nala-nala naiananga kadjinba kamburuk punganin.

32 Lewara gejaw i:dja kari wa laiburu padin, kari walannaria andjo:l' danja, kari Inko:lu, Iraia ekamandj.

33 Maranindj, mu:n maro:, dadjurd wuri:; gewunja wa laiburu pinjidin anudjau kanun.

34 I:dja kadjindja, naua-naua atja inganun tambium maiakari' nanja, maiarum anangam mangaiandiwela, ar-dawodjieja nala-nala anganino:la, ardjerunadjerun nu:na wunja, gejunanga maiamundunara mu:n kunja.

35 Mu:n maro: gewunja, wa laiburu pinjidin anudjau ingengal inaiuri maiaranara, namba kalekalem, namba karo:ngum, namba mi:puradba, namba mamangunun;

36 Namba malja-malja ingengal mara njinumbu kulunu njirkunun.

37 Ge nanundjunuri ardarawaia kuņenangori, Mu:n maro:.

14

1 Pale lewara tjarunandu Wukiau, maia iroroi; ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria kuda: kub-arkanjiro:na mululu ingadba wunja, bada ingarwu wunja.

2 Gewunja kubədjun, Kari maŋarijau, madji jauum pamənu pelengəraia nanja.

3 Bethany nənja ingənineri, maiarum maninja Simon leper anəngam. atja ingauwoneri mənari nənja, woŋaiinja njeŋgunal alabaster mulugu kudai əŋgaiameri nəra nard inia nəra-nəra, mulugu kule-mala, pəlulu kundjuŋu imri: nənja.

4 Mia atjəkeqəria arge wurura ardji:la kauer-əməŋ, Aŋudjakunja əŋgaiameri nəra indja wundur kauwi:ŋu?

5 Gewunja əŋgaiameri nəra indja ko:l paŋgəni:nja kaiug dara wunja, ardjeja nənja paŋgəno:wi:nja. Jau njimbərkəŋurula.

6 O! Jesu kundjuŋu, Njininja; əŋudjakunja njiraŋalingeri? Wunia kundjuŋara.

7 Ardjeja kudai njiri kədjina njidun, nəmba ne wurəŋundju wunia wuriəŋəŋgori, nəiu kədjina wa panjiraŋurun.

8 Nəŋga kundjuŋu ge wunja. Nəŋanəba kaurlejuu maiamala ro:k kunja.

9 Nidji kuŋenuriri, Ma maiəgeqərim maninja wəlanuwunia ardi:um kaluiəŋu bəndaia daraiu nənja, ge woŋaiin' njina geŋu pitja njaluie ni: njinəŋurieuŋu wunja.

10 Judas Iscariot, iərun twelve, (ənnənəlja), nənja, ardenaiuri dadjurkəria kanmurkəlanuru, əŋgəno:nəŋga wunja.

11 Arka, wuno:murum ŋuru əŋgənina, tjukul kadineri, tjauaien kubədjunəŋga kaiug ingado: wunja. Aua kuŋəŋjio:na nərunəŋgəwu wuniamə əŋgəno:nəŋga.

12 Lewəra kaurle maia iroroi nəri, Wukiau ingarwuneda, inalalaia kubədjunəŋga, Nəŋəm njiriuri kundji:njəri ardamanja anjerkungəndju, Wukiau mindjəl tjuŋundju wunja?

13 Inalalandu kəŋəŋawandu, kundjunəŋgandu, Manaiudba ŋuru njiriŋurandu pitja njinjəməndjerandu i:dja wurawa agu mano: kəŋuriri; irəmalando:wandu;

14 Ma dəra ingeŋuru wurinəŋgandu i:dja maiara' nəra, Ininəgundeja kundjiri, Nəŋəm balaium nauadjən nərim nəianəŋgam, ma Wukiau pitja mindjəl ne nənalalaia nənja?

15 Aua ŋundju-ŋundju pitja njinjəmiimbandu balaium kəŋəŋ nərim manaiudba manamanja məŋgəndjuiena; ma ardamanja arəndju nəri wunja.

16 Inalalandu kəŋəŋurandu manaiudba mamurkalalgandu, məra ko:nandu kədjinu geŋunəŋgandu, Wukiau ardamanja kəŋəndjunandu.

17 Kålekålem njinganjina, aua kenjal twelve, (añnenñalja), nanja.

18 Wåli atja angauwoneri, mindjal kadjujiri, Jesu kundjuju, Nidji kuñenuriri, iaruñ njiri nanja tjiriwin pitja mewara.

19 Wunmanbåli pakul kadineri, iaruñ iaruñ kubådjujanannga, Njau?

20 Aua kundjujananngori, Iaruñ twelve, (añnenñalja), nanja, njau nanja angam maninja tjakål kaiåb.

21 Mia I:dj' inko:lu ko:ru kenuru kådjinu wiri-wiri kauwi:nanannga; O! wurgunu i:dja nanja aia nanja I:dj' inko:lu tjiriwin mangauwi:na. Wunianannga ma i:dja aia namba wa pañgalelwenja.

22 Wåli mindjal kadjujiri, maia kamañ, wunia kulula, kalemala, kano:na, kundjuju, Iram, indja añnanaba.

23 Cup kamañ, ingo:lbo:na kano:na, ardarawaia djo:jo: kubådjujanannga.

24 Kundjujananngori, Indja gulu njaijanannga, tjauaien nari, pałulu kañinaienju ardarawaia wunja.

25 Nidji kuñenuriri, Kådjinba njele djo: pañenjan kurab wuñgalalidjerugu nara, lewara ge njini inuñali pitja djo: neju bandaia God anannga nanja.

26 Kan anganina dande karinanuru kurandu Oliva nari nuru.

27 Jesu kundjujananngori, Njidarawa pitja nari njiramie; gewunja wiri-wiri kauwi:nu, Kukundja nara pitja noil nenannga, kukundjeria pitja tjauala pala arowa.

28 Wunmanbu kunina, pale bari nanñundjandienju, njidbanñale nuru pitja nejujuru Galilee nuru.

29 Gejau Peter kundjujanannga, Ardarawaia namba nari angamienju, njau kari.

30 Jesu kundjujanannga, Nidji kuñenu, weni wundugum, punara tjaruñandu wåli wa jero:l pungen nari tjaruñuri pitja nujariira.

31 O! njaðbama djenbenuru kulula, Njau namba debara nanñunjana nundju nanja, kådjinba pañariinu. Ge kådjinu kuda adarawaia kubådjuj.

32 Tambium madburkal Gethsemane mangarimiena; inalalaia kundjujananngori, Nuruma atja njirwa, wåli dadjurð nanñundju.

33 Kamuri aua nanja Peter a James a John, wunmanbåli djenbenuru ranğari kenja, tjabara mamienannga.

34 Kundjujananngori, Njanuma pakul djenbenuru nanun, namam njini; nuruma atja njidu, mu:n maro:.

35 Maññale iraiu keñañuru, kabalba nañja kauwona, dadjurd kundjuñu namba kañuñ wunja aua i dañu pañgawañdjalu.

36 Kundjuñu, Abba, Iraia, darawa gole pindji; cup wuna tjano:nggu; wunmanbu kunina, kari ñaiu ne ñaññundju, O! ñundju ñe tjuñundju.

37 Keñgal, mañra kanbiri kulunu añaññunñiri, Peter kundjunanga, Simon, ko:ru kulunu ñununñiri? Wawu mu:n pañañdjo:ndjiri tjañunñiau?

38 Mu:n maro;, dadjurd wuri: pinjirinñuriri wuñgundjuie ñuru; arkuma korega, arwiliria djima.

39 Njele keñañuru, dadjurd kundjuñu, ñala-ñala tjaue njele kulula.

40 Njele keñgunal, mañra kanbuna kulunu añaññineri, arkumbula nima djenbenñuru kunineri; wa laiburu padinja ñañanga workundjo:lba kubadjuñ.

41 Keñgal pañejau, kundjunañgori, Kulunu ñjidu weni, ñoiba ñjidu, gole wali, geñau kunjañgunal; wai, I:dj' inko:lu tjiriwin inñgauwi:nu arworia ardori nañja.

42 Bañri ñjidu, ñariuri; wai, aua tjiriwin mañgo:wara wodjulu kañuñ.

43 Maiirgi:rkum, wali kaluleri, keñgal Judas, iañuñ twelve, (aññenñalja), nañja, aua nañja pelenñaraia kuldjuru a dia kudai, ardenaiuri dadjurd kañia i dañu, wiri-wiri ñaria, mababaia i dañu.

44 Aua tjiriwin mañgo:nananga umiimbaie kano:na, kundjunñiri, Aua inñangulbo:. aiakawali; iram, nañmululum irañuru.

45 Wuno:murum inñenñunal, maiirgi:rkum kañmurkala, kundjiri, Rabbi, ko:lbo:na.

46 Ardori kauerañañdanala, kauerañañ.

47 O! iañuñ arka nañja ma añañauwelgenñiri, kuldjuru anañga ri: kañañ, inaiuri dadjurd kañra inawodjiejia ko:na, ini:um dur mo:na.

48 Jesu kandjo:lbañla, kundjunaññgori, Ko:ru ba ñjireñgunal lulun ñara nañja kañdjindia, kuldjuru a dia kudai lañburd tjañañunma wunja?

49 Tjile-jile ñaññuninanuriri dadjurdkañim manaiudba nañja ñjinñuniinñundaleri, ñjiri wa pañjirañunñia; mia wuna kuniñaiena mili-mili ko:rug añañmieñu wunja.

50 Ardarawaia kaueriñdiwela, kubadaiila.

51 Alñunja iañuñ kañmalando:na aua nañja, wobi daña ñara womura inñanina, inañmiari inañabeka manma; lañburd kauerañañ;

52 Wobi daña ñara kañañgi:la, inañmiari kundaiila.

⁵³ Jesu kaielwa kauerañurula inaiuri dadjurd kàra ñuru; djaruk kadbiena aua ñanja miriñu ardenaiuri dadjurd kària a mababaia a wiri-wiri ñària.

⁵⁴ Peter bōwora kāmalandō:na, mamulba njini, maiarum maninja, inaiuri dadjurd kàra anañgam; atjā kauwoneri małani' ñària ñanja, aua dārarāra kundjunjiri kałangāla geñiri wiñu.

⁵⁵ Ardenaiuri dadjurd kària, karwādeja ardarawawaia kuda, kubarkañjiro:na wunañadjaie Jesu wunja bāda ingarwu wunja; wa māra punjarwi:nja.

⁵⁶ Ardarawaia tjibareja kadañadjaienanānga, añañanādjaiena arge wurura wa panbādburkenja.

⁵⁷ Atjākekària karwelgenja, tjibareja kadañadjaienanānga, kubādjunjiri,

⁵⁸ Nuru kerkañurula geñiri, Māna dadjurd kařim wondi mañgauwi:na ardori njininge pitja mañamandju, lewāra tjaruñuri ñanja pitja wondi maño: maiakarim wondi mañgauwi:ñu ardori mañamiadba.

⁵⁹ Wurunañgōwu añañanādjaiena arge wurura wa panbādburkenja.

⁶⁰ Inaiuri dadjurd kàra pulāga ñanja kauwelgenja, Jesu burkai kaiābuna, kundjunjiri, Nānānga āndja añañanādjaienañu?

⁶¹ Aua kāmuk ko:na, kari wa pañgaio:lbenja. Njele inaiuri dadjurd kàra burkai kaiābuna, kundjunānga, Ko:ru Christ ñunun, Tjukul ñāra ñunñungula?

⁶² Jesu kundjunu, Nāiu ñañun; pitja māra irewu I:dj' inko:lu atjā ingañunjiri wundjurulu worawerdum maninja, ingeñgaliri añañanā ñanja āndjo:l' kàri.

⁶³ Inaiuri dadjurd kàra wobi anānga dalar kāmāñ, kundjiri, Nānia miri adāñadjaieja añañanun kuriiri?

⁶⁴ Djadi ñuru kurañurula, ñānānga ni: njidun? Ardarawaia wure kubādjunañānga imāñ kunja.

⁶⁵ Atjākekària wunmanbāli tjipa kauero:na, imiñum womura marwuna, pauu kauerañāñ, kubādjunañānga. Tjo:lba minje: małani' ñària kauerañāñ dad kubādjunañānga arduna njininge.

⁶⁶ Wāli Peter waiuru ingānina maiarum maninja, njengal ndjarununja njinawodjienja inaiuri dadjurd kàra anāñganja;

⁶⁷ Māra ingo:na Peter kalguneri, kañindjaña, kundjiri, Nundju kuda: Nazareth ñāra, Jesu ñanja, ñunineri.

⁶⁸ Aua kariina, kundjunjiri, Nāiu wa laiburu pañanin, wa puñanenāñ ñāni kundjiiri; dānde keñañuru maññāli' ñāri' ñuru, geñau puñāra jero:l kundjunu.

⁶⁹ Njinawodjienja mąra ko:na wunmanbali njele arka ma angauwelgenjiri kundjuņanągori, Indja iąruņ arka nańja.

⁷⁰ O! aua njele kariina. Wąli pąlejau njele arka ma angauwelgenjiri Peter kubądjuņanąga, Nidji nunuņ arka nańja, Galilee ńara nunununujiri.

⁷¹ O! Aua wunmanbali djadi kundjuņu, kanųjo:na, Wa laiburu pańaninnańga i:dja indja irąunbalundjiri.

⁷² Maiirgi:rkum tjilenda punąra jero:l kundjuņu. Peter ni: kuńganurula ńala-ńala Jesu geńunąga, Punąra tjilenda wąli wa jero:l puńgen ńari, tjąruńuri pitja nunjariara. Wuno:murum ge ni: kańurula, wola kundjuņu.

15

¹ Maiirgi:rkum mańańgunu ardenaiuri dadjurd karia, mababaia nańja, wiri-wiri ńaria kuda:, karwadeja ardarawaia, kubarwadeńu, Jesu murd kauerańań, kauerańurula, Pilate kauerańino:lanąga.

² Pilate burkai kaiąbuna, Ko:ru nunaiuru Jew arkanąga? Aua kaio:lbala, kundjuńga, Kundjaluiiri.

³ Ardenaiuri dadjurd karia de kubarwunanąga darawa.

⁴ Pilate tjile burkai kaiąbuna, kundjuńjiri, Nundju kari wa pandjio:lbań? Wai, tjąruņ ńanańga wuna de nunumbarwu?

⁵ O! Jesu tjile wa pańgaio:lbenja; gewunja Pilate rangari keńa.

⁶ Mańaria kurijau burąngai ingamańerida arka nańja iaruņ bur ingani:neri, aua ingadiauwuna.

⁷ Iąruņ kańina ingarimiena Barabbas, murd ingamiena arka nańja bari angaiąndiena, i:dja bari angaiąndiena bada anganbarwuna.

⁸ Pelengaraia pai kadina wunmanbali burkai kaueriąbuna ge kađjinu geńanańgoririda.

⁹ Pilate kandjo:lbala, Burąngai imńamńari kuri:ara Inaiuri Jew arkanąga?

¹⁰ Gewunja laiburu kańina muńur kunja ardenaiuri dadjurd karia ingadino:la.

¹¹ O! Ardenaiuri dadjurd karia kanbądjurujuro:na pelengaraia, aua Barabbas burąngai ingamańągori.

¹² Pilate tjile kandjo:lbala kundjuńanągori, Nani ge kuńeńga irąundim Inaiuri Jew Arkanąga?

¹³ Arka njele jero:l kubądjuņ, Wongaia nańja ande.

¹⁴ Pilate kundjuńanągori, Anudja kunja, ńanańga woru kundjuņu? Djenbenuru jero:l kubądjuņ, Wongaia nańja ande.

15 Pilate korega kundjuŋu pelenğaraia jedji aŋgano: wunja, Barabbas buranğai kaŋaŋaŋğori, Jesu kanino:la, wodpiliba inğαιο:rala, wongaia wunja.

16 Małani' ŋaria kaielwa kaueraŋurula maiaru' ŋuru Praetorium; małani' ŋaria ardarawaia ai kanbaŋrwu.

17 Wobi tubudubulja tai kaueri:, imarulja wonandja ŋara paio inğarwuna, tai kaueri:.

18 Wunmanbałi wulmai kubadjuŋanaŋga, Imlaraŋaia Inaiuri Jew arkananğga.

19 Imri: ŋoiil kubadjuŋanaŋga ki:lŋgu njininge, tjipa: kauero:na, luŋgu-luŋgudja kubadbaŋanaŋga.

20 Wuno: murum umbili inğadbaŋ, wobi tubudububulja bura: kaueraŋanaŋga, wobi anaŋga mandjia tai kaueri:la. Kaielwa kaueraŋuru wongaia nanja inğarkande wunja.

21 Kaueraŋdu iğaruŋ tjanai inğeŋeri, Simon Cyrene ŋara, Alexander a Rufus irananğandu, inğeŋuru wunja wongaia mano: kaŋuru wunja.

22 Kaueraŋural taŋbium maninja Golgotha, ge jağa wałi kaluieŋu, Taŋbium paŋdu ŋarim.

23 Tjami kadinanaŋga wine luku-lukur kağa myrrh nanja, aua wa paŋğamenja.

24 Wongaia nanja kauerande, wobi anaŋgaia wolara kaueralgara, kubadjaŋbuneri arka wunja, ŋani aŋam kubadjuŋiri.

25 Maŋanğunu lewara kunina, wongaia nanja kauerandenju.

26 Wiri-wiri de nari karan wiri-wiri kumbi:na, INAIURI JEW ARKANANĞGA.

27 Aua nanja wongaia nanja lulun ŋarandu kauerandenandu, iağara worawerdum maninja, iağara mamaum maninja.

28 Mili-mili ko:rug kaŋmiena, gejiri, Aua dulu: kaŋuriena arworia nanja.

29 Arka tjanaj aŋgeŋeri jau kubadjuŋanaŋga, adbri: wona-wona kubadjuŋiri, kubaluleri, A, ŋundju dadjurd kaŋim maŋdjaŋunmaŋdjuiri, lewara tjaruŋuri wondi maŋdjaŋunbu,

30 Paŋmandulbaie, wongai' i dağu jeri bowal.

31 Ge kađjiniu ardenaiuri dadjurd kağia arge wurura umbili inğadbaŋ, wiri-wiri ŋaria kuda:, kubadjuŋ, Atjağekağia kanmunduibala, aue wurura kađjinba paŋğamundulbaien.

32 Christ, Inaiuri Israel, jeri kauwenja weni wongai' i daḡu, arkanindj wunja, wa paṛkudjaran. Auandu wongaia naṅja aua naṅja ingandienandu jau kundjuṅaṅgandu.

33 Njileṅḡarinja njingḡanina, wundugum maṅina taṅbium mararawam maninja jaḷaṅḡaru njini.

34 Jaḷaṅḡarujau Jesu ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṅu, Eloi, Eloi, lama sabachthani? Ge jaḷa wali kaluienju, God ṅaianṅga, God ṅaianṅga, aṅudja kunja tṅandjandiwela?

35 Atjaḷekaria ma aṅgauwelgenjiri, ṅuru aṅḡanina, kubadjuṅ, Wai, Elijah ai ko:jiri.

36 Iarun tṅari kumaṅ, irgem maiawora kudam kaḷabu kundjuṅu, ki:lṅgu naṅja kuṅḡandenju, kaṅo:na djo: wunja, kundjuṅu, Kaṅinja, adjenindj Elijah ṅamba ingeṅgal jeri ingaiḡab wunja.

37 Jesu ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṅu, inandj wudi keṅa.

38 Jarala dadjurd kaṅim manaiudba naṅja dalar keṅa karaṅ i daḡu waiud' djini.

39 Wuno:murum centurion, maṅdjo:ri ingauwelgenjiri, maṅa ingo:na wurunaṅḡowu inandj wudi ingeṅa, kundjuṅu, Nidji i:dja indja God Inko:lu kaṅina.

40 Woṅaia kuda: kadineri boṅwora kaueranindjaṅeri, arka naṅja Mary Magdalena, Mary karanṅḡandinja James pidi:ndja a Joses, Salome kudanja;

41 Arka wuno:murum Galilee naṅja inganineri, ingadbalando:neri, ingadawodjuṅeri; woṅaia ardarawaia atjaḷekaria, aua naṅja Jerusalem ṅuru pai aṅḡaninal.

42 Kaḷekalem njingḡanina, Wunamanjiau, ge jaḷa wali lewara kaurle Sabbath,

43 Keṅunal Joseph Arimathea ṅara, kauadeja joimalandja aua kuda: baṅdaia God anaṅga kaṅanjiro:na; daṅḡu daṅa keṅanuru Pilate ṅuru, kaṅiauwuna durgu Jesu.

44 Pilate raṅḡari keṅa ṅamba gole wuna debara ingeṅa; ai ingo:neri centurion, burkai kaiḡabuna, ṅamba ṅanaṅḡiau ṅana debara ingeṅa.

45 Wuno:murum ṅuru inganurula centurion naṅja, durgu Joseph kaṅo:na.

46 Aua wobi daḡa ṅara kaṅmuraṅ, jeri ingaiḡabuna, wobi daḡa ṅara naṅja murdba kaṅmaṅ, kandenju kaṅmenma naṅja, kaiug naṅja dur maṅḡauwi:na; kaiug ruluba kuṅḡanurulal kaṅmenma maiamundum maninja.

47 Mary Magdalena a Mary Joses karanṅḡanja maṅa mo:nandu ma we ingandiena.

16

¹ Sabbath wundur kañinaiena, Mary Magdalena a Mary James karananjanja a Salome arkaniñaria kanbaɗburan, angenjal kunja, ingadjam wunja.

² Alinari wundugum manma lewara kauurle, kanmenma manɗadburkal, maranunja bari njinjanina.

³ Arge wurura kubadjuñiri, Anjuja ruluba kuñanunñari kaiug kanmenma maiamundu' nanja?

⁴ Kale anjanun, mara kanbarwu kaiug gole ruluba kanuriena; daraiu djenbenjuru kunina.

⁵ Kanmenma dara angenjunal, alunja mara kauero:na worawerdum maninja atja inganineri, wobi iroroi tai inganinaiena; rangari karina.

⁶ Aua kundjunanñori, Ranñari pinjiriiri, Jesu Nazareth nara karananjiro:jiri, wongaia nanja ingandiena; bari kanina, nuru kauiak; maranindj tambium ma we ingarkandenu.

⁷ Njiriuri, wurinanñori inalalaia Peter kuda;, Njidbanñale nuru keñanuru Galilee nuru; ma pitja mara irewu, kaɗjinu genanuri.

⁸ Dande karinanjuru, kanmenma i daɗu palja njininuri; gewunja djedjerawa naria, ranñari njininaienuri; kari wa punɗadji:njananñorj, njinjo: lgunenjuri.

⁹ Wuno: murum bari inganina alinari lewara kauurle, Mary Magdalena nanñgurlenja mara kauwi:nananña, njinge i daɗj agulaia anjalja wai anñaiɗbunananña.

¹⁰ Nanña njananñuru, arka aua nanja anñanineri kundjunanñori, ingademaleri, wola:wuri anñanineri.

¹¹ Arge, wuno: murum nuru anñanina aua iedjer inganinaiena, mara ingauwi:nananña, kubarkudjarala.

¹² Wuna pale dji:nuru mara kauwi:nananñandu, wudawa ingenandiri, bundul' kuru.

¹³ Auandu keñanurandu, atjakekaria kundjunanñoriandu; arka kaueranjudjaralandu.

¹⁴ Palejau mara kauwi:nananñori eleven, (anñenjalja), arge wurura, atja anñauwoneri mindjal kunja, jau kanganurula arge karkudjarala, argulum burudum, anñanbarkudjarala mara ingarwuna palejau bari inganina.

¹⁵ Kundjunanñori, Njidjurli bandaia daraiu nuru, walanu-wunia wurinanñori ardarawaia wondi anñauwi:naia.

¹⁶ Aua wa panñanjudjaran nari, baptize inganinaiena, pitja emundulbaie; aua inganjudjura pitja wure ewi:.

17 Wuna umiimbaie pitja p̄aramalando: arge wa puṅgarkudjar̄an; ṅaṅumba ṅaṅja agulaia pitja wai aṅb̄aro:, aṅbula iṅuṅali ṅjiniṅge pitja p̄aralu;

18 P̄amaṅlinja pitja t̄jaraw̄ad aṅb̄aram, deb̄ad kari ṅamba djo: aṅgeṅja wa b̄ada panb̄arwun; adb̄aramareja ardo:ri pitja aṅb̄araṅmandana, arge adbulugu pitja ar̄aṅiṅaie.

19 Gejau Inaiuri Jesu, p̄ale kalulan̄ṅgori, aṅdjo:l kuru kaṅuriena, God worawerdum maninja at̄ja kauwona.

20 Arka kariṅaṅuru, maiagek̄arim maninja ardi:um kub̄aluleri, Inaiuri arka ṅaṅja ṅuna kaṅineri, ṅala-ṅala birem-bire kuṅgandjuna umiimbaie ṅjiniṅge kaṅmalando:neri. Amen.

WULLUNNU-WUNIA LUKE NUNYA

PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ḁ as in cat

ḡ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

ḡ as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English consonantal y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Gewunja ardarawaia ardo:ri nənja kauera-mən wiri-wiri wunja bəre-bəre ge ɽri nənja wa pinjerkudjarən ɽəri,

² Kədjinu ənŋumbədino:la wundjanuru i dəgu ɽdənɽdjaie arkunina ŋəla-ŋəla njerkundjunu,

³ Wunia mərə kumbinara ɽaiu kuda:, wunbir-iau darawa kuŋəmalando:na, namululum tjadəman-ma wiri-wiri ɽənɽundjunu, Theophile ɽunia,

⁴ Laiburu ɽunŋunuŋ nidji ŋəla-ŋəla wunja ɽunŋuniŋgundiena.

⁵ Kənina Herod inaiurijau Judaea ɽərə iəruŋ dadjurd-ɽərə inumba Zacharias, Abijah ɽərə, mən-ɽənənənjanja Aaron pəməmarənənŋaia ɽərinja, njanumba Elizabeth.

⁶ Mirinandu inia kəninandu mənŋəle God, keŋ-andiri ŋəla-ŋəla God anənŋa darawa nənja iwork-andu ɽuru-ɽuru.

⁷ Wonəlan ino:randu, gewunja Elizabeth njanɡundinja njinina, mirinandu mababandu.

⁸ Ge kuniŋaiena, wəli aua dadjurd ɽəri geŋ-eri inaruba nənja mənŋəle God,

9 Kađjину dadjurd-ņara geņirida, aua nāņja kumbana nuru inānim duru kāmņi: wunja wuno:murum ingeņa nuru dadjurd-kārim nuru Inaiuri anāņgām,

10 Peleņģaraia ardarawaia worumbaia dadjurd kubādjūniri dānde inānimiaiu.

11 Māra kauwi:nananga wāļanņarā Inaiuri anāņa, kauelgenjiri worawerdum maninja altar ināni' nārim.

12 Wuno:murum māra ingo:na Zacharias ko:lgunāla, luren kumāņ.

13 Wāļanņara kundjuņanāņa, Puņungulgunejiri, Zacharias, gewunja nād indjaņunmaņ nuru kuņģanuriena, maņģanja Elizabeth ibanāņa pitja bāri ejāndanu, inumba pitja tjerim John.

14 Pitja tjukul indjanana, jedji nūņowa, ardarawaia pitja tjukul ewuranana kuli:n ingalelwona.

15 Gewunja aua pitja inaiuri enu māņņale Inaiuri; wine, djo: nāri wundjilwora kađjinba djo: paņģeņān, pitja kālabu eni: Inandj Māmaia nāņja karanāņģanja njaņulum i dagam.

16 Ardarawaia āņgo:lo:lia Israel pitja wolai āņjiāb Inaiuri God arkanāņa nuru.

17 Aua pitja ejenuru imiņum māņņale inandj nāņja, iurulba nāņja Elijah anāņa, wolai wunja arkaui iraraia arkanāņa woņalalaņuja nuru, arka wa nuru paueraņurun nāria ardi:u'nāri nuru tjađanuria arkanāņa nuru, brar kunja worumba ardamanja āņģanūņanāņa Inaiuri.

18 Zacharias kundjuņanāņa wāļanņara, Nārunāņģowu wuna pitja laiburu nenu? Gewunja nāiu maba nānuņ, maņģanja mabaņja.

19 Wāļanņara kaio:lbāla kundjuņanāņa, Nāiu Gabriel nānuņ, nāņņumbāļgeņu imāņņaleņuru God, nāņņawienal nāņņulunu wunja wāļānu wunia wuna nāņģaņuraldu wunja;

20 Wai, nūndjamugu pitja nūņānu, kađjinba pindjalun lewara njini wuna kāniņaienu, gewunja nāla-nāla nāianāņa kundjaņudjaralara, wuna pitja korug nāmie tjađāmiaiu.

21 Peleņģaraia kaueranaleri Zacharias, rān gāri kariņa aua maranu dadjurdkārim maninja inģānineri.

22 Wuno:murum ba inģeņģunal kađjinba puņģalunjanāņgori, māra kauero:na aua māra āņgo:na ardidjeja, dadjurdkārim maninja; aua marali mo:nanāņgori, iamidj atjā kānineri.

23 Ge kuniņaiena, wuno:murum ko:rug kāmiena geļau aua geņiri, keņaņuru maiarum anāņa' nuru.

24 Pále wuna Elizabeth maŋgaŋaŋa maŋduwanja njinina, njiŋge ŋundju-ŋundju njindjalgiena kunjila inŋalja, kundjuŋiri,

25 Wunmaŋgowu Inaiuri kundjuŋara wuno: murum ŋaŋŋunindjaŋa edbrai ŋaiananŋa kundjaŋbunara wunja i:dja ŋanja.

26 Kunjila iakarajau waŋanŋara Gabriel kaŋanawiena God idaŋu malaiinde' ŋuru Galilee ŋanja manumba Nazareth,

27 Njimbaridja ŋanja tjaiuen njiŋgaŋiŋaiena i:dja ŋanja inumba Joseph, David ŋara, njiŋge njimbaridja njaŋumba Mary.

28 Njaŋgamurkalal kundjuŋu, Njimlaraŋaienja, tjukul ŋarinja, Inaiuri ŋundju ŋanja kaŋuŋ.

29 Njala-ŋala ge ŋanja ilala njinina, njiniakamanma kundjuŋu, Njananŋa wulmai wuna?

30 Waŋan-ŋara kundjuŋanŋa, Puŋungulgunejiri, Mary, gewunja God tjukul ŋunanala.

31 Wai, maŋduwa pitja ŋunjanu, ibo:lidj pitja kuli:n indjo:, inumba pitja tjerim Jesu.

32 Pitja inaiuri enu, pitja erimie Karaŋ-ŋara mandj Inko:lu, Inaiuri God pitja eno: imala' kaŋim David iranŋa ananŋam.

33 Aua pitja inaiuri enu Jacob ŋaria ŋanja kaŋdinma, baŋdaia ananŋa kaŋdinba kui puŋgaŋiŋaien.

34 Mary kundjuŋanŋa waŋan-ŋara, Njarunŋogowu wuna pitja njanu, gewunja i:dja wa laiburu paŋaninanŋa?

35 Waŋan-ŋara njindjo:lbala, kundjuŋanŋa, Inandj Mamaia pitja bud ŋunjo:, wundjurulu Karaŋ-ŋara mandj ananŋa pitja djedba mewandjunu; gewunja kuda: aua mamaia ŋara inŋelelwa ŋundju ŋanja pitja erimie God Inko:lu.

36 Wai, Elizabeth ŋawanja ŋundjananŋa kuda: ibanŋa maŋduwa njinuŋ, mabaŋja njiŋganun, weni pula: jau njanŋa ŋanja njanŋarimienanjanŋa.

37 Gewunja njala-ŋala kari God ananŋa wundjurulu wuno:ra kaŋdinba puŋganin.

38 Mary kundjunu, Wai, njinawodjienja Inai-uri ananŋanja; ŋaiu ŋanja kuninja njala-ŋala ŋundjunanŋa ŋanja. Gejau waŋan-ŋara njindjandiwela.

39 Gejau Mary baŋi njinina njimurkala ŋuru kurorandu ŋuru maiirgi:rkum malaiindem Juda ŋuru.

40 Maiaru' ŋuru daŋa njena Zacharias ananŋam, wulmai kundjuŋa-ŋanja Elizabeth.

41 Ge kuninaiena, wuno:murum Elizabeth nuru njinganurula wulmai Mary geŋunanga, ianda maŋduwanja njanŋananga djuwad kanina, Elizabeth kaŋabu njini:na Inandj Mamaia nanja.

42 Njanŋa jero:l kundjuŋu, nala-nala daraiu njininge kulula, Nundju tjukul narinja wonaia nanja, tjukul nara kurab nundju maŋduwa.

43 Njuru wuna njaiu nanja, kaŋanjanŋa Inaiuri najiananga nannumurkala?

44 Gewunja, wai, ge-i-di-daŋu, nala-nala wulmai nundjananga nani:um maninja kani:na, ianda njaiu maŋduwa djuwad kanina tjukul wunja.

45 Tjukul narinja njanŋa wa paŋgaŋudjarenja, gewunja pitja ko:rug njamie kaluienananga Inaiuri nanja.

46 Mary kundjuŋu,

Njanuma Inaiuri inaiur' Kaŋandju,

47 Njanandj tjukul kaninaienju God njaiu kaŋremada nanja;

48 Gewunja aua njinindjanja njimbaldjinja njinawodjienja anjanjanja;

Gewunja wai, pale nanja worumbaia ardarawaia njaiu tjukul narinja pitja nanbararim;

49 Gewunja iurulba nara wunaiuru kundju-nara;

Mama:injumba.

50 Wundjeriwie ananga kunuŋ worumba nanja worumba njini arka ingarkugunuleri.

51 Wundjurulu alum njiningem kanmiimbuna; Papa: naria tjauala: kandjandala ni: wunja ardi:um maninja.

52 Ardjilwora adbaŋakarim i daŋam wai kandjabungu, Arwaŋjaia brai kanji:la.

53 Baia naria barui kano:na ardinia njiningeja; Tjiniria ardo:no:reja kanjanawuna.

54 Inawodjieja Israel kanawodjanja, Wundjeriwie ananga ni: kaŋurula,

55 (Kaŋdinu kalulananggori iraraia narkanangaia)

Abraham ango:lo:lia kuda: kaŋdinma.

56 Mary njanŋa nanja atja njinina kunjila iaruŋuri, djo:li njininal maiarum njanjanangam.

57 Gejau Elizabeth nanja ko:rug kumiena kuli:n kunja; ibaŋan bari kaiandala.

58 Njinge wururia nawawaia kuda: nuru kadina Inaiuri wundjeriwie wunaiuru kundjunananga; tjukul kadina njanŋa nanja.

59 Ge kuninaiena, pale lewara wunjaŋu, karingunal ianda dur kunja, ingadimenja Zacharias irananga inganumbura.

60 Karaṅṅaṅja kandjo:lbaḷa kundjunu, Kari; pitja erimie John.

61 Kubadjunananga, I:dja kah nawawaia nanja wa pangarimien inumba wuna.

62 Irananga nunuin kadinananga narunangowu ingarim.

63 Aua burkai kandjabuna mili-mili wunja, wiri-wiri kundjunu, Inumba John. Ardarawaia rangari karina.

64 Maiirgi:rkum iamundu paḷkar kumiena, anbula, kulula, God ko:do:dala.

65 Arge wururia karkulgunena, kurorandu darawa Judaea nanja nala-nala wuna darawa njauul-njauul kuninaiena.

66 Ardarawaia nuru karkanurulaia kubadban ardi:um maninja, kubadjuniri, Anudja kara ianda indja pitja enu? Gewunja Inaiuri ino:ri aua nanja kunina.

67 Irananga Zacharias kalabu kani:na Inandj Mamaia nanja, tjo:lba kundjunu, kundjuniri,

68 Tjukul nara Inaiuri God Israel ananga; Gewunja mia kanmurkalal worumba anangaia, burangai kandjabuna,

69 Tjirimbirinja umundulbaie narinj a bari njindjandalanari

Inko:lu David naria nanja.

70 (Kadjinu kalula ardjamundu nanja tjo:lbaḷaia mamaia ardindiria anangaia.)

71 Umundulbaie ardauurgundj narkananga nanja, ardo:ri nanja ardarawaia narkubarkundjuru;

72 Wundjeriwie kandju wunja iraraia narkananga nanja, Ni: kanuru wunja tjauaien mama: ananga;

73 Tjauaien genunanga iraraia narkananga Abraham,

74 Narkuno: wunja, ardauurgundj ardo:ri nanja nadbundulbaie,

Luren kari arkunawod jenja,

75 Mama: ṅanja, tjadaṅuru ṅanja, imṅṅale ṅuru ṅadjedjera ṅarkununiau.

76 Jau, ṅundju, ianda, pitja ṅunjerimie tjo:lbaḷa Karaṅṅa mandj anṅga; Gewunja pitja ṅunjeju Inaiuri imiṅum imṅṅale ṅuru tjuwaḷja anṅgaia brar kunja;

77 Worumba anṅgaia laiburu ṅandjano: wunja' umundulbaie

Umara arkanṅga wai kunja,

78 Wundjeriwie God ṅarkanṅga wunja,

Wuna ṅanja purṅgurṅgunu karaṅ ṅp kajmnjengunalgari,

79 Lei ṅngo: wunja arge wundugum maninja atja ṅṅṅṅiri, djedba debara ṅari ṅanja;

ṅadjerdu kaielgurungu wunja kalumba jamulili ṅara ṅuru.

⁸⁰ Iḡnd a kauwongenja, iḡandj birem-bire kaḡniḡaiena, bundul' daḡja kanineri geḡau nḡini iḡgamiimbienanḡḡori Israel.

2

¹ Geḡau kuniḡaiena, ḡala-ḡala Caesar Augustus anḡḡa kuḡḡaḡḡuru baḡdaia daraiu wiri-wiri kumbi:nja.

² Wuna wiri-wiri kauurle kunina Cyrenius inaiuri iḡḡanma Syria ḡaḡja.

³ Ardarawaia kariḡaḡuru wiri-wiri aḡḡauwi:ḡu wunja, iaḡundḡaruḡ malaiindem anḡḡa' ḡuru.

⁴ Joseph kuda: pai kaḡina Galilee aḡp malaiindem Nazareth aḡp Judaea ḡuru malaiindem David ḡari' ḡuru maḡḡarimieḡu Bethlehem, geḡunja David ḡara aua madeja,

⁵ Wiri-wiri iḡḡauwi:ḡu Mary maḡḡaḡḡaḡja ḡaḡja, maḡduwa: nḡiḡḡanineri.

⁶ Ge kuniḡaiena, waḡli ma iḡḡaninandu, ko:rug kumiena nḡaḡa kuli:n kuḡja,

⁷ Baḡi kaiḡandaḡa ibaḡaḡ iwulga, wobi murd kaḡaḡ, kandeḡu buluman maia ḡarim maninja, geḡunja balaium maui maiarum maninja auandu wunja.

⁸ Geḡau kukundja ḡaria kadina taḡbium ma ḡaḡja, duiba kariḡeri, wiri-ḡaria kanbaḡdidḡaḡeri wulo:lum.

⁹ Waḡlan-ḡara Inaiuri amaḡḡa kauwelgenja arkanaḡedba, paḡlemba Inaiuri anḡḡa wo:ri kanbuneri, djenbeḡuru karkulguneri.

¹⁰ Waḡlan-ḡara kundḡuḡaḡḡori, Pinḡirgulgunejiri, geḡunja wai, waḡlanu wunia kuḡaḡuralduri, tjukul ḡari djenbeḡuru, worumbaia ardarawaia pitja nḡanunaḡḡori.

¹¹ Geḡunja ḡiri ḡaḡja weni kuli:n kauwona Kaḡemada, aiḡkawaḡli Christ Inaiuri, malaiindem David ḡarim maninja.

¹² Wuna umiimbaienuri, iḡnda pitja maḡa irewu wobi ḡaḡja murd iḡḡamieḡu, buluman maia ḡarim maninja iḡḡandienu.

¹³ Maiirgi:rkum waḡlan-ḡara ḡaḡja kadina pelenḡaraia maḡani' ḡaria aḡdjo:l' kaḡia, God kauero:do:daleri, kubadaḡunjiri,

¹⁴ Paḡlemba God ḡaḡja kaḡaḡ ḡaḡja, kabalba ḡaḡja ḡamulili ḡari, i:dja wunianaḡḡori.

¹⁵ Ge kuniḡaiena, wuno:murum waḡlan-ḡaria aḡganbaḡdaḡandiwela aḡdjo:l' kuru, kukundja ḡaria kubalula arge wururu, Bethlehem ko:ru madburka, worenindj wuna ko:rug kaḡmieḡu, wuna Inaiuri laiburu ḡarkuḡḡandḡuna.

16 Pałja maņinał, Mary maņa njimbarwuna a Joseph a lańda we ingauwoneri buluman maia nařim maninja.

17 Wuno: murum maņa karwuna laiburu kanbarķandjuna nałla-nałla wunja kaluienanangori ińda indja wunja.

18 Ardarawaia nuru anganina rangari kariņa ge kaluienanangori kukundja nařia naņa.

19 Mary nałla-nałla wuna darawa kuņganurula, ni: kuņganurula njini: um maninja.

20 Gejau kukundja nařia djo: li kadina, pałemba nařa ingarkandjuna God, ingarko: do: dala darawa wunja nuru anganina, maņa karwuna, kađjinu kaluienanangori.

21 Wuno: murum lewara wunnenalu ko: rug kamiena ińda dur kunja, inumba kundimaiena Jesu, ingarimaiena walań-nařa naņa walı paņganinja njanulum maninja.

22 Wuno: murum lewara ko: rug kamiena naņa rar kunja nałla-nałla naņa Moses anangga, kaņurulagandu Jerusalem maninja Inaiuri tjami inganunangandu wunja.

23 Kađjinu wiri-wiri kauwi: nu nałla-nałla naņa Inaiuri anangga, Ardarawaia auauandjia arwulgulguja pitja ararimie mamaia Inaiuri naņa,

24 Mama: naři tjami wunja kađjinu kaluienu nałla-nałla naņa Inaiuri anangga, kulkulkoiandu, O! wauarandu kauauilandu.

25 Gejau wai, i: dja kanina Jerusalem maninja inumba Simeon, i: dja aia iđunuru, inia kanina, kuna: naleri jambula naři Israel arkanangga, Inandj Mamaia kaninanangga.

26 Kumiimbaienanangga Inandj Mamaia naņa aua kadjinba debara paņgenan walı maņa paņgo: nja naři Christ Inaiuri anangga.

27 Aua kenğunal Inandj naņa dadjurdkarim maninja; wuno: murum inenaiurgandu ińda Jesu inganurulagandu geņunangandu kadjuńirida nałla-nałla naņa,

28 Gejau aua nuri kamañ, wunia kululanangga God, kundjuńu,

29 Weni, Inaiuri, inawodjieja nundjanangga abi: lu naři kenjenanuru, nałla-nałla nundjanangga naņa;

30 Gewunja jambula maņa kuņo: na umundulbaie nundjanangga,

31 Ge wunamanja tjuńungandjuna adbannale nuru worumbaia ardarawaia adbinum;

32 Marańa worumbaia anjambiibu wunja Worumba nundjanangga Israel pałemba arkanangga.

33 Iranangga a karanangganja rangari kenandu ge kaluiena aua wunja;

34 Simeon pali ko:nandu, kundjuṅaṅga Mary karanṅṅanja, Wai indja kandienṅu ṅṅauwona wunja, pai kunja ardarawaia Israel ṅanja, umiimbaie wunja pitja njaluie ṅanda wunja.

35 Jau, kuldjuru ṅunṅandj ṅundjanṅgamandj pitja dad njenu; gewunja ni: ardi:um mararawam maninja pitja njamiimbaie.

36 Tjo:lbadinja njinineri Anna, Phanuel pamaranṅṅanja, worumba Asher ṅarinja, maba manja, kulanṅga ṅanja njinina tjauṅdba ṅanṅalb ṅanṅan ṅalejau,

37 Njimauarinja njinineri tjauṅdba eighty-four, (djen-beṅuru), dadjurdkarim wa pamaṅdiwenja, lungudja njinṅanineri, njinṅaiamindji:njiri, dadjurd geṅeri, wundugum, lewṅarajau.

38 Ge-i-di-daṅu njeṅgunal, God ko:lbo:na, kundjuṅu aua wunja ardarawaianṅgori umundulbaie Jerusale' ṅari ka:da:neri.

39 Wuno:murum ko:rug kaṅṅandṅu darawa ṅala-ṅala ṅanja Inaiuri anṅga, djo:li kaṅninalṅandṅu Galilee ṅanja malaiindem anṅṅandam Nazareth.

40 Iṅanda kauwongenja, daṅṅu inṅṅanina, ini:u'ṅara, God jedji kauwonanṅga.

41 Keṅṅurandṅu inenaiurgandṅu tjauṅdba kaṅjinma Jerusale' ṅuru ṅanṅari Wukiau ṅuru.

42 Wuno:murum aua wii:la inṅṅanina, pai kaṅninandṅu ṅanṅari geṅandirida;

43 Wuno:murum ko:rug kaṅṅandṅu, wṅli djo:li inṅṅaninalṅandṅu, Jesu wii:la pale atṅa kaṅnineri Jerusalem maninja; inenaiurgandṅu wa laiburu ṅanṅaninjandṅu.

44 Aua pelenṅaraia pulṅgori ṅanja ṅali kundjuṅandṅu, tjarunṅiau keṅṅurandṅu kalumba ṅanja, kaṅṅanjiro:nandṅu arge wurura ṅanja a laiburia ṅanja.

45 Wa mara ṅanṅo:njandṅu ṅari, djo:li kaninalṅandṅu Jerusalem, inṅṅanjiro:wandṅu.

46 Ge kuninaiena, ṅale lewṅara tjarunṅuri, mara ko:nandu dadjurdkarim maninja, atṅa inṅṅanineri pulṅgori adiṅṅundieja ṅanja, ṅuru ṅṅanṅuruleri, burkaiba ṅṅaiṅbuneru.

47 Raṅṅari kariṅa ardarawaia ṅuru inṅṅanṅuruleri aua ini:u' ṅari ṅṅaio:lbala.

48 Wuno:murum maṅa inṅo:nandṅu raṅṅari keṅandṅu, karanṅṅanja kundjuṅanṅga, Ibaia, ṅudjakunja wurunṅṅowu kundji:ṅunṅarendu? Wai, iro:lidj ṅaiu kuda: ṅunṅarṅanjiro:nandiri pakul ṅdinanandiri.

11 Aua kandjo:lbala, kundjuṅaṅgori, Aua wobi iarunandu kudai, kaṅo:nja aua ino:ra, aua maṅari kudai kaḍjinu kundji:nja.

12 Kaiug-ṅaria kuda: kaueraṃurkalal baptize aṅgandjui:ṅu wunja, arge kubadjuṅaṅga, Iniṅgundeja, ṅani kunjedju?

13 Aua kundjuṅaṅgori, Puramureri tjilenda njiri wunja wiri-wiri kauwi:ṅu.

14 Malani' ṅaria kuda: burkai kaueriaḃbuna, kubadjuṅiri, Ari kuda: ṅani kunjedju? Aua kundjuṅaṅgori, I:dja kari kwiar pariiri, baṅe paraṅuriri, laṅugu njirkanṅga jedji njirwa.

15 Worumbaia ardarawaia iṅgadanaleri, ardi:aka man ma ni: aṅṅanineri John wunja, ṅamba aua Christ iṅṅaṅu;

16 John kandjo:lbala, kundjuṅaṅgori ardarawaia, ṅaiu ko:ru baptize njinji: agu njiniṅge; O! kenṅal iṅruṅ ii:lworā man daḡa ṅaiu ṅanja, ṅaniowu ṅanuṅamiri burangai inanṅuma irkaḷja ierdu ṅara aṅṅga; aua pitja baptize njinji: Iṅandj Maṃaia ṅanja, wria' ṅanja.

17 Maṅdju' ṅara aṅṅga ino:ri ṅanja, maiaṅarim aṅṅgam pitja rargarim djenbenuru mewandju, wheat pitja djaruk ema maiarum maninja, bululuk pitja wori nje wia' ṅanja kaḍjinba puṅgamaren ṅari.

18 Wuniṅgundie darawa tjakekari kululanṅgori waḷanu-wunia i:dja ṅanja.

19 O! Herod inaiuri, iṅḡamaiḡambiena aua ṅanja Herodias wunja ṅawanṅga maṅḡaṅḡaṅja, dara wunja Herod worn kandjuneri,

20 Wuna kuda: kuṅgandenju darawa ṅanja, bur ki:la John burkarim maninja.

21 Ge kunina wuno:murum i:dja ardarawaia baptize aṅḡaniṅaiena, Jesu kuda: baptize iṅḡaniṅaiena, dadjurd geṅiri, aṅdjo:lu paḷkar kumiena,

22 Jeri kauwonal Iṅandj Mamaia iṅaṅba kuluko:ka kaḍjindja aua nanja, ṅala-ṅala andjo:l'di daḡu kuṅḡunḡal, ṅaiu ṅunṅungu:la, ṅedura ṅaṅṅundjunu, tjukul ṅunana.

23 Jesu ṅundju-ṅundju punuṅgula kaṅineri, ṅali kuṅiṅaiena Joseph iṅko:lu, Heli iṅko:lu,

24 Math at iṅko:lu, Levi iṅko:lu, Melchi iṅko:lu, Janna iṅko:lu, Joseph iṅko:lu,

25 Mattathias iṅko:lu, Amos iṅko:lu, Naum iṅko:lu, Esli iṅko:lu, Naggai iṅko:lu,

26 Maath iṅko:lu, Mattathias iṅko:lu, Semein iṅko:lu, Josech iṅko:lu, Joda iṅko:lu,

27 Joanan inko:lu, Rhesa inko:lu, Zerubbabel inko:lu, Shealtiel inko:lu, Neri inko:lu,

28 Melchi inko:lu, Addi inko:lu, Cosam inko:lu, Elmadam inko:lu, Er inko:lu,

29 Jesus inko:lu, Eliezer inko:lu, Jorim inko:lu, Matthat inko:lu, Levi inko:lu,

30 Symeon inko:lu, Judas inko:lu, Joseph inko:lu, Jonam inko:lu, Eliakim inko:lu,

31 Melea inko:lu, Menna inko:lu, Mattatha inko:lu, Nathan inko:lu, David inko:lu,

32 Jesse inko:lu, Obed inko:lu, Boaz inko:lu, Salmon inko:lu, Nahshon inko:lu,

33 Amminadab inko:lu, Arni inko:lu, Hezron inko:lu, Perez inko:lu, Judah inko:lu.

34 Jacob inko:lu, Isaac inko:lu, Abraham inko:lu, Terah inko:lu, Nahor inko:lu,

35 Serug inko:lu, Reu inko:lu, Peleg inko:lu, Eber inko:lu, Shelah inko:lu,

36 Cainan inko:lu, Arphazad inko:lu, Shem inko:lu, Noah inko:lu, Lamech inko:lu,

37 Methuselah inko:lu, Enoch inko:lu, Jared inko:lu, Mahalaleel inko:lu, Cainan inko:lu,

38 Enos inko:lu, Seth inko:lu, Adam inko:lu, God inko:lu.

4

1 Jesu kaḷabu ingḡaniḡaiena Inḡandj Mamaia naḡnja, djo:li kaḡnina Jordan ḡlp, kaielgurunḡi:na Inḡandj naḡnja bundul' kuru.

2 Lewḡara forty (da:ra) ko:ndju:na agula naḡnja. Gejau kari wa mindḡal punḡgenjiri; wuno:murum gejau ko:rug kaḡmaiena, baia ko:na.

3 Agula kundjuḡanaḡga, Nundju ḡamba God ḡnunḡungula, kaiug wuna minjenḡga ge ḡjini maḡḡari ḡḡanu.

4 Jesu kaio:lbala, Wiri-wiri kumbi:ḡu, I:dja iedjer pitja wa paḡḡanin maḡḡari ḡjiniḡge ekamandj, O! ḡḡala-ḡḡala God anaḡga darawa ḡjiniḡge.

5 Pai kaḡjurula, kaḡmiimbuna taḡbium mararawam baḡndaia naḡnja ḡḡa-ḡḡa.

6 Agula kundjuḡanaḡga, Pitja ḡunjano: wundjurulu wuna dara, paḡlemba kaḡḡḡgam, gewunja kunauwi:nara, aua lai nannumbunanḡga kaḡḡano:;

7 Gewunja ḡundju ḡamba luḡgudja ḡnunḡunḡara, darawa ḡundjanaḡga pitja ḡḡanu.

⁸ Jesu kaio:lbala kundjuananaga, Wiri-wiri kumbi:nu, Lungudja banunanga Inaiuri God nundjananga, aueka-mandj inawodju.

⁹ Kanjurulal Jerusale' nuru, kauwelgendjuna manjuri nanja dadjurdkarim maninja, kundjuananaga, Nundju namba God nunjungula, nunge nundju-nundju wai paiabie nuru-i-dagu;

¹⁰ Gewunja wiri-wiri kumbi:nu, Walaññaia anangaia pitja njenangori nundju wunja, nunbaranindj wunja,

¹¹ Ardo:ri nanja nunbaranuru, madji nundjerdu kaiugu nanja duk pungam.

¹² Jesu kaio:lbala kundjuananaga, Kuluieu, Pandjo:ndjuiri God Inaiuri nundj ananga.

¹³ Agula, wuno:murum dara wungundjuie ko:rug kamañ, wali kaiandiwela.

¹⁴ Jesu djo:li kanina Inandj iurulba nanja Galilee nanja: djo:jan kunjanjuru aua wunja tambium mararawam wo:ri mo:neri.

¹⁵ Kaniingundala dadjurdkarim maninja arkanangam, ko:lbo:wi:na ardarawaia nanja.

¹⁶ Nazareth mamurkala ma daldja ingauwi:na, kadjinu genirida, Wunaiurujau daga kenanjuru dadjurdkarim maninja, kauwelgenja ka:lu wunja mili-mili nanja.

¹⁷ Kano:wi mananga mili-mili tjo:lbada Isaiah ananga, mili-mili palkar kamañ, inarub mara mo:na ma wiri-wiri kauwi:na,

¹⁸ Inandj Inaiuri ananga naju nanja, Gewunja nandja:mala walañu-wunia ardjeja ardi:um nanjulunangori wunja; Nanjanawuna ardi:um nanjulunangori burangai bur anganijiri, Arkumbambulidja kale mangarwu wunja, Kuban-kuban naria burangai anganuma wunja,

¹⁹ Ardi:um nanjulu wunja wuniau Inaiuri ananga.

²⁰ Mili-mili tjilibid kamañ, i:dja kano:na, atja kawona; arkumbula ardarawaia dadjurdkarim maninja kuni:nidjauwi:nananga.

²¹ Wun-man-bali kundjuananangori, Weni ko:rug kumienju wiri-wiri wuna njidi:um maninja.

²² Ardarawaia kadanadjaienananga, rangari karina nala-nala wunia nari kengunal iamundu i dagu, kubadjun, Wawu indja Joseph inko:lu?

²³ Aua kundjuananangori, Nidji pitja wureluara, bare-bare wuna, Banmandja, nundju-nundju pamurdui:; ge nuru arkunina kaninaiena Capernaum maninja, nuru kuda: dju kalguwam nundjanangan maninja.

24 Aua kundjunu, Nidji kuɛnuri, tjo:lbɔda kari wa paŋgamien kaɓguwam anaŋgam maninja.

25 O! Nidji kuɛnuri, Ndjo:ro:rinja njindarawanja njiladinja Elijahau Israel naŋja, wuno: murum andjo:lu bur kaɛnɛiɛna tjauɔdbajau maiaruɛurim, kunjila inɛaɓja, moro:do:d njinina djenbenuru baɛdaia daraiu naŋja;

26 Elijah wa paŋgaɛanawienja ardari' naŋja, O! Sarepta naŋja ekama, Sidon naŋja, woɛaiinja ndjo:rinja naŋja.

27 Leper ɛaria ardarawaia kadina Israel naŋja Elisha tjo:lbɔdajau, atjaruɛuja wa panbuduwi:nja, Naaman Syria ɛara ekamandj.

28 Ardarawaia ardji:la kaueraɛaɛ dadjurdkaɛrim maninja, wuno:murum wuna ɛuru aɛgaɛnina.

29 Bari kadina, wai kaueriɔbuna malaiindem daɛde ɛuru, kauerielguruɛgula wo:naɛgaɓi taɓaɛbaɛn ɛuru ma maliindem arkanagaɛgam wondi maɛgauwi:na, wai ingadɔaɓ wunja imri: ɛuru.

30 O! aua bulumaɛ keɛa arka naŋja, keɛanuru.

31 Jeri kauwonal Capernaum naŋja, malaiindem Galilee naŋja. Kaniingundaleri Wunaiuruɛju;

32 Raɛgaɛri kariɛa wuniingundie naŋja, gewunja nalana anaɛga wundjurul' kari kunina.

33 Dadjurd-kaɛrim maninja i:dja kaɛnina inandj agula inuru kudai, jero:l kundjunu, ɛala-ɛala daraiu,

34 Ai! ɛani kunjedjunu, ɛundju Jesu Nazareth ɛara? Nunjaɛgunal aɛdjaɛnunmaɛndju wunja? Laiburu ɛanuɛanu ɛundj' aɛguja, Mamaia God anaɛga.

35 Jesu kaɛmaiɔmbuna, kundjunjiri, Kaɛmuk bowi:, ba beɛgaldaga. Agula ingaiɔbuna pulaga naŋja, be keɛgunaldaga, wa mareja puɛgaɛmenja-naɛga.

36 Raɛgaɛri kunjaɛgunaldagori ardarawaia, arge wurura kubaluleri kubadjunjiri, Aɛudja ɛala-ɛala wuna? gewunja wunaiuru naŋja, wundjurul' daɛja, arkandj arduria kundjunagori, arka ba kariɛgal.

37 Djo:ɛaɛn aua wunja kunjaɛaɛnuru taɛbium mararawa' ɛuru wo:ri mo:neri.

38 Baɛri kaɛnina dadjurd-kaɛrim i daɛgam, daɛa keɛaɛnuru maiaru' ɛuru Simon anaɛgam. Simon kurumaɛaɛgaɛnja laɛja djenbenuru kundjunjiri; burkai kaueriɔbuna njaɛga wunja.

39 Njindjanaɓa, laɛja kumaiɔmbuna, wuna njindjandiwela; maiirgi:rkum baɛri njinina, kanawodjaɛa.

40 Wuno:murum maɛraɛnuna njaɛgawoneri, ardarawaia adbaɛaramareja kudai, mareja dji:dji: ɛaria,

kanb̄adawungulaldaga; ardarawaia iaruṅ-iaruṅ ino:ri kanm̄andanāla, kanmurduna.

⁴¹ Agulaia kuda: ardarawaia ba karingunaldaḡori, jero:l kub̄adjuniri, kub̄aluleri, Nundju God nunjungula. Aua kanmaiambuna, wa pa:naṅunja ka:ralu wunja, gewunja arka laiburu aṅṅanina-naṅga aua Christ inḡanina.

⁴² Maṅṅunu, ba kengunal, keṅṅuru bun-dul' kuru; pelengaraia kaueraṅanjiro:naṅuriri, kaueraṅmurkalal; inḡarkanenja, aua arka wa pandj̄andiwenṅuru.

⁴³ O! kundjuṅaṅgori, Malaiidem maiakekarim maninja walaṅu-wunia kuṅalunja b̄andaia wunja God anaṅga, gewunja naṅṅawiena.

⁴⁴ Ardi:um kululeri dadjurd-kararim maninja Judaea naṅja.

5

¹ Ge kunina, wuno:murum pelengaraia aua naṅja kudmun inḡadjaṅdala ṅuru karkanuru wunja ṅala-ṅala God anaṅga, aua kaelgenjiri duṅunda agu Gennesaret,

² Maṅa kumbunandii nam̄andi tjaruṅandu kumbalgenjandu duṅunda agu; djaia ṅaria kariaṅuru wundj'-i-dagu, net arkanṅga kulai kanb̄arwuneri.

³ Daṅa keṅa nam̄andi tjaruṅ naṅja, Simon anaṅga, burkai kaiabuna inḡenuru wunja ruluk iraiu kabalb'i dagu. Atja kauwona, pelengaraia kaniṅgundala nam̄andi naṅja.

⁴ Wuno:murum ka:luleri wudun geṅu, aua Simon kundjuṅanaṅga, Njirinuru tjalani ṅuru, net njirkanṅga wai araiab arema wunja.

⁵ Simon kaio:lbala kundjuṅu, Inaiuri, wulo:lum mararium kerkariniri, kari wa panjadbenja; mia ṅala-ṅala ṅundjanaṅga naṅja net pitja inaiab.

⁶ Wuno:murum ge kadjuṅu, bur kanb̄ari:la djaia wiri-wiri ṅaria djenbenuru; gewunja net arkanṅgaia ka:lemi:neri.

⁷ Mara:li marwunanaṅgori arkanalja nam̄andi tjakari naṅja, aṅṅengal aṅganb̄adawodju wunja; arka karingunal, nam̄andiandu kalabu kubarkandjuna ge njini pitja jauak kauwenjandu.

⁸ Wuno:murum Simon Peter kaṅindjaṅa kauwona Jesu iluṅu naṅja kundjuniri, Tjandjandiwe, gewunja ṅaiu i:dja umara ṅari, Inaiuri.

⁹ Gewunja aua raṅgari keṅa, ardarawaia aua naṅja kuda:, wiri-wiri ṅaria djaia aṅganb̄adburan.

¹⁰ Ge kaḡjinu James a John, Zebedee inko:landu, auandu inḡanalguri Simon naṅja. Jesu Simon kundjuṅanaṅga, Puṅungulgunejiri, wuna paḡe i:dja pitja andjameri.

11 Wuno: murum namandi karkanjurulal kabalba nanja, darawa kubadbanji: la, kaueramalando: na.

12 Ge kunina wuno: murum aua malaiindem maiarunum maninja inganineri, wai! i: dja leper nara iraraia; aua wuno: murum Jesu mara ingo: na, iminum maninja kawona kaniauwima, kundjunjiri, Inaiuri, namba tjunudju wunja, naju rargari tjangandju.

13 Aua ino: ri la mamañ, kamandanala, kundjunjiri, Koru dudbala, kuje wunja, rarwu banu; maiirgi: rkum leprosy kaiandiwela.

14 Kundjunananga, I: dja kari pinclji: nanjoriri, O! baiunuru, pamiimbaienanga dadjurd nara, tjami banu rargari nununina moia, ge Moses genida, umiimbaie wunja arka nanja.

15 Mia kunjananuru djenbenuru djo: jan aua wunja, djruk kadbiena pelengaraia juru ingarkanuru wunja, anggamurdu: wunja mareja arkanangaia.

16 Aua kejanuru bundul' kuru, dadjurd kundjunu.

17 Tjaruniau kaniin gundaleri, Pharisia a adiingundieja nala-nala naria ma atja kadineri, arka anggunal malaiindem mararawum alp Galilee nanja, Judaea nanja, Jerusalem maninja; wundjurulu Inaiuri ananga aua nanja kunina anggamurdu wunja.

18 Gejau, wai! i: dja mano: kaueranuruleri inarugu nanja i: dja iala inganina, markandjuro: na ingarkanural kunja ingarkande imanngale juru.

19 Wuno: murum wa mara pamarwi: nja narunangowu ingarkanural kunja pelengaraia wunja, pai kadina maiarum malerdu' juru, jeri kaueriabuna malerdu' juru inarugu kuda: pulaga nanja imanngale Jesu.

20 Wuno: murum aua mara anggo: na arka wa paueranjudjarenja nari, kundjunu, I: dja, umara nundjananga wai kundjabienanu.

21 Wunmanbali wiri-wiri naria a Pharisia kubarwadenju, kubadjunjiri, Indja anguja woru ka: luiri? Anguja umara gole wai puagaiab, God auekamandj?

22 O! Jesu laiburu kanina ardi: um maninja, kandjo: lbala, kundjunanangori, Anudja njidi: um maninja kurawadejiri?

23 Nananga wunia man dagu nanngulu wunja, Umara nundjananga wai kundjabienanu, nanngulu wunja, Bari banu, wudawa baiu?

24 Laiburu njirkunuj wunja I: dj' inko: lu wundjurulu kudai kabalba nanja umara wai kunja, kundjunananga iala, Kunenu, bari banu, nunarugu tjarawad minjam, baiunuru maiarum nimdjananga' juru.

25 Maiirgi:rkum adbann̄ale n̄uru kauwelgenja, tj̄araw̄ad kumañ wuna n̄anja we inḡauwoneri, maiarum anañgam mamurkañjuru, God ko:do:daleri.

26 Ardarawaia ran̄gari kariña, God kauero:do:dala, luren kub̄adban̄eri, kub̄adjun̄iri, Ran̄gari weni maña worwuna.

27 Wuna pañjau ken̄anjuru, maña ko:na kaiugu n̄ara in̄umba Levi atja inḡanineri kaiug karim maninja, kundjun̄anañga, Tjanmalando:.

28 Aua darawa kundj̄andiwela, b̄ari kañina, kañmalando:na.

29 Levi maia ardaiur' kanḡandjuna aua wunja maiarum anañgam maninja; peñgare djenbenuru kaiugu n̄aria atj̄akekaria auandu n̄anja atj̄a kadina.

30 Pharisia, wiri-wiri n̄aria arkan̄angaia kuda:, inalalaia jau kanb̄arkan̄urula, kub̄adjun̄iri, An̄udja kunja kaiugu n̄aria n̄anja, arwod' dan̄ja, mindjal kuriiri, djo: njirin̄iri?

31 Jesu kandjo:lb̄ala, kundjun̄anañgori, Adbuludja ban̄mandja wa lai pañgawon-n̄angori, O! adb̄aramareja lai kauwon̄anañgori.

32 Wa pañengunjal ai wunja tj̄adañuria, O! rworia kulun̄an kunja.

33 Kub̄adjun̄anañga, John inalalaia tjile-jile kadjamindañja, dadjurd kub̄adjiri, ge kañjini Pharisia arkan̄angaia, O! n̄unalalaia mindjal kub̄adjiri, djo: kariñiri.

34 Jesu kundjun̄anañgori, Pañan̄moia jalalan̄angaia, wali pañan̄moia arka n̄anja inḡanin̄iri, ko:ru kariaminda?

35 O! lew̄ara pitja njejen̄gal geñau pañan̄moia arka n̄anja pitja em̄alañae, geñau pitja arejaminda, lew̄ara ge n̄anja.

36 Bare-b̄are kuda: kundjun̄anañgori, I:dja kari aia dalar inḡamien̄u wobi in̄unali n̄anja wa pañganden wobi in̄ungule n̄anja; madji in̄unali dalar pañgam, in̄unali in̄ungule n̄anja wa pidjin pañgauwi:nḡandu.

37 I:dja kari wine in̄unali wa pañganden waiam mañungulem maninja; madji wine in̄unali waiam muñgur pañmo:, pañlulu pañgan̄u, waiam pitja baña pamo:wi:;

38 O! wine in̄unali kandien̄ja waiam mañun̄alim maninja.

39 I:dja kari in̄ungule djo: inḡeña wa lai pañgawon-n̄anga in̄unali; ge wunja kundjiri, In̄ungule inia man daña.

6

1 Ge kunina Wunaiurujau bulumañ keña corn n̄anja, inalalaia ri: kub̄adjun̄iri, mindjal kub̄adjun̄iri, corn ardori n̄anja wur̄an̄gan kub̄adjun̄iri.

2 Pharisia atj̄akekaria kub̄adjun, An̄udja kunja kuriiri ge wunia n̄uru-n̄uru Wunaiurujau?

³ Jesu kandjo:lbāla kundjuŋu, Wawu laiburu pinjidiŋjiri wuna David geŋu wuno:murum baia iŋgo:na, arka aua naŋja kuda:?

⁴ Dāra iŋgeŋjiri maiaru' ŋuru God anaŋgam, kanmaŋ maia adbiimbaie ŋaria, mindjal kundjuŋu, arka aua naŋja ka:no:na, arge mindjal kunja wunia ŋuru-ŋuru, dadjur-dŋaria argekamandj?

⁵ Kundjuŋaŋgori, I:dj'inŋko:lu inaiuri kaŋuŋ Wunaiuru-jau.

⁶ Ge kunina Wunaiurujau tjaŋariau dāra keŋ-aŋuru dadjur-dŋarim maninja, kaniŋgundāla; i:dja ma kaŋineri, worawerdum anaŋgam maralgam;

⁷ Wiri-wiri ŋaria a Pharisia kaueranindjaŋeri ŋamba Wunaiurujau iŋgamurdu, mara karwuna-naŋga wunja de iŋgarwu wunja.

⁸ Aua laiburu kaŋinanāŋgori ni: aŋgaŋineri, kundjuŋanaŋga i:dja ino:ri dalga kudai, Baŋi baŋu, boŋwelge pulāga naŋja; aua baŋi kaŋina, kauwelgenja.

⁹ Jesu kundjuŋaŋgori, Burkai njinjiaŋ, Wuniowu Wunaiurujau wunia workundju, woru workundju? Injai workumbundulba, baŋa arkumba?

¹⁰ Wunjili:wa kanbuna ardarawaia naŋja kundjuŋanaŋga, ŋuno:ri la maŋma. Ge kundjuŋu, ino:ri kumurdui:na.

¹¹ Ardji:la baŋi kaŋina, arge wurura kubarwadeŋu ŋani Jesu kadjuŋanaŋga wunja.

¹² Gejai kunina dānde keŋaŋuru taŋlambaŋ ŋuru dadjurd kunja, kaŋdinma wundugum dadjurd kundjuŋaŋgeri God.

¹³ Wuno:murum maŋaŋgunu njiŋgaŋina, ai kanbuna inalalaia, arka naŋja kanmurāŋ twelve, (aŋŋennaŋlja), arge kandimaŋla arkaŋawieja,

¹⁴ Simon aua kuda: iŋgarimala Peter, Andrew iwomale, James a John, Philip a Barthomolew,

¹⁵ Matthew a Thomas, James Alpheus iŋko:lu a Simon iŋgarimaiena Zealot,

¹⁶ Judas James iŋko:lu a Judas Iscariot, aua iŋgaŋina tjiriwin ŋara.

¹⁷ Jeri kauwonal arka naŋja kauwelgenja wauim maninja, pelengaraia ardarawaia inalalaia, pelengare djenbeŋuru worumba Judaea marara-wum alp, Jerusalem alp, maiaŋgum Tyre a Sidon,

¹⁸ Arka aŋgeŋgunal aua ŋuru iŋgarkaŋuru wunja, aŋgamurdui: wunja mareja arkaŋgaia, arka paŋmbāla aŋgaŋineri agulaia arduria naŋja kadburduwi:na;

19 Pelengare ardarawaia kubarkanjiro:na ingadbandana wunja, gewunja wundjurulu auedagu kunjanganal, ardarawaia kanmurduna.

20 Ambula ba:l kumang inalalaia nanja kundjuru, Tjukul nari njidje, gewunja njirkananga bandaia God ananga.

21 Tjukul nari njiri baia nari weni, gewunja pitja barui njiranowi:. Tjukul nari njiri wola: wur-angundju weni, gewunja pitja djirai njiranu.

22 Tjukul nari njidun wuno:murum i:dja njin-numbarkundjuru, wolara njin-numbarkaru, jau njin-numbarkanuru, njirkumba wai kadjab woru kad-jinu I:dj'inko:lu wunja.

23 Gejau tjukul njidu, kurkudjal njidu, gewunja wai! wunaiuru lanugu njirkananga andjo:l' danja; gewunja ge kadjinu iranangoria kubadju-nanangori tjo:lbadaia.

24 O! Wurgunu njiri nanja, tjinj:ra, gewunja jambula njirkananga gole kuraman.

25 Wurgunu njiri nanja, weni barui wurangund-ju, gewunja pitja baia njinjo:. Wurgunu njiri dji-rai nari weni, gewunja pitja wola: wureju, dji:rwa njiranu.

26 Wurgunu wuno:murum i:dja ardarawaia wunia njiri wunja ka:lu, gewunja ge kadjinu ira-nangoria kubadjunanangori tjo:lbadaia tjibareja.

27 O! Kunenuri nuru njirkununjiri, Ardauurgunuria njidarienangori, wunia wurinangori ark a njin-numbadjo:ndjuriria,

28 Wunia wuralunangori arka woru ka:lunuri, dadjurd wuri: arka wunja woru kadjunuri.

29 Aua nunmanulp maiarunum noiil ge, maiak-arim kuda: ino:, aua nununo:ngu wobi nundja-nanga, iakara wunja pandjamaiambiri.

30 Ano: ardarawaia nun-numbadiauia, aua wulanbiri nundjananga nununo:ngu, pandjaniau-wiri.

31 Lai njirkumbananangori i:dja kadjunuri ge kadjinu wurinangori.

32 Njiri namba lai angawonanuri arka lai njirwanangori, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Gewunja arworia kuda: kadarienangori anganarienangori.

33 Njiri namba wunia wurangundjunangori arka wunia kadjunuri, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: ge-i-di-dagu kubadju.

34 Njiri namba njirkunawodjana arka ni: njirkununanangori arangunma njele, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: kadawodjenju arwor' nundju-nundjia ge-i-di-dagu kadba njele.

35 O! Njiri ardauurgunuri njidarienangori, wunia wuri; arano:wodju wa ni: pinjidin njele; laɲugu wunaiuru pitja njanunuri, pitja njiranu Karaɲ-ɲara mandj njinɲungula, aua inia inganunanganangori aljaljadbunea a arworia.

36 Araijeriwu, Iro:lidj kaɲjiniu angaieriwu.

37 Wure paro:jiri, pitja wa wure pinjirwi:n; baɲa paro:jiri, pitja wa baɲa pinjirwi:n; wai wuraiab, pitja wai njejabienuri.

38 Arano:, pitja njano:wi:nuri; wunaiuru, wunia, paɲdjuk ɲari, lukuluk ɲari, tjauaiba ɲari maɲama njirkanangam maninja pitja njinbarano:; gewunja kaɲjiniu arano: ge kaɲjiniu pitja njano: wi:nuri.

39 Baɲe-baɲe kuda: kundjuanganangori, Ambulidj ambulidj kaelgurun? Wawu dagulum maninja paɲgawengandu?

40 Inalala karaɲ wa paɲganin inaiuri nanja; O! ardarawaia gole ko:rug angamienju inaiuri kaɲjindjia pitja aranu.

41 Aɲudja kunja mandjanindj tjurnim nawalo: lidj ambula nanja, ɲuwonu ɲungubul' danja wa pindjanindjan?

42 Naɲrunangowu pitja djenanga nawalo:lidj, Naɲawaia, nali maɲamal tjurnim ɲungubul' danja, ɲunge ɲundju-ɲundju kaɲjinba pindjanindjan ɲuwonu ɲungubul' danja? Nunminum maɲjaljadbune, ɲundjurle wai tjab ɲuwonu ɲungubul' danja, geɲau pitja wunia mandjanindj tjurnim nawalo:lidj ambula nanja mandjiaba wunja.

43 Gewunja ɲuwonu wunia kurab iwori wa baɲi paɲgaiandjan, tjakari njele ɲuwonu woru kurab inia wa baɲi paɲgaiandjan.

44 Nuwonu darawa laiburu kuniaienju kurab kaɲanga nanja; gewunja wonandja nanja wa paɲadburan tjili:um, kari irululu kakadja ɲari nanja kanera.

45 I:dja inia wunia inau nanja wunia ba kunganjural; i:dja iwori woru inau nanja woru ba kunganjural; gewunja dara inau nanja iamundu kuluiri.

46 Aɲudja kunja tjaram Inaiuri, Inaiuri, wa piriin ge ɲanɲundju?

47 Aua ɲanjamurkal, ɲala-ɲala ɲaiananga ɲuru inganun ge kaɲinje, pitja njinjamiibu anguja kaɲjindja inganun.

48 Kaɲjindja kanun i:dj a maiarum maɲgandenjiri, aua tjari genjiri tjalani, maiarum maɲgandenju kaiugu nanja; worumbam maɲgenɲunal, maro:ralim dai maɲgo:na maiarum ma nanja, kaɲjinba jalala paɲmo:nja, gewunja tjadam maɲgandiena.

49 O! Aua ɲuru inganun, wa puɲgen, kaɲjindja i:dja maiarum maɲgandenju kabalba nanja waiuru mano:ruma,

ma nãnja maro:lalim dai mo:na, maiirgi:rkum mauwona, djenbenjuru malemi:neri.

7

1 Wuno:murum wudun geñu ñala-ñala dara anãnga worumba ñuru aňgãneri, Capernaum maninja dãra keñajuru.

2 Centurion iãruñ i:dja anãnga ara ingãneri, kuňgãdjuni, ingãnarienanãnga.

3 Wuno:murum Jesu wunja ñuru ingãnina, kanãñawuna aua nãnja arwawongãria Jew ñãria, burkai kaueriãbuna ingeňgal wunja, i:dja anãnga ingãmurdu wunja.

4 Wuno:murum Jesu ingadburkalal, nãdbama burkai kaueriãbuna, kubãdjunjiri, Inia kãnuñ aua wunja wuna tjunundju.

5 Gewunja worumba ari kãnarienjunjari, aue ñundjunundju wondi maňgo:na dadjurdnãrim ari wunja.

6 Jesu arka nãnja keñajuru. Wuno:murum maiarum bõwora wa paňgãninja, centurion arkanãlja aua nãnja kanãñawuna, kundjunãñãnga, Inaiuri, dãdjeri pindjii:ri; gewunja ñãniowu ñanunãmiri ñunjunãňgal waiuru malerdum ñaianãngam;

7 Gewunja ñãwe wurura wa puñenja ñãnia ñãnñunun ñunñunmurkal; O! ñala-ñala minje, geñau i:dja ñaianãnga pitja emurdui:.

8 Gewunja ñaiu kuda: i:dja ñãndienju wundjurulu waiuru, maľani'-ñãria ñaiu kudai waiuru ñaiu nãnja, indja kuñenãnga, Baiu, aua keňga; iãkãra, Bengãl, aua keňgal; i:dja ñaianãnga, ge dju, ge kundju.

9 Wuno:murum Jesu wuna ñuru ingãnina, raňgãri keña, waľharai kauwona pelengãre ingad balando:neri, kundjunãñãngori, Kuñenuri, wa puňgãñudjarien-ñãri wuna kađjinu wa maãra puño: nja, kari Israel nãnja.

10 Arkanãwieja djo:li kadinal maiarum maninja, i:dja maãra kauero:na imulugu.

11 Ge kunina maňgundjiau, keñajuru malaiinde' ñuru mañumba Nain, inalalaia pelengãre djenbenuru aua nãnja kariñajuriri.

12 Wuno:murum malaiindem maiamundum wodjulu ingãninal, wai, mano: kuňgãñuriena durgu i:dja, karanãgãnja iãruñamandj, nãñga ndjo:rinja; pelengãre djenbenuru malaiinde' ñãria nãñga nãnja kadina.

13 Inaiuri, wuno:murum maãra ñjingo:na, nãñgaieriwuna, kundjunãñãnga, Wola: pindjii:ri.

14 Wodjulu kenngunal, mano:nari kumandanala, arka mano: ingarkanurula karwelgenja. Aua kundjuŋu, Al-
gunja, kuŋenu, Bari banu.

15 Imandja atja kanina, wunmanbali kululeri,
karanannganja aua njino:na.

16 Ardarawaia karkulguneneri, God kauero:do:dala,
kubadjuŋiri, Tjo:lbada inaiuri bari kani:na nari nanja, God
worumba ananga mia kanmurkalal.

17 Djo:jan wuna aua wunja kunjananuru Judaea
mararawa' nuru, tambium mararawam wo:ri mo:neri.

18 John inalalaia wuna darawa kubadjuŋananga. John
inalalandu ai ko:nandu,

19 Kanjanawunandu Inaiud' danja, kundjuŋiri, Nundju
aua ingenal, iakarawu kedana?

20 I:gandu wuno:murum ingamurkalalgandu, kund-
juŋandu, John Baptist arendu anjanawunandu nundju
nanja kundjiri, Nundju aua ingenal, iakarawu kedana?

21 Ge-i-di-dagu ardarawaia kanmurduna mareja, widji,
agulaia arworia, ardarawaia arkumbambulidjia ka:no:na
manngadidja wunja.

22 Aua kaio:lbalandu kundjuŋanangandu, Njiriandu,
wurinangandu John aranjunindjanandu, nuru njikuni-
nandu; arkumbambulidjia kale kadju, arwonwondadjia
wudawa angenja, leper nari a rargaria anngandjuŋu,
wonalaia nuru anganun, adban bari angaiandienju, ardjeja
walanu-wunia kalui:nananngori;

23 Tjukul nara aua niai nanja wa djiŋ punngaman.

24 Wuno:murum walanngarandu John anangandu
ingenanurandu, wunmanbali peleanaraia kululanngori
John wunja, Anudja njirinanuru bundul' kuru mara wunja?
Ki:lngu jalala mandjum maninja?

25 O! Anudja njirinanuru mara wunja? I:dja wobi
mumula tai inganinaiena? Wai! arka wobi adbalaia
nanja, tjiŋi:ra angenja, maiarum ardaiud' danja kadun.

26 O! Anudja njirinanuru mara wunja? Tjo:lbada? Jau,
kuŋenuri, inaiud' ban daga tjo:lbada nanja.

27 Indj-indja aua wunja wiri-wiri kauwi:na, Wai! walan-
nara naiananga kananadjanuru manngale nunminum, Aua
kalumba nundjananga pitja brar njenuru manngale nundju.

28 Kuŋenuriri, Arka nanja kuli:n anngauwi:na wonaia
nanja kari inaiud' ban daga John nanja; O! aua pidi:n njini
bandaia God ananga nanja inganun, inaiud' ban daga aua
nanja kanun.

29 Worumba ardarawaia nuru annganina, publicandjia,
God kauero:do:dala, arka John nanja baptize anngandju:na;

30 O! Pharisia, n̄ala-n̄ala n̄aria kuda:, wai kub̄adj̄abuna n̄ala-n̄ala wuni:u' n̄ari God an̄anga, arka wa baptize parkandjuienja aua n̄anja.

31 Gewunja ānudja k̄adjindjia kāandju i:dja woi māngadberi andja? Ānudja arka k̄adjindjia?

32 Arka k̄adjindjia won̄alalānuja tjo:lgarim maninja at̄ja ānḡānū, at̄jakek̄aria ai ānganbarwiria arka kadjiri, Den-dem marwunuri, wa djor piriinja; Wola: kunjedjuunuri wa pararemenja.

33 Gewunja John Baptist ken̄gunal wuro:dbori wa mindjal pun̄genja, wine wa djo: pānḡenja, gejaw kuri:, Aua agula kudai.

34 I:dj' īnko:lu ken̄gunal mindjal gēneri, djo: īngēneri, gejaw kuri:. Wai, i:dja alb̄anda, djo: n̄ara, īn̄alja publicandjia a arworia.

35 Wuni:ndj̄aru t̄jad̄anuru kungandjui:na won̄alalānuja ardarawaia kān̄anga n̄anja.

36 Īarun Pharisee burkai kaīabuna mindjal kunja aua n̄anja; dara ken̄an̄uru maiaru' n̄uru Pharisee an̄angam, at̄ja kauwona mindjal kunja.

37 Gejaw, wai, won̄aiinja, n̄anga maliindem maninja n̄i-wodj, wuno:murum laiburu n̄j̄nḡanina aua at̄ja inḡanineri maiarum maninja Pharisee an̄angam, kānurulal alabaster āngaiamieneri n̄ara,

38 Pale ierdu nanja njim̄balgenja wola: gēneri, wun-manb̄ali ierdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem, tjak̄ara n̄jininge njimri: n̄ari wulinḡara kundjūniri, ierdu kungulbo:na, āngaiamieneri n̄ara n̄jininge kundjam̄ala.

39 Pharisee, wuno:murum māra ko:na, aua burkai inḡaiabuna, inīaka manma kundjūnu, Indja, n̄amba tjo:lb̄ada inḡan̄ū, laiburu inḡan̄ū āngunja, ānudja kārinja n̄anga inḡamāndana, n̄i-wodj n̄j̄nḡan̄ū.

40 Jesu kaio:lb̄ala kundjūnan̄anga, Simon, ānudja-kāna n̄enu. Aua kundjūnu, Inaiuri, minje.

41 I:dja īarū, īarūandu tjaue kumbunan̄a-gandu; īakara tjaue kumbunan̄anga kaiug wun̄en-n̄alu, īakara kaiug darawa.

42 Wuno:murum ino:randu inḡaninandu, ko:lulwa wai kimdj̄abunan̄angandu. N̄aniandu aia kānarien̄un̄angandu?

43 Simon kaio:lb̄ala kundjūnu, Kunenan̄ga n̄ana aua darawa wai kaīabunan̄anga. Aua kundjūnan̄anga, Nidji kundji:nu.

44 Wāln̄are njimurkala won̄aiinja, kundjūnan̄anga Simon, Ndjanindj won̄aiin' njina? Maiarum nundjan̄angam

dara nengunal, agu naiserdu wunja wa pandjano:nja; O! njannga naiserdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem njannganngam, wulingara kundjunu tjakara njininge njannganngam.

⁴⁵ Wa panjangulbo:nja; O! njannga nanjunjengunalgule wa wudun punjenja ko:lbo:na wunja naiserdu.

⁴⁶ Namri: wurni:wa njininge wa pindjiamenja; O! njannga naiserdu angaiamieneri nara njininge kundjamala.

⁴⁷ Gewunja kujenu, Umara njannganngam wai kundjabienimanga, ge darawa kunu, gewunja djenbenuru nedura genu. Aua pidi:nu wai kaiabienunanga, aua pidi:nu nedura kundjiri.

⁴⁸ Gejau kundjunanngam wonaiinja, Umara nundjanngam wai kundjabienanu.

⁴⁹ Ark a aua nanja atja angauwoneri wunmanbali arge wurura kubadjun, Anguja indja, aua kuda: umara wai kaiab?

⁵⁰ Aua kundjunanngam wonaiinja, Wa punganudjarien nari nundjanngam nunmundulbala; abi:la baiu.

8

¹ Ge kunina lo:jenda palejau aua kenajuru malaiindem, maiarundjerunuma, ardi:um kululeri, kunganuruleri walanu-wunia bandaia God anngam, twelve aua nanja;

² Wonaija atjakekaria arka angamurdui:neri agulaija arduria a mareja, Mary njanngarimienja Magdalena, njanngedagu anngam agulaija anngalja,

³ Joanna manngannganj a Chuza inaiuri Herod nanja, a Susanna a njindarawanja ndjkekarinja, arka annganbado:neri wulanbiri arkanngam.

⁴ Wuno:murum pelengaraia djenbenuru djaruk anngamienja, ingadburkalal malaiindem mararawum alp, kulula bare-bare nanja.

⁵ Tjalanganja nara kenajuru wolumbara wunja tjalanganja annganja. Wali wolumbara geniri, ndjkekarinja njanngari:na kalumba iaminim maninja; djambaba njindjo:riena, punaria wunoru naria mindjal kubadjunanngam.

⁶ Ndjkekarinja njanngari:na kaiugu nanja, njinge ba wa kundjunal, njindalga njinina gewunja agu njino:ra.

⁷ Ndjkekarinja njanngari:na wonandja nanja, wonandja ba wa kubadjunal, limbitja kauero:na.

⁸ Ndjkekarinja njanngari:na kabalba manium maninja, ba wa kundjunal, kurab bari kaiandala irara. Wuna

ka:lula, jero:l kundjuŋu, Aua ini:um kudai ŋuru wunja, ŋuru kaŋinja.

9 Inalalaia burkai kaueriabuna, Nŋaŋga baŋe-baŋe wuna?

10 Aua kundjuŋu, Njiri naŋja kuno:wi:ŋu laiburu wunja wundjalgeje baŋdaia ŋari God anaŋga, O! atjakekaria baŋe-baŋe naŋja, gewunja madidjeri wa paŋmadidjan, ŋuru aŋgaŋuniri wa puŋgadenan.

11 Baŋe-baŋe wima kunuŋ. Tjalanganja ŋala-ŋala God anaŋga kunuŋ.

12 Arka kalumba iaminim maninj a ark a ŋuru aŋgaŋina, geŋau keŋgal agula kano:ŋgu ŋala-ŋala ardi:um maninja, madji wa puŋgarkudjaran, araŋmundulbaie ŋana.

13 Arka kaiugu naŋja arka wuno:murum ŋuru aŋgaŋina tjukul ŋari ŋala-ŋala kubadba, arka wondudba ardo:no:reja, pulagajau wa puŋgarkudjaran, aŋgo:ndjui:ŋu jarangan kaduŋ.

14 Njinge pulaga wonandja naŋja, arka ŋuru aŋgaŋina, wurgunu naŋja, wulanbi' danja, tjukul ŋari arkau naŋja aŋgeŋuriri, limbitja karwi:ŋu, kurab kari wa baŋi paueriandan.

15 Njinge kabalba manium maninj a, arka kaduŋ, argulum manium, alinari naŋja, ŋala-ŋala ŋuru aŋgaŋina, njadba kubadba, kurab baŋi kauerianda njamula ŋari.

16 I:dja kari wuno:murum tjanaim duru ki:la wa bur puŋgennaŋga aŋgam maninja, wa puŋgan-den inarugu waiuru, O! tjanai' ŋara naŋja kuŋgande, gewunja arka daŋa aŋgeŋgaliri tjanaim pitja maŋa ewuro:.

17 Gewunja kari kaielgaiena ŋamba wa pitja maŋa puŋgauwi:n; kari wundjalgeje ŋari ŋamba wa pitja laiburu puŋgaŋinaien, ŋamba wa pitja maŋama naŋja puŋgeŋunal gaŋi.

18 Gewunja maranindj ŋaruŋaŋgowa ŋuru njirkunuŋ, gewunja aua kudai aua naŋja pitja njanowi:, aua ino:ra pitja eno:ngie aua naŋja ge maŋa kauwi:ŋu aua kudai ŋana.

19 Kaueraŋmurkalal karananganja a ŋawawanangaia, aua naŋja kaŋdinba pareŋgunjal pelengare naŋja.

20 Kului maŋanga, Nundju karanja, nundju nawawaia, dande karwelgeŋiri, Maŋa ero: kubadjiri.

21 Aua kandjo:lbala kundjuŋaŋgori, Njaiu karanja, najiu nawawaia kaduŋ arka ŋala-ŋala God anaŋga ŋuru aŋgaŋun, ge kadju.

22 Ge kunina maŋgundjiau aua daŋa keŋaŋuru namandi naŋja, aua ŋundjuŋundju inalalaia kuda:,

kundjuñanñgori, Wo:ndum kanalu nñariuri; bñari kubarkanñurula.

23 Wñali karinñanñuriri aua kulunu kanina. Adjadjiri manñdjum maiabaiabenal wo:ndum maninja, kañlabu kundjuñjiri, arka wunauurgun' nñanja kadina.

24 Kauerañmurkalal bñari kaueriañdaña, kubadjuñjiri, Inaiuri, Inaiuri, debaña nñariuri. Aua bñari kanina, ma-maiambunandu manñdjum a pañanñarinja wo:ndum maninja, wudun kundjuñandu, tjumulu kunina.

25 Kundjuñanñgori, Nñanam wa punñanñudjarien-nñari nñirkanñanga? Arka karkulguneneri, ranñari karina, arge wurura kubadjuñjiri, Indja anñudja kãra, aua manñdjum, wo:ndum geñanñandu, mauandu nñuru kanñurandu?

26 Madburkaña tañbium Gerasenia arkanñagam, ma inalu Galilee.

27 Wuno:murum ba ingengunal pañalul' daña, i:dja kañmanñdjerãla malaiindem alp, agulaia kudai, golema wobi wa tai pañanñinja, maiarum maninja wa atja pañanñinja, O! madem maninja.

28 Wuno:murum Jesu maña ingo:na, jero:l kundjuñu, Naiu nñani kanñenu, Jesu nunñungula God Karañ nñara mandj? Burkai nunñiab, pañanñbiri.

29 Gewunja aua geñanñanga agula inuru ba ingengaldaga i:dja nñanja. Gewunja tjile-jile laburd ingãman, kanñuriena bur ingãni:na tñanñadjañ nñanja, ierdu-nñaria nñanja, tñanñadjañ dalar kãman, kanñanja-wiena agula nñanja bundul' kuru.

30 Jesu burkai kaiabuna, Nunñumba nñanñanga? Aua kundjuñu, Legion, gewunja agulaia ardarawaia daña anñgenanñuru aua nñanja.

31 Arka burkai kaueriañbuna kari punñenjanñgori anñgenanñuru tjalani nñuru.

32 Ma kadina wirinñari pig ardarawaia no:wa kadineri tañamban nñanja; burkai kaueriañbuna aua anñanñanu wunja anñgenanñuru arka nñanja; aua kanñanñula.

33 Agulaia i:dja ba karinñunaldaga, pig nñuru daña karinñanñuru, wiri-nñari tñari kubadburanñ wo:nangali-i-dãgu wo:ndu' nñuru, jauarãra kubadjuñu.

34 Arka barui anñanñado:neri wuno:murum maña anño:na ge tjumãn kañmiena, pañja kubadjuñjiri, kubalula malaiindem maninj a, wauim maninja.

35 Arge karinñanñuru mara wunja ge tjumãn kañmiena, Jesu kauerañmurkalal, maña kauero:na i:dja aua agulaia ingadñandiwela atja ingãnineri, tai ingãni:na, ini:um kudai, Jesu ierdu nñanja; karkulguneneri.

36 Arka kuda: m̄ara aṅgo:na kub̄adjun̄an̄ggori n̄arun̄an̄gowu in̄ḡamundulbaiena aua agulaia kudai.

37 Pelenḡaraia ardarawaia t̄ambium Gerasenia wo:ri maṅgarwuneri burkai kauerīabuna aṅgaīandiwe wunja, gewunja djenben̄uru karkulguneneri; aua nam̄andi n̄anja d̄ara ken̄an̄uru, djo:li kaṅinan̄uru.

38 Mia i:dja aia agulaia in̄gad̄j̄andiwela burkai kaīabuna aua n̄anja in̄gan̄uṅ wunja; O! kaṅan̄awuna, kundjun̄iri,

39 Djo:li baṅun̄uru t̄ambium n̄undjan̄an̄ga' n̄uru, minje wunaiuru God geṅanu. Aua ken̄an̄uru, malaiindem mararawum maninja djo:j̄an kumaṅeri wunaiuru Jesu geṅan̄an̄ga.

40 Wuno:murum Jesu djo:li in̄gan̄inal pelenḡaraia kaueraṅan̄; gewunja ardarawaia kaueraṅan̄aḷa.

41 Gejau wai! ken̄gunal i:dja in̄umba Jairus, aua in̄aiuri dadjur̄n̄arim maninj a in̄gan̄ina, kauwona Jesu ierdu n̄anja, burkai kaīabuna in̄geṅgal kunja maiarum an̄an̄gam,

42 Gewunja p̄amaranja ndj̄arun̄amanj a aua kudai, n̄an̄ga woralinja, kuṅgad̄juneri. W̄ali in̄geṅan̄uriri pelenḡaraia aua n̄anja naia kadbiena.

43 Won̄aiinja ndj̄arun̄, n̄an̄ga golema gulu wo: kumb̄an̄an̄geri, n̄an̄ga kaḍjinba pin̄jimurduienja i:dja kari n̄anja.

44 Iwelbam njengunal kaṅandaṅala iam̄ingum wobi an̄an̄ga, maiirgi:rkum dumbulu gulu n̄an̄gan̄an̄ga tjimi kun̄an̄a.

45 Jesu kundjun̄u, Aṅguja n̄an̄andaṅala? Ardarawaia kari kub̄adjun̄. Peter kundjun̄u, Inaiuri, pelenḡare n̄undju n̄anja d̄aruk kadbien̄iri, n̄and̄oḷa karkan̄urien̄iri.

46 Jesu kundjun̄u, Aṅguja n̄ana n̄an̄andaṅala; gewunja laiburu n̄an̄ina wundjurulu n̄and̄j̄andiwela.

47 Gejau won̄aiinja, wuno:murum m̄ara ko:na wa pin̄jind̄jalgaienja, djedjeriwa njengunal, njimb̄ana im̄an̄n̄ale n̄uru, aṅudjakunja in̄ḡamaṅandaṅala n̄an̄ga kundjun̄u pelenḡare adb̄an̄n̄ale n̄uru, n̄arun̄an̄gowu maiirgi:rkum n̄an̄ḡamurduiena.

48 Aua kundjun̄an̄an̄ga, P̄amaranja, wa pan̄an̄nudjarenja, n̄unmundulbaien̄u; abi:la baiu.

49 Ge-i-di-daḡu aua kaluleri, kengal iḡarun̄ dadjur̄n̄arim inaiuri-i-daḡu, kundjun̄iri, P̄amaranja n̄undjan̄an̄ga gole njimaṅja, inaiuri d̄ad̄jeri pindjiin̄an̄geri.

50 Jesu n̄uru in̄gan̄ina kaio:lbaḷa, Puṅungulgunejiri; dja pan̄an̄nudjareri, pitja njemundulbaie.

51 Maiarum maṅgamurkalal, wa panṅunjai:dja kari ḍara ṅṅeṅgal kunja, argekama Peter a James a John, woralinja iranṅga a karanṅṅanja.

52 Ardarawaia wola kubḍjunjiri, njimbḍema-leri. O! aua kundjuṅu, Wola piriiri; wa ḍeḍara pinjeṅṅan ḍaga, kulunu njinujiri.

53 Arka kauerii:la, laiburu ṅṅanina nṅanga ḍeḍara njinjeṅa.

54 Aua njino:ri kumaṅ, ai kundjuṅu, kundjunjiri, Woṅalaṅunja, ḍari ḍanu.

55 Njinandj djo:li njimurkaiena, maiirgi:rkum ḍari njinina, geḍau aua kundjuṅu, Njino: mindjḍal kunja.

56 Geḍau inenaiurgandu ṅṅaṅari keṅandu; O! aua kundjuṅṅanṅandu i:dja kari piriinṅgoriri ge tjuṅṅan ḍanṅaiena.

9

1 Twelve ai kanbuna, kano:na wundjurulu, iaṅari, agulaia ardarawaia nṅanja, mareja nṅanja, ṅṅamurdu wunja.

2 Kanṅaṅawuna ardi:um kalu wunja ḍandaia God anaṅga, aḍḍaramareja aḍḍulugu ṅṅandju wunja.

3 Kundjuṅṅanṅori, Kari paraṅmeri li:wu njirkanṅga wunja, kari tḍandura, kari bururu, kari maia, kari kaiug; kari wobi iṅruṅandu paraṅmeri.

4 Maiarum maua ḍara njirkunṅaṅuṅuru, ma atja njidu, ma-i-ḍaḍam maraiṅdiwe.

5 Arka njiri wa pinjibḍḍan, wuno:murum malaiindem maue marṅundḍandiwe, tjurnim njidjerdu nṅanja jalḍa wuri:nṅanga umiimbaie wunja arka nṅanja.

6 Arka kariṅuṅuru, maiarundjeruṅuma buluman kariṅa waḍanu-wunia ardi:um kubḍluleri, kanḍḍburduneri ḍḍjinma.

7 Geḍau Herod inaiuri ṅuru ḍanina darawa tjuṅṅan ḍamiena, lara kundjuṅu, gewunja kaluiena atḍakeḍaria nṅanja John ḍari inḍaiṅdiena imḍdj-i-ḍagu;

8 Atḍakeḍaria nṅanja Elijah mara inḍauwi:na; atḍakeḍaria nṅanja tjo:lbḍa iṅruṅ ardingi' ḍanja ḍari inḍaiṅdiena njele.

9 Herod kundjuṅu, John imri: ṅaiu dur kuṅo:na; O! indj' ṅṅuja aua wunja wuna ṅuru ṅṅunjuṅ? Maṅa ino:, kundjuṅu.

10 Arkaṅawieja djo:li ṅṅaninal, kubḍjuṅṅanṅga ge kadjuṅu. Aua kanmuṅaṅ, kariṅuṅuru argekama malaiinde' ṅuru maṅumba Bethsaida.

11 O! Pelenğaraia laiburu aᅇᅇaᅇina, kaueraᅇalando:na; aua kanmurān, kululaᅇaᅇgori bandaia God anaᅇga wunja, arka lai kauwonaᅇgori adbulugu wunja aua kanmurduna.

12 Maᅇaᅇunja gole njimbaᅇanuriri, arge twelve karingunal, kubāᅇjunāᅇga, Pelenğare aᅇnaᅇawu, karinenaᅇuru maiarundjerunuma, ᅇambium ma-i-dāba, ma atja kadinja, maᅇari maᅇa kauero:nja, gewunja ᅇari ᅇuruma bundul' danja ᅇaᅇun.

13 Aua kundjuᅇaᅇgori, Njiri arano: mindjaᅇ kunja. Arka kubāᅇjun, Ari ᅇaᅇa kari, argekamandj wuro:dbori iᅇrunuri, djaia iᅇrunandu, aᅇjerkuma maᅇari pelenğare aᅇdja wunja.

14 Gewunja arka pelenğare djenbenuru, five thousand. Aua inalalaia kundjuᅇaᅇgori, atja ari: ardarawaia fifty ᅇaᅇa.

15 Ge kubāᅇjun, ardarawaia atja kanbaᅇi:la.

16 Gejau aua kanmaᅇ wuro:dbori iᅇrunuri, djaia iᅇrunandu, aᅇdjo:lu kaᅇe kaᅇmurkaᅇa, wunia kululaᅇgori, kalemala, inalalaia kano:na pelenğare adbaᅇnale ᅇuru aᅇganbaᅇkande wunja.

17 Mindjaᅇ kubāᅇjun, ardarawaia barui kubāᅇjun, gejaᅇ kadburiena ilelemia arli:wa aᅇgeᅇa aᅇgaᅇ maᅇennaᅇb, twelve.

18 Ge kunina, aua iᅇrunamandj inᅇaᅇina, dadjurd generi, inalalaia aua ᅇaᅇa kadina, burkai kandjaᅇbuna kundjuᅇiri, Pelenğaraia ᅇai' aᅇguja kubāᅇjareri?

19 Kauerio:lbaᅇa, kubāᅇjun, John Baptist, atjaᅇekaᅇaria Elijah, atjaᅇekaᅇaria iᅇrun tjo:lbaᅇa ardindi' danja baᅇi inᅇaᅇina njele.

20 Aua kundjuᅇaᅇgori, O! njiri ᅇai' aᅇguja kuriara? Peter kaio:lbaᅇa, kundjuᅇu, Christ God anaᅇga.

21 Aua ᅇjaᅇbama kundjuᅇaᅇgori i:dja kari wuna piri-inᅇgoriri;

22 Kundjuᅇiri, I:dj' inko:lu darawa kundji:nja, pitja wai kaiᅇbienja, mababaia ᅇaᅇa, dadjurdᅇaria ardenaiud' danja, wiri-wiri ᅇaria ᅇaᅇa, pitja bada kauwi:nja, gejaᅇ paᅇe kulunu tjaᅇrunandu pitja baᅇi kaiᅇdienja.

23 Ardarawaia kundjuᅇaᅇgori, Aua ᅇamba lai kauwonaᅇga ᅇaᅇᅇunmalando: wunja, aua ᅇundju-ᅇundju kari kaᅇi:nja, wongaia anaᅇga tjile-jile kumenja, ᅇaᅇmalando:nja.

24 Gewunja aua lai kauwonaᅇga inᅇai kaᅇmundulba wunja, pitja ᅇoᅇakaliba; aua inᅇai koᅇakaliba ᅇaiᅇ wunja, aia pitja ᅇaᅇmundulba.

25 Gewunja bāndaia daraiu aṅudjakunja i:dja kuma, aua ṅundju-ṅundju iṅḡakalibienju, iṅḡawelbunenju?

26 Gewunja aua djiān kaṅnara, ṅāla-ṅāla ṅaianāṅga kuda:, aia pitja I:dj'in̄ko:lu djiān ṅāmanāṅga, wuno:murum iṅḡengal paḡlemba ṅanja anāṅḡam, Iranāṅga, waḡaṅṅaria mamaia arkanāṅga kuda:.

27 Nidji kuṅenuriri, atjakekaṅria kaduṅ ṅuru aṅḡawelḡeniri, arka wa pitja debāra parenāṅ maṅa ṅjini kadjo: bāndaia God anāṅga.

28 Ge kunina ṅāla-ṅāla wuna paḡlejau, lewāra wunṅālu, kaṅmuraṅori Peter a John a James, pai kaṅinanāṅuru taḡambaṅ ṅuru dadjurd kunja.

29 Waḡi aua dadjurd ḡeneri imiṅum dji: manina, wobi anāṅga iroroi paḡlemba kaṅnina.

30 Gejau wai, i:ḡāndu kululandiri aua ṅanja, iṅḡaninandu Moses a Elijah.

31 Auandu maṅa kauwi:nandu paḡlemba ṅanja, kundjuṅandu debāra anāṅga wunja, ge pitja ko:rug kaṅma Jerusalem maninja.

32 Peter, auandu kuda: aua ṅanja kulunu ko:nori; wuno:murum barele iṅḡaninuri, kanindjaṅori paḡlemba anāṅga, i:ḡāndu kuda: iṅḡawelḡenjandiri aua ṅanja.

33 Ge kunina, waḡi iṅḡaiāndiwejandiri, Peter kundjuṅāṅga Jesu, Inaiuri, wunia kunuṅ aṅiṅguri ṅuru wunja, jaḡdaḡpa maiaruṅurim wondi mewi:njuri, maiaruṅum ṅundju wunja, maiaruṅum Moses wunja, maiaruṅum Elijah wunja; wa laiburu paṅḡaninja ge ḡenju.

34 Waḡi wuna ḡeneri, aṅḡubaṅ kuṅḡaṅunal, djer ṅjindjaḡbuna arka ṅanja; arka karkulḡuneneri waḡi aṅḡubaṅ daṅa aṅḡenāṅuriri.

35 Gejau ṅāla-ṅāla kuṅḡaṅunal aṅḡubaḡdj-i-daḡu, kundjuṅjiri, Indja ṅamaḡanda iṅaṅṅumaṅ, ṅuru iranṅuru.

36 Wuno:murum ṅāla-ṅāla wudun ḡenju, maṅa kauwi:na Jesu auekamandj. Kumuk kumbunori, gejau i:dja kari wa puṅḡadji:njanāṅgori ge maṅa ko:no:ri.

37 Ge kunina, maṅḡundjiau wuno:murum taḡambaḡdj-i-daḡu jeri aṅḡauwonal, peḡḡaraia ardarawaia kaueraḡandjerala.

38 Gejau wai, i:dja peḡḡaraia ṅanja jero:l kundjuṅu, kundjuṅjiri, Iniṅḡundeja, burkai ṅunjaḡb, imnjanindj ṅamaḡanda, ge wunja iaṅura.

39 Wai, agula kaṅma, maiirgi:rkum jero:l kundjiri, tjaṅalar kaṅri kandjuiri, ṅjini paṅḡaiāndi-wen, kumaḡ pitja kundjuṅḡeniri.

40 Burkai kaŋaiɓbuna ŋunalalaia aua wai kunja, arka kaɗjinba puŋgadji:nja.

41 Jesu kaio:lbɔla, kundjuŋu, O worumba njirkudjarie, njirkolikoli, ŋaŋŋgiau njiri ŋaŋja ŋaŋuŋ, njinma; indjaŋungula imal.

42 Wɔli iŋgeŋgaliri agula kaiɓbuna, djenbenjuru dalar kaŋaŋ; Jesu kaŋmaiɓbuna agula inuru, worala kaŋmurduna, kaŋino:la iranŋga.

43 Ardarawaia wundjurulu God anaŋga raŋgari kubɔdburauwuna. Wɔli raŋgari kadburauwuneri darawa aua geŋiri, kundjuŋaŋgari inalalaia.

44 Ŋɔla-ŋɔla wuna kuŋgandienja njidi:um maninja: gewunja I:dj' iŋko:lu pitja eno:wi:i:dja ardo:ri ŋaŋja.

45 Ŋɔla-ŋɔla wuna wa puŋgadenenja, kundjaŋgaienanŋgari, wa laiburu padin kunja, karkulguneneri ŋɔla-ŋɔla wuna burkai iŋgadjaɓ wunja.

46 Kadaŋaŋaŋɔdjaeneri arge wurura, aŋguja arka ŋaŋja inaiuri pitja enu.

47 O! Jesu maɔa ko:na aŋgaŋaŋaŋaŋɔdjaeneri ardi:um maninja, worala kaŋaŋ, kauelgendjuna iwondara ŋaŋja,

48 Kundjuŋaŋgari, Aua iŋgam indja worala ŋaŋɔnɔmba wunja, ŋaiu ŋaŋma; aua ŋaŋnɔma, kaŋa aua ŋaŋŋaŋawuna; gewunja aua pidi:ndja njidarawa ŋaŋja, aia inaiuri kaŋuŋ.

49 John kaio:lbɔla kundjuŋu, Inaiuri, iaruŋ maɔa kerwuna ŋunɔnɔmba ŋaŋja agulaia wai aŋgaiɓbuneri, ked-baiɓbuna gewunja wa paŋimba pinjedjinguri.

50 Jesu kundjuŋaŋga, Paŋdjaŋmaiɓbiri: gewunja aua wa ŋaŋde paŋmaŋ ŋari, ŋari ŋaŋja kaŋuŋ.

51 Ge kunina wuno:murum gejaŋ ko:rug kaŋmaieneri aua pai iŋgaŋurienju wunja, imiŋum njaɓdbama mandenu iŋgeŋnuru wunja Jerusale' ŋuru.

52 Waŋaŋaŋaria imiŋum maŋŋɔle kaŋaŋaŋawuna. Arka kariŋaŋuru, daɔa kariŋaŋuru maiarundjeruŋma Samaritan ŋarim, maŋamanja wunja aua wunja.

53 Arka wa paueramenja, gewunja imiŋum iŋgeŋaŋuriri Jerusale' ŋuru.

54 Inalalandu, James a John, wuna maɔa ko:nandu kundjuŋandu, Inaiuri, lai kumbaŋaŋu kuŋjedjandu wiŋu kuŋaŋgunjal aŋdjo:l' di daɔu arka wori wunja?

55 Waŋaŋari kauwona, kaŋmaiɓbunandu.

56 Kariŋaŋuru maiarundjeruŋma maiakaŋarim.

57 Wuno:murum aŋgeŋaŋuriri kalumba ŋaŋja iaruŋ kundjuŋaŋga, Ŋaiu ŋunjaŋmalando: ŋaŋaŋ ŋunjuŋaŋaŋuru.

58 Jesu kundjuṅṅaṅga, Kaṅṅuria do:lo:dba kudai, punaria wuṅo:ru ṅṅaria waiaru, O! I:dj'inṅko:lu ino:ra ṅṅaṅm imri: we ki:

59 Aua kundjuṅṅaṅga iṅṅara, Tṅṅmalando:. O! aua kundjuṅ, Tṅṅdjabawurle ro:k inṅi: iraiia ṅṅaianṅga.

60 Kundjuṅṅaṅga, Aṅṅban ro:k kadi:nja ṅṅdban arkanṅgaia; ṅṅndju baiuṅuru ardi:um minjalu ṅṅandaia God anṅga.

61 Iṅṅara kuda: kundjuṅ, ṅṅaiu ṅṅunṅmalando: Inaiuri; O! tṅṅdjabawurle ṅṅṅawendja wunja arka maiarum ṅṅaianṅgam maninja.

62 Jesu kundjuṅṅaṅga, I:dja kari ino:ri la maṅgam plough ṅṅnja, wararkar inṅṅaṅuṅ, iniṅwu kaṅṅamiri ṅṅandaia God anṅga.

10

1 Wuna paṅlejau Inaiuri kaṅṅandjuna atṅakeṅaria seventy, arka kaṅṅaṅawuna iṅṅaruṅandu imiṅum maṅṅale manaiudba mararawa' ṅṅuru, ṅṅmbium mararawa' ṅṅuru, ma aua ṅṅndju-ṅṅndju pitja eṅṅgal.

2 Kundjuṅṅaṅgori, Wulgundjiri ko:ru wunaiuru, O! i:dja kaṅṅguja; gewunja burkai iriṅb Inaiuri wulgundjiri ṅṅara ṅṅṅaṅaṅawu wunja i:dja wulgundjiri ṅṅuru.

3 Njidjurli; wai, njinṅaṅawu kukundjeria kaṅṅindjia kaṅṅuria ṅṅnja.

4 Puraṅuriri kaiug kari, bururu kari, njidjerduṅari kari; i:dja kari wulmai piriinṅgoriri kalumba ṅṅnja.

5 Maiarum maua njirkunṅaṅaṅuru, wuri:wurle, ṅṅmulili maiarum maṅa ṅṅnja.

6 ṅṅmulili inṅko:lu ma ṅṅamba inṅṅaṅuṅ, ṅṅmulili njirkanṅga ma ṅṅnja pitja atṅa ṅṅaṅu; ṅṅamba kari, njiri ṅṅnja pitja djo:li ṅṅaṅu.

7 Maiarum maua ṅṅnja atja njidu, mindṅal wurṅundjiri, djo: njirkunṅaṅeri arge njinṅumbado:; gewunja inawodjieja laṅugu anṅga inia kaṅṅaṅaṅga. Pinjiriiri maiarum maiaru' ṅṅuru.

8 Manaiudba maua njirkunṅaṅaṅuru njinṅumbadba, mindṅal wuri: arge njidbaṅṅale ṅṅnja ṅṅgandienṅ,

9 Aṅṅaramareja ma ṅṅnja araṅmurdu, wurinṅgori, ṅṅandaia God anṅga gole wodjulu kunṅaṅgunalduri.

10 Manaiudba maua njirkunṅaṅaṅuru njiri wa pinjinbadban ṅṅari, njiriṅuru kalumba ma ṅṅuru, wuri:;

11 Tṅṅnim manaiudba njiri ṅṅrim ṅṅri ardjerdu ṅṅnja maṅṅaṅuṅ, wulinṅara kunjedju njiri ṅṅnja; mia laiburu njidu ṅṅandaia God anṅga wodjulu kunṅaṅgunal.

12 Kuñenuri gejaw Sodom maniam man dağam pitja menu manaiudba maua nañja.

13 Wurgunu nundju nañja, Chorazin, wurgunu nundju nañja, Bethsaida; gewunja nañba Tyre nañja, Sidon nañja, kandju:na ranğari kaninanurendu, golema kulunjan manğawenjandu atja manğawonandu sackcloth nañja, pimbinał' danja.

14 O! Tyre nañja, Sidon nañja, wunia man dağu pitja njanu wurejaw njirendu nañja.

15 Nundju, Capernaum, andjo:l' kuru brai nundjandienju? Mamařa' nuru pitja wai nunejabie.

16 Aua nuru njinnunğanuru nuru nğanunuru; aua njinnunğandjunandjo: nannandjunandjo:; aua nannunğandjunandjo: kanandjunandjo: aua nannunğanawuna.

17 Arge seventy djo:li kadinal tjukul nari kubadju, Inaiuri, agulaia kuda: waiuru kanbarkandenunari nunjumba nañja.

18 Aua kundjunanğori, Mařa kaño:na Satan, małnirinja kađjindja, ingawona andjo:l' di dağu.

19 Wai, naiu njino:na wundjurulu dğambaba wunja pamalinja nañja, bandjia nañja, wundjurulu darawa inaurgundj ananğa, kari kađjinba pambala pinjinbarkandjun.

20 Mia, tjukul pinjidi:ri wuna nañja, agulaia waiuru anğanbarkandenunuri, tjukul njidu gewunja njirkumba wiri-wiri kauwi:na andjo:l' danja.

21 Ge-i-di-dağu tjukul kanina Inandj Mamaia nañja, kundju, Nungulbo:, Iraia, Nunaiuru andjo:l' kara, kabalba nara, gewunja wuna kundjaielgenju ardi:u' naria nuru, ardi:um dařanğuja nuru, kandjamiimbuna wonalalunja; jau, Iraia, gewunja wurunğowu wunia kuniñaiena nungubul' danja.

22 Darawa kunauwi:nara Iraia naianağga nañja, i:dja kari wa laiburu panğanin anğuja Inko:lu Iraia ekamandj, anğuja Iraia Inko:lu ekamandj, aua kuda: Inko:lu ko:rega inganun ingamiimbu wunja.

23 Wałnari kauwonanğori inalalaia, argekama kundju, Tjukul nari arkumbula manğadidjeri njiri maranunindj;

24 Gewunja kuñenuri, tjo:lbađaia ardarawaia ardenaiuri kuda: lai kumbananğori manğadidja wunja ge njiri maranunindj, wa pamadidjenja; nuru wunja njiri nuru wurunğunğurula, wa nuru punğarkanuninja.

25 Wai, iğrun nğala-nğala nğara kauwelgenja ko:ndjuna kundjuñiri, Iniingundeja, nğani kuñe nğaidjer kğdjinma nğannunuj wunja?

26 Aua kundjuñanğga, Nğanğga wiri-wiri kauwi:na nğala-nğala nğanja? Nğarunğğowu mili-mili mğara kğnd jo:?

27 Aua kaio:lbała kundjuñu, Pañarienğga Inaiuri God nğundjanğga nğunğulum mararawam, nğunğau dara, nğundjurulba mararawam, nğuni:um mararawam; mğamunğalja nğundjanğga kuda: nğundju kğdjindja.

28 Aua kundjuñanğga, Tğadğm tğandjo:lbała; ge dju nğundjedjer nğunjanu.

29 Aua Nğaiğdğñuru nğandjuie kundjuñu, kundjuñanğga Jesu, Añğuja mğamunğalja nğaianğga?

30 Jesu kaio:lbała kundjuñu, I:dja iğrun jeri kauwonañuriri Jerusalem i-dğğm Jericho nğuru; kauwona lulun nğaria nğanja, wobi bura kauerañanğga, nğoiil kubğdjuñanğga, kariñanuru kauerañğgi:la wodjulu kuñğadjuneri.

31 Wğli iğrun dadjurdnğara kalumba tjaue keñgunal, mğara iñgo:na, kanalu keña.

32 Ge kğdjinu iğrun Levite, tğambium ma iñgenğunal, mğara ko:na, kanalu keña.

33 Mia, Samaria nğara iğrun iñgenañuriri keñgunal ma iñğanina, mğara iñgo:na, kaieriwuna.

34 Kğmurkałanuru, malum anğğğm murd kundjuñu, pałulu kundjuñanğga oil, wine, kandenju punğara nğanja anğğamandj, kañurula maiaru' nğuru, kanaleri.

35 Mañğundjiau kumañ kaiug tğaruñandu, maiaruñara kğno:na kundjuñu, Aneri, kaiug tğakari nğundju nğamba kğndjano:, nğaiu wuno:murum djo:li nğannunujal pitja nğunjano:.

36 Nğania arge iğrunuri ni: nğunuj mğamunğalja iñğanina aua iñgauwona lulunğaria nğanja?

37 Aua kundjuñu, Aua iñgaieriwuna. Jesu kundjuñanğga, Baiunuru, ge-i-di-dğgu dju.

38 Wğli añgenañuriri, maiarundjerunuma mamurkalal; wonaiinja ndjaruñunja, nğanumba Martha, kğmañ maiarum nğanğanğğam maninja.

39 Nğanğa nğawanja kudai, nğanğarimiena Mary, nğanga kuda: atğa njimbana Inaiuri ierdu nğanja, nğala-nğala anğga nğuru kuñğanurula.

40 O! Martha lara kundjuñiri darawa maiarum mañinja; kğmurkalal kundjuñu, Inaiuri, kari nğundju nğanja nğawanja nğandjandiwela nğaiğrun maiaru' wunja? Gewunja minjenğga nğingengal nğannunawodju wunja.

41 Inaiuri njan̄gaio:lb̄ala kundjuṅaṅga, Martha, Martha, ni: ṅunuṅ, lara kundji, darawa wunja,

42 Tj̄aruṅuma kuninja; Mary ge wunia kumaṅ, wa puṅgano: ṅgienṅga.

11

1 Ge kunina, w̄ali aua ṅambium maninja iṅṅanina dadjurd geṅeri, wuno: murum wudun geṅu, iṅruṅ inalala kundjuṅaṅga, Inaiuri, ṅnmiimbu dadjurd njerkundju wunja, kaḍjinu ge John kuda: ṅṅṅamiimbuna inalalaia.

2 Aua kundjuṅaṅṅgori, Wuno: murum dadjurd wurṅundju, wuri:, Iraia ar-arkanṅga ṅndjo:!' ḍanja, ṅnun̄n̄umba maṅa: kuninja, Baṅdaia ṅundjanṅga kunjan̄gunjal. Lai kauwon̄anu kuninja, kab̄al̄ba ṅanja kaḍjinu ṅndjo:!' ḍanja.

3 Maia ar-arkanṅgaia lew̄ara wunja kaḍjinma ṅjano:.

4 Um̄ara ar-arkanṅga wai minjo:n̄jari; gewunja ṅri kuda: wai njerkumbun̄gori ardarawaia tjaue ṅṅganbaṅwun̄jari. ṅri kaelwa pandjan̄uriri wun̄gundjuie ṅanja, O! ri: ṅnmaḷ woru ṅanja.

5 Gejau kundjuṅaṅṅgori, ṅṅguja njiri ṅanja ḷalai kudai, indjan̄unmurkan̄uru wulo:lum, tjuṅundjanṅga, Jalai, maia iarun̄uri nunjanawodju;

6 Gewunja ḷalai ṅaianṅga kandjalu iṅṅengal ṅan̄murkalal, ṅano:ra ṅṅṅandenja im̄an̄ṅale ṅuru.

7 Aua mamulba pitja ejo:lbo: nje, Paṅjan̄ṅalingeri; maiamundu gole bur kunina, won̄alal̄an̄uja ṅaianṅgaia ṅaiu ṅanja ardaragu ṅanja kaduṅ; kaḍjinba baṅri paṅṅanin, puṅano:n.

8 Kuṅenuri, ṅamba wa baṅri paṅṅanin, wa paṅṅano:n, ḷalai anṅga iṅṅanuṅ, tjile-jile iṅṅaniau pitja baṅri enu, eno: irarawaia lai iṅgauwonan̄gori.

9 ṅaiu kuṅenuri, Iran̄iau, pitja ṅṅano:wi:nuri; araṅṅjiro:, pitja maṅa arewu; denden maro:, paḷkaṅ ṅjamienuri.

10 Gewunja ardarawaia iṅgadiau kub̄adba; aua kaṅṅjiro: maṅa kumbu; aua denden maṅgo: pitja paḷkaṅ ṅjamienṅga.

11 ṅania njiri ṅanja iraiia iṅṅanuṅ iṅko:lu ṅamba iṅṅaniau wuro:dbo:ri, pitjowu eno: kaiug? Djaia iṅṅaniau, aua djaia wunja pitjowu eno: kauanja?

12 Wonau iṅamba iṅṅaniau, pitjowu eno: bandja?

13 Gewunja njiri, njirworu njirkunuṅ, ṅamba laiburu njirkunuṅ wunia araṅuno: won̄alal̄an̄uja njirkanṅgaia, djenben̄uru man ḍagu Iraia ṅndjo:!' kaṅa pitja anjano: Iṅandj Mamaia arka iṅgadiau?

14 Agula wai ko:neri iamidja kulula; pelengaraia rangari karija.

15 O! Atjakekaria arka nanja kubadjun, Beelzebub nanja, agula inaiuri, wai kanbiri agulaia.

16 Atjakekaria, kauero ndjuneri, burkai kaueriabuna umiimbaie andjo:l' kari.

17 Aua laiburu kanina ardi:um maninja, kundjunanangori, Bandaia daraiu dalar kamiena nande kaua nundju-nundju wulingara kumbi:nu; maiarum kuda: nanda maiarum, mauwona.

18 Satan namba nanda aua nundju-nundju dalar ingamienju, narunangowu bandaia ananga pitja njawelge? njiri wurandjiri Beelzebub nanja niai agulaia wai ananumbiri.

19 Niai namba Beelzebub nanja agulaia wai ananumbu, anguja nanja njidbandia wai anganbarwu? Gewunja arka wurenaria pitja arannunuri.

20 O! niai namba God ino:ri nanja agulaia wai ananumbu, gejaun kunjangunalduri bandaia God ananga.

21 Wuno:murum i:dja iurulwora tjalja kudai maiarum anangam manjaneri, wulanbiri anangaia jamulili kadun.

22 Mia, namba iurulwora man daga aua nanja ingengal, puluru ingi:, eno:ngu tjalja irarawaia parad ingamurauwuna, wulanbiri anangaia kala anjo.

23 Aua niai nanja namba wa pangganin, nanda nanmeri; aua niai nanja namba wa djaruk panman, tjauware kanbiri.

24 Agula inuru, i:dja ingaiandiwela, kenjuriri maro:do:kuru, Noiba kananjiro:jiri, wa mara pungo:n, gejaun kundjiri, Djo:li nenu maiarum naianangam ma-i-dagam nanjunjungal.

25 Gejaun kengal, mara mo: brar manganinaienu, manamanjam.

26 Gejaun kenjuriri kanman agulaia atjakekaria anjenjalja arwod' ban dagaia aua nanja, arka karingal, ma atja kadun, palejaun i:dja aia iwod' ban dagaia auurle nanja.

27 Ge kunina, wuna generi, wonainja ndjarun pelengare nanja nala-nala nanangananga brai kundjandala, kundjunananga, Tjukul narim nanjulum kuli:n nunjumbuna, tjukul nari namugu muka tjunumbuna.

28 Aua kundjunananga, Jau, tjukul naria man dagaia arka nala-nala God ananga nuru anganun, ge karkanuru.

29 Wuno:murum pelengaraia djaruk angamienananga wunmanbali kundjunu, Woi maranunmandjiri andja arworia kadun; umiimbaie kubarkanjiro:; umiimbaie

wa punḡano:wi maṅgori umiimbaie Jonah anaṅga wundaḡkama.

30 Kaḡjiniu Jonah imiimbaie Nineveh ṅaria ṅanja iṅḡaniṅaiena, wunmaṅḡowu pitja enu I:dj' iṅko:lu woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja ṅanja.

31 Njinaiudj araworinja pitja baṅri njenu wure ṅanja i:dja woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja ṅanja, ṅaṅga pitja wure njo:ṅaṅgori; gewunja njengunal baṅdaia umindjuṅuru-i-daḡu ṅuru kaṅuru wunja wuni:ndjaru Solomon anaṅga, wrai, inaiud' ban daḡa Solomon ṅanja ṅuruma kaṅuṅ.

32 I:dja Nineveh ṅaria pitja baṅri araṅu wure ṅanja woi maṅṅunmaṅdjiri aṅdja ṅanja, pitje wure paro:ṅaṅgori; gewunja arka kulunḡan karwona ṅala-ṅala Jonah anaṅga ṅanja; wai, inaiud' ban daḡa Jonah ṅanja ṅuruma kaṅuṅ.

33 I:dja kari tjanaim duru maṅgi:la, wa paṅanden taṅbium maielgaieṅ maninja, kari kuni:n waiuru, O! tjanai' ṅari ṅanja, gewunja arka daḡa aṅḡeṅgaliri tjanaim maṅḡadidjaliri.

34 Tjanaim ṅunṅunaba ṅanja ambula kunuṅ: ṅungubulu tjaḡaṅuru kaṅun, ṅunṅunaba mararam maro: manuṅ; woru kaṅuṅ, ṅunṅunaba mararam duiba ṅarim maṅuṅ.

35 Gewunja manindj madji maro: ṅundju ṅanja duiba ṅarim paṅanu.

36 Gewunja ṅunṅunaba mararam ṅamba maro: ṅarim maṅḡanuṅ, duiba ṅarim mano:ram, maro: ṅarim pitja mararam menu, kaḡjiniu tjanaim paḡlemba ṅarim maṅḡunṅano:.

37 Waḡi kaluleri, iaṅruṅ Pharisee burkai kaiab mindjaḡ kunja aua ṅanja; daḡa keṅaṅuru, atja kauwona rnindjaḡ kunja.

38 Pharisee maḡa ko:na raṅḡari keṅa auurle wa kulai punḡo:nja waḡi wa mindjaḡ punḡenja.

39 Inaiuri kundjuṅanaṅga, Weni njiri Pharisia rar ḡari karandju ilerduṅuru cup, ilerduṅuru plate, O! njirkuluṅuru kaḡabu njirkuniṅaienu lulun, umaḡa.

40 Njiri woṅala, wawu aua ilerduṅuru iṅḡandenu, iṅuluṅuru kuda: kandenju?

41 Mia lulwa arano: wulaṅbiri gole parano:, geḡau wai, darawa rar ḡari kunuṅanuri.

42 Wurgunu njiri ṅanja, Pharisia, gewunja jedmaṅḡanu birwidjaṅari kurano:, wuk kuro: wure, ṅedura God anaṅga; ge piriin, tjaḡari wuk puro:jiri.

43 Wurgunu njiri ṅanja, Pharisia, lai maṅḡauwonanuri adbaḡakarim maṅḡalenjaṅarim dadjurdaṅarim maninja, lai kauwonanuri wulmai tjaṅaṅarim maninja.

44 Wurgunu njiri nãnja, gewunja njiri kãdjindjia ro:knarim wa m̃ara pãmarwi:nja, i:dja wudawa aŋgenjeri wa laiburu padin.

45 I:dja nãla-nãla nãra kaio:lba kundjunãnga, Iiniŋgundeja, ge tjunundjiri kandjãmaiaũmbu ari kuda:.

46 Aua kundjuŋu, Wurgunu njiri nãnja nãla-nãla nãria kuda:, gewunja njiri nimaia i:dja nãnja karande, njiri parãmandaneri nimaia njido:ri tjaruŋ njininge.

47 Wurgunu njiri nãnja, gewunja do:lo: wondi wuro: tjo:lbãdaia arkanãnga, iraraia njirkanãngaia bada aŋganbãrwuna.

48 Gewunja njidaŋadjaieu, araŋãnu: ge iraraia njirkanãngaia kadjuŋu, arka bãda aŋganbãrwuna, njiri do:lo: wondi wuro:.

49 Gewunja kuda: God wuni:ndjaru kundjuŋu, Aŋãnaŋawunãgori tjo:lbãdaia, arkanãwieja kuda:, atjãkẽkãria pitja bãda aŋbãro:, pitja aŋbãro:ndju;

50 Gewunja gulu: tjo:lbãdaia ardarawaia arkanãnga pãlulu kãniãiena bãndaia wunũngule wundjanuru-i-dãgu burkai njeãbie woi marãjunmãndjiri aŋdja nãnja.

51 Gulu: Abel aŋãnga ge-i-dãgu gulu: njini Zachariah aŋãnga, aua debãra ingeŋa wia' nãrim dadjurdnãrim pulãga nãnja; Jau, kuŋenuri, burkai njeãbie woi marãjunmãndjiri aŋdja nãnja.

52 Wurgunu njiri nãnja nãla-nãla nãria, gewunja kurãmaŋãla laŋad nãri; njiri wa dãra pinjirinẽjanuru, araŋmaiaũmbuna arka dãra aŋgenãjuriri.

53 Wuno:murum ma-i-dãgam ingeŋgunal, wiri-wiri nãria a Pharisia nãdbama nãnda kubãdbãnanãnga, burkai kaueriãbuna kalu darawa wunja.

54 Kaueranaleri, kadba wunja iamundu nãnja.

12

1 Pulãgajau, wuno:murum pelengãraia djenbenjuru djaruk aŋgãmiena, gewunja arge wurura djãmbãba kanbãdjo:rãla, wunmanbãli kundjunãnanãgori inalãia arkurle, Maranindj leaven Pharisia arkanãnga, geãkawãli tjibãre.

2 Kari kuni:n kãni:ŋu, nãmba wa pitja m̃ara puŋgauwi:n; kari kaielgaeŋu, nãmba wa pitja laiburu puŋãniãien.

3 Gewunja ge wundugum wurãŋulula, lewãra pitja ŋuru nãniãiaie; ge ardi:um maninja kujoia wurãŋundjuŋu bal-aium maninja, pitja jero:l nãniãiaie karãŋ maiarum maninja.

4 Kuŋenuri, jãlalaia ŋaianãngaia, paro:lguneri arka njirkanãba mãŋgarwuja, pãlejau kari kãdjimba puŋgadjin.

⁵ O! Njinjaniingunda aṅguja irañungulguna: Iro:lguna aua gole bāda inḡo:na wundjurulu kudai wai kunja mamaṛu' ṅuru; jau, kuṅenuri, iro:lguna.

⁶ Wawu wurira iṛunuri kado:wi:ṅu kaiug tjarunandu pidi:n kunja? Kari iṛun wonḡala wa paṅḡaniṅaien God ambula ṅanja.

⁷ Tjākara kuda: njidbri: ṅari darawa laiburu ku-ṅaienju. Pinjirgulgunejiri, wurira ardarawaia ṅanja njidia ma njidun.

⁸ Kuṅenuri, I:dja ṅamba ṅaiu wunja geji i:dja adbaṅṅale ṅuru, aua kuda: wunja I:dj' inko:lu pitja nje adbaṅṅale ṅuru walaṅṅaria God anaṅgaia;

⁹ Aua ṅaiu wunja ṅamidja geji i:dja adbaṅṅale ṅuru, pitja ṅamidja eniṅaie walaṅṅaria God anaṅgaia adbaṅṅale ṅuru.

¹⁰ Aua I:dj' inko ṅanja ṅala-ṅala ṅanda kaṃa, pitja wai njeḡbienṅa; O! aua Inandj Mamaia inḡaṅujo:, wa pitja wai puṅḡaiḡbiennaṅa.

¹¹ Wuno:murum njinṅumbarkaṅural dadjurṅarim maninja, ardenaiud' daṅja, wundjurul' daṅ-ja, lara piriiri ṅarunṅḡowu, ṅanaṅga araṅundjo: Iba, wuranjulu;

¹² Gewunja Inandj Mamaia pitja njinjaniingunda ge-i-di-daḡu ṅanaṅga wurṅundju.

¹³ Iṛun pelengare ṅanja kundjuṅanaṅga, Iniṅundeja, minjenṅa ṅawaia ṅaianṅa wulaṅbiri karnḡal kanbi:njara.

¹⁴ Aua kundjuṅanaṅga, I:dja, aṅguja ṅangandenju wure ṅara, karnḡal ṅara, njiri ṅanja?

¹⁵ Gejau kundjuṅanaṅgori, Maranindj, njiri ṅundju-ṅiundju njirkaṅurie wunḡalbanda dara ṅanja, gewunja i:dja inḡai kui wulaṅbiri ardarawaia kudai.

¹⁶ Baṛe-baṛe kundjuṅanaṅgori, kundjuṅjiri, Kabalba i:dja tjini:ra anaṅgam wunia baṛi kandḡandala.

¹⁷ Iniḡakanma kundjuṅu, kundjuṅjiri, ṅani ṅe, gewunja ṅano:ra ma kurab ṅaianṅa aṅṅande?

¹⁸ Kundjuṅu, Wuna ṅe; jaṅga maṅo: maiarum ṅaianṅam, pitja wondi maṅana manaiud' ban daḡam, ma pitja djaruk aṅam corn ardarawaia ṅaianṅaia, wulaṅbiri ṅaianṅaia.

¹⁹ Pitje ṅenaṅga ṅanaui, ṅanaui, ṅundju kudai wulaṅbiri ardarawaia golema aṅgandiena; ṅoiba baṅu, mindḡal dju, djo: baiu, tjukul baṅu.

²⁰ O! God kundjuṅanaṅga, Wonḡala, weni wundugum ṅunṅai pitja burkai njeḡbie ṅundju ṅanja: aṅguja anaṅgaia pitja araṅu arka ardamanja aṅdḡaṅungandjuna?

21 Wuna kadjinu aua wulanbiri angaranum aua nundju-nundju wunja, tjini:ra kauiak God nanja.

22 Kundjuanganngori inalalaia, Gewunja kuņenuri, Lara piriiri njirkau wunja, nananga mindjal wurandju, kari njirkanaba wunja, nananga tai njirkunuj.

23 Gewunja njirkau wunaiud' ban dagu manari nanja, njirkanaba wobi nanja.

24 Ni: aranjuriri wonguraia, arka wa panbarkanden, wa djaruk panbadban, ardo:ra maiarum, ardo:ra maianarim, God baru kano:; njidia man dagaia djenbenuru punaria nanja.

25 Anguja njiri nanja, lara gejiri, iwandu gole pangande irindja nanja?

26 Gewunja njiri namba pidi:nma kadjinba piriin, anudja kunja lara kuriiri tjakari wunja?

27 Ni: wuranjuriri maruku, narunangowu bari kanuj, paii wa punggadjin jarkai wa punggadjin; O! kuņenuri Solomon palemba mararam anangam maninja wa tai panganingja tjaruj wuna kadjinu.

28 Wurkalam namba God ge kadjinu tai mangi:, maue weni kabalba nanja manganj, mangunu mangaiabienju wia' nanja, djenbenuru ma njiri, njirkudjarie.

29 Paranganjiro:jiri nananga mindjal wurandju, nananga djo: njirkunjana, lara piriiri.

30 Wuna darawa kubarkanjiro:jiri worumbaia bandaia nanja; Iraia njirkananga laiburu kanuj njiri wuna nama wurandjiri.

31 Mia wuranganjiro: bandaia God ananga, gejau wuna darawa pitja njanunuri.

32 Pinjirgulgunejiri, wiri:m pidi:ndja; gewunja lai kumbanananga Iro:lidj bandaia njinjuno: wunja.

33 Aro:gule wulanbiri njirkanangaia, ardjeja arano:; wurandju njiri nundju-nundju wunja bururu kadjinba wunugule punganin nari, wulanbiri andjo:l' danja kadjinma nari, ma lulun nara kari wa wodjulu parenjan, wuno:lu wa panmandjun.

34 Gewunja ma wulanbiri njirkananga anganj, ma kuda: njidi:um pitja menu.

35 Njirkwierlumba murd kaninja, tjanaim njirkananangam duru mani:nja;

36 Njiri kuda: i:dja kadjindjia njidu inaiuri arkananga ingadanneri, wuno:murum djo:li inganjul manaria panjan naria dagu; wuno:murum ingenal, denden mango:, mai-irgi:rkum palkar paramananga.

37 Tjukul n̄aria ardawodjieja arge, wuno: murum inaiuri ingeᅇgal, m̄ara aᅇjo: mu:n maᅇgarwiri; nidji kuᅇnuri, murd enie, arge atj̄a aᅇji:, pitja ejeᅇgal, aᅇjanowodju.

38 N̄amba kaᅇgulnaᅇm, n̄amba maiaium, ingeᅇgal, wu-run̄aᅇgowu m̄ara aᅇjo:, arge tjukul n̄aria kaduᅇ.

39 Wuna laiburu njidu, inaiuri maiaru' n̄ara n̄amba laiburu ingaᅇnina aᅇudjau lulun̄ara ingeᅇgunal, mun maᅇgo:na, wa paᅇᅇgaᅇn̄unja maiarum anaᅇgam kurug maᅇgauwi:nju.

40 Njiri kuda: njidamanja njidu, gewunja geᅇjau wa ni: pinjidin n̄ari ejeᅇgal I:dj' iᅇko:lu.

41 Peter kundjuᅇ, Inaiuri, aᅇri kundjin̄ariri baᅇre-baᅇre wuna, ardarawaia?

42 Inaiuri kundjuᅇ, Aᅇguja aua nidji, ini:u' n̄ara maiaru' n̄ara, aue inaiuri karaᅇ ewaᅇden̄aᅇgori i:dja anaᅇgaia, maᅇn̄aria aᅇjano: wunja t̄jad̄amiau?

43 Tjukul n̄ara inawodjieja aue, wuno: murum inaiuri ingeᅇgal, m̄ara iᅇgo: ge kaᅇdjinu geᅇjiri.

44 Nidji kuᅇnuri, karaᅇ ewaᅇden̄aᅇgori ardarawaia anaᅇgaia.

45 O! inawodjieja aue n̄amba ini:um maninja geᅇjiri, Inaiuri n̄aian̄anga wi: kundjal, wunmanbaᅇli aᅇᅇamandjuiri algalgunja, arwaᅇriwaᅇridjia, mindj̄al geᅇjiri, djo: ingeᅇjiri, pulwul ingeᅇjiri.

46 Inawodjieja aue inaiuri anaᅇga pitje ejeᅇgal geᅇjau wa ni: paᅇᅇanin n̄ari, geᅇjau wra laiburu paᅇᅇanin n̄ari, pitja dur ewu, anaᅇga n̄ari pitje eno: arkudj̄arieja n̄anja.

47 Inawodjieja laiburu ingaᅇnina Inaiuri anaᅇga n̄ama geᅇneri, inamanja wa paᅇᅇaninja, wa puᅇᅇgenja inaiuri n̄ama geᅇneri, wodpiliba ejo:rie djenbeᅇuru;

48 Aua wa laiburu paᅇᅇaninja, geᅇnu wodpili kaᅇri, aua wodpiliba ejo:rie pidi:nu. Aua dara kaᅇno:wi: n̄un̄anga aua n̄anja dara pitja burkai njeᅇabien̄anga; aua dara aᅇᅇanino:, aua n̄anja dara pitja ewaᅇraᅇniau.

49 Neᅇgunal wiᅇnu n̄aᅇn̄ungande wunja kaᅇalba n̄anja, n̄anaᅇga n̄ama n̄aᅇn̄undju n̄amba gole duru kaᅇniᅇaiena?

50 Baptism n̄aiu kudai wuna n̄anja baptize n̄ani:nja, n̄aruᅇᅇᅇowu n̄anda n̄amiᅇnu ko:rug kaᅇmie njini.

51 Ni: njiduᅇ n̄aᅇn̄un̄aᅇgunal jaᅇmulili kaᅇalba n̄anja aᅇᅇaᅇn̄uno: wunja? Kari, kuᅇnuri, dalar kaᅇri.

52 Gewunja pitja araᅇnu wendj-i-daᅇgu aᅇn̄alja maiarum maiaruᅇm maninja, dalar araᅇmie iᅇrunuri n̄anda iᅇruᅇandu, iᅇruᅇandu n̄anda iᅇruᅇuri.

⁵³ Dalar arámie iráia nãnda inko:lu, inko:lu nãnda iráia, karanja nãnda ibanja, ibanja nãnda karanja, ñalindjanja nãnda ñalindjanja.

⁵⁴ Kundjuñanñgori pelengaraia kuda:, Wuno:murum m̄ara wurañunbu aᅅguban b̄ari kañunñiri Marañam maninja, maiirgi:rkum kuri:, Adja keñgaliri, ge kaᅅjiniu kunuñ;

⁵⁵ Wuno:murum jalañgara wo: kauwonal, kuri:, M̄ara-m̄ara pitja njanu, ge kunuñ.

⁵⁶ Njidbinum njiljaljadbune, laiburu njiduñ m̄ara wunja kabalba maminum, andjo:lu umiñu, aᅅudja kunja wa laiburu pinjidiñ m̄ara wunja wendjiau?

⁵⁷ Aᅅudja kunja njiri nundju-nundju nãnja wunia wa wure puro:n?

⁵⁸ W̄ali ñunñunjanñuru inauurgundj nãnja inaiur' kuru, kalumba nãnja lia m̄ama ñarunañgõwu bura ñunñumienñunãnga, madji lalewa ñunñunjanñuriri wure ñara ñuru, wure ñara ñunñuno: bur ñaranãnga, bur ñara puñungãnde bur ñarim man-inja.

⁵⁹ Kuñenu, ma-i-daᅅam wa pitja ba puñunjanñ tjuñuno:na njini darawa.

13

¹ Atjãkekãria ma kadina ge-i-di-daᅅu kadjunãnga Galilee ñaria wunja, gulu arkanãnga Pilate nãmbãr ko:na m̄ama:ñari arkanãnga nãnja.

² Aua kandjo:lbała, kundjuñanñgori, Ni: njiduñ arge Galilee ñaria arwod' ban daᅅaia Galilee ñaria ardarawaia nãnja, gewunja wuna kañinaienanãgori?

³ Kari, kuñenuri, O! njiri ñamba wa kulunñ pinjirwãñ, ge kaᅅjiniu njidarawaia pitja debãd njireju.

⁴ Arka aᅅñenñalja arge maᅅgauwonanãgori maiarum kaᅅangenma Siloam ñarim, aᅅᅅamãndjo:na, ni: njiduñ arka arwod' ban daᅅaia i:dja ardarawaia nãnja Jerusalem maninja atjã aᅅgauwoneri?

⁵ Kari, kuñenuri, O! njiri ñamba wa kulunñ pinjirwãñ, arge kaᅅjindjia pitja debãd njireju.

⁶ B̄are-b̄are wuna kuda: kundjuñu. I:dja iᅅrun tjilium kudai maᅅgandiena kabalba anãngam maninja; keñgunal kurab kañañjiro:na maua nãnja, wa m̄ara paᅅgo:nja.

⁷ Kundjuñanãnga kabalba ñara, Wai, tjauᅅdba ma-iaruñurim ñeᅅgunal kurab kañañañjiro:na tjilium m̄ana nãnja, wa m̄ara paᅅo:nja; dur mo:; aᅅudjakunja kabalba maᅅariñgiri?

8 Aua kaio:lbala, kundjuŋaŋga, Inaiuri, maninja tjauadba maŋa kuda:, wo:ri maŋaminjo:jiri tjari maŋo:njini, tjajunim maŋande,

9 Gejau ŋamba kurab ingam, wunia; ŋamba kari, pitja dur maŋdjo:.

10 Kaniŋgundaleri maiaruŋam dadjurŋarim maninja Wunaiurujau.

11 Wai, woŋaiinja njaŋandj mareja kudai golema, tjingur njinina, kaŋdjimba tjaŋaŋuru pinjimbalgjenja.

12 Jesu maŋa njaŋgo:na, ai njimbuna, kundjuŋaŋga, Woŋai, bur a ŋunmienju mareja ŋundjananŋa naŋja.

13 Ino:ri njimaŋdanaŋa, maiirgi:rkum ndjaŋaŋuru njingandjuiena, God ko:do:dala.

14 Inaiuri dadjurŋara ii:la kaŋaŋ Jesu Wunaiurujau njaŋgamurduna, pelengare kundjuŋaŋgori, Lewara tjaŋkari kunuŋ ŋuna wunja; gejau njireŋgal njiraŋmurdui:wunja, kari Wunaiurujau.

15 O! Inaiuri kaio:lbala kundjuŋu, Njidbinum njiljal-jadbune, wawu njidarawaia Wunaiurujau buranŋgai pinjiraŋan buluman, donkey njirkananŋa jaŋdaŋpa naŋja, wawu pinjiraŋurun djo: wunja?

16 Njanŋa, Abraham paŋaranja njingaruŋ, njanŋe Satan murd njanŋaman wai, golema, wawu buranŋgai pinjaŋmaien wuna murd kunja Wunaiurujau?

17 Wuna geŋu ardaurgundj' ardarawaia ananŋaia djiŋa kubadbaŋ, pelengare ardarawaia tjukul kadina darawa wundjurul' kari aua naŋja kaŋinaiena.

18 Gejau kundjuŋu, Aŋudja kaŋdjinu baŋdaia God ananŋa, aŋudja kaŋdjinu kuŋandju?

19 Kaŋdjinu tjaŋanŋanja mustard, njinŋe i:dja njimaŋ, njanŋandenju kabalba ananŋam maninja; njanŋawelgenja ŋuwonu njini kuniŋaiena, punaria wuno:ru ŋaria wunŋalalidjerugu naŋja atja kadina.

20 Njele kundjuŋu, Aŋudja kaŋdjinu kuŋandju baŋdaia God ananŋa?

21 Leaven kaŋdjinu, woŋaiinja ingamaŋ, ingaielgeŋu iroroi iaruŋuri naŋja, irarawaia leaven inga niŋaiena njini.

22 Bulumaŋ keŋaŋuru manaiudba, maiarundjeruŋama, kaniŋgundaleri, keŋaŋuriri Jerusale' ŋuru.

23 Iaruŋ kundjuŋaŋga, Inaiuri, kadaŋguja kaduŋ anŋamundulbaieŋu? Aua kundjuŋaŋgori,

24 Jaŋaku wuri: njirkunjaŋa wunja maiamundu pidi:nma ŋuru, gewunja ardarawaia, kuŋenuri, jaŋaku baŋe daŋa anŋeŋa wunja, kaŋdjimba pareŋan.

25 Wuno: murum inaiuri maiaru' n̄ara b̄ari in̄ganina, ma-
iamundu bur ki:la, d̄ande njirkumb̄al-geñuriri maiamundu
nañja denden marañunbiri, wurañundjiri, Inaiuri, p̄alkar
min̄jaman̄jari; aua njinjo:lba, pitja njenuri, Wa laiburu
pañaninuri, n̄aru njirkunuj;

26 Gejau pitja wureju, Mindjal kunjedjun, djo:jo: kun-
jedjun n̄unman̄ñale n̄uru, kandjaniingundaleri kalumba
nañja ar-arkan̄gaia;

27 Aua pitja nje, Kuñenuri, wa laiburu pañanin n̄aru
njirkunuj; njidjuliara, njidarawaia woru wurañundju.

28 Pitja n̄anu wola, kadur arwiak, wuno: murum m̄ara
arañunbu Abraham, Isaac, Jacob, tjo:lba daia ardarawaia,
b̄andaia God an̄anga nañja, njiri d̄ande pitja wai
njirkunjabienju.

29 Pitja arengal Worin̄ari alp, Marañam alp, Bembaram
alp, Arawori alp, pitja atja arowa b̄andaia God an̄anga
nañja.

30 Wai, kadun pañenaria pitja ar̄anu man̄ñalen̄aria, kadun
man̄ñalen̄aria pitja ar̄anu pañenaria.

31 Ge-i-di-dagu karingunal atjakekaria Pharisia
kubadjun̄an̄geri, D̄ande pañinjeju, baiunuru man̄dj'-i-
dagu, gewunja Herod Bada ino: kundjunjiri.

32 Aua kundjun̄an̄gori, Njidjulunuru, wurinanga aue
fox, Wai, agulaia wai kaño:, dudb̄al kañandju, weni,
mañgunu; mañgundjiau pitja ko:rug n̄amie.

33 Mia madj n̄en̄enja weni, mañgunu, mañgundjiau,
gewunja tjo:lba da kadjinba deb̄ara pañgen̄an d̄ande
Jerusalem.

34 O Jerusalem, Jerusalem, tjo:lba daia andjanunbiri,
kaiug do: tjun̄djun̄gori arkan̄awieja n̄undju nañja,
wodi darawajau n̄ama kuñenju djaruk añañnuma n̄undju
woñalal̄an̄uja punara kadjinu djaruk añañam bi:rwidori
n̄añgan̄gaia n̄añgalum maninja, n̄undju wa n̄ama
pindjiinja.

35 Wai, maiarum n̄undjan̄angam mamangien̄anu
wulinḡara karim; kuñenuri, N̄aiu wa pitja m̄ara pañjaro:n
wuna njeñgal djini gejau wurañundju, Tjukul n̄ara aua
in̄gen̄gal Inaiuri in̄umba nañja.

14

1 Ge kunina wuno: murum in̄gen̄an̄uru maiaru' n̄uru
iañun̄ Pharisee inaiuri an̄angam Wunaiurujau maia mindjal
kunj, kaueranindjan̄eri.

2 Wai, i:dja iañun̄ im̄an̄ñale n̄uru kañ kundjunu.

³ Jesu kandjo:lbala, kundjuṅṅṅori ṅala-ṅala ṅaria, Pharisia kuda: kundjujiri, Wuniṅwu Wunaiurujau karāmurdu wunja, wuniṅwu ṅuru-ṅuru?

⁴ Arka kumuk kubarwuna. Aua kaṃaṅ, kaṃurduna, burṅgai kaṃaṅ.

⁵ Kundjuṅṅṅori, Aṅuja njiri ṅanja, wonṅaṅ, buman kudai, windjeri ṅanja ṅgauwona, wawu mai-irgi:rkum ri: paṅdjaṃan Wunaiurujau?

⁶ Arka wuna ṅanja kaḍjinba njele pauerio: Ibenja.

⁷ Bare-bare kundjuṅṅṅori arka ai ṅgauwi:na, maṅa ṅgo:na ṅarunṅṅowu maṅgadbaṅṅam adbaḷikaṅim maṅṅale ṅarim, kundjuṅṅṅori,

⁸ Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu iṅruṅ ṅanja maṅari paṅan ṅaria ṅanja, atja puṅuniri adbaḷikaṅim maṅṅale ṅarim maninja, madji ai ṅgauwi:ṅu aua ṅanja inaiud' ban daḡaia ṅundju ṅanja,

⁹ Gejau ṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbuna, genu, Adbaḷikaṅim indja ino:, gejaudjiṅ pindjaṃ, adbaḷikaṅiam waiuru maṅdjaṅunma.

¹⁰ O! Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu, baiu, atja baṅu adbaḷikaṅim waiur' kaṅim maninja, gewunja wuno:murum ṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbi:na, pitja njenu, Jalai, kaṅṅuru baiuṅuru; gejaudjiṅ pitja iṅo:lja indjaṃ adbaṅṅale ṅuru ardarawaia atja ṅṅaṅunṅ ṅundju ṅanja.

¹¹ Gewunja aua ṅundju-ṅundju kaṅṅ ṅgandjuieu pitja waiuru ejaḅie, aua ṅundju-ṅundju waiuru ṅgandjuieu pitja kaṅṅ ejaḅie.

¹² Aua kuda: kundjuṅṅṅa aua ai ṅgo:na, Wuno:murum ṅdjaṅungandju maṅaria, lewara, wunduga' jau, ai paṅdjo:jiri jalalaia, ṅawawaia ṅundjanṅgaia, njiri madeja, maṃuṅḡalia tjini:ria, ṅamba wa arka kuda: njele ai ṅunṅumbarwu, pitja paḷe ṅuru ṅunbaṅano: njele.

¹³ O! Wuno:murum maṅaria ṅdjaṅungandju, ai ṅjo:ardjeja, aralidjia, arwondawondajia, arkumbambulidjia;

¹⁴ Gejaudjiṅ pitja ṅunṅanu, arka ardoreja ṅunṅumbaḍo: paḷe ṅuru; pitja njano:wi:nu paḷe ṅuru baṅi ṅṅaiabieu atjaḍaṅuria.

¹⁵ Wuna ṅuru kaṅina iṅruṅ atja ṅṅanina aua ṅanja kundjuṅṅṅa, Tjukul ṅara aua maṅari mindjal ge baṅdaia God anaṅga ṅanja.

¹⁶ Aua kundjuṅṅṅa, I:dja iṅruṅ maṅaria ardarai kangandjuna, ardarawaia ai kanbuna;

¹⁷ Kaṅaṅawuna inawodjieja anaṅga maṅarijau ge wunja arka ai ṅgauwi:na, Njireṅgal, gewunja ardamanja kaduṅ.

18 Arka ardarawaia tjaruŋama karkariina. Aaurle kundjuŋaŋga, Kabalba maŋamurŋ, madj nejuŋuru maŋanindj wunja; burkai nundjab, nŋaninja.

19 Iakara kuda: kundjuŋu, Buluman aŋŋalja iaruŋandu nari kaŋamurŋ, nejuŋuru jakunu aŋo:ndju; burkai nundjab, nŋaninja.

20 Iakara kuda: kundjuŋu, Maŋganja paŋan nŋawona, ge wunja kadjinba paŋeŋan.

21 Inawodjieja kengunal, wuna waŋanu kuŋgaŋurulaldaŋa inaiuri anaŋga. Gejau inaiuri maiaru' nara ii:la kaŋaŋ, inawodjieja anaŋga kundjuŋaŋga, Baiuŋuru maiirgi:rkum kalumba nuru, tjuwaŋja nuru malaiindem maninja, aŋmural ardjeja, aralidjia, arkumbambulidjia, arwondawondadjia.

22 Inawodjieja kundjuŋu, Inaiuri, kuninaiena ge tjuŋundjuŋu, wali balaium manuŋiri.

23 Inaiuri inawodjieja kundjuŋaŋga, Baiuŋuru kalumba nuru, bundul' kuru, aŋgandju aŋgeŋgal kunja, maiarum njaianaŋgam kaŋlabu maŋgaŋininjaienju wunja.

24 Gewunja kuŋenuri, i:dja kari ai aŋgauwi:na maŋaria nainaŋga pitja wa panbarkarguŋan.

25 Pelenŋaraia ardarawaia kariŋa aua naŋja, wararkar kaŋnina, kundjuŋaŋgori,

26 I:dja iaruŋ namba nŋanunmurka, namba wa paŋgundjurun iranaga, karanagaŋja, maŋgaŋagaŋja, wonalalaŋuja anaŋgaia, nawaia, nawawanja, jau, injai anaŋga ma kuda:, kaŋjinba paŋgaŋin nŋanalala.

27 Aua wongaia anaŋga wa mano: puŋgaŋurun, namba wa nŋawelbam paŋanmalando:n nari, kaŋjinba paŋgaŋin nŋanalala.

28 Gewunja aŋguja njiri naŋja nŋama gejiri maiarum wondi maŋgo: nara, wawu aaurle atja paŋgaŋin, wawu paŋanindjaŋ wodi mararawaŋ kudai, namba gole ko:rug maŋgaŋ.

29 Madji waiuru nana paŋande, ko:rug kaŋjinba paŋemaŋ, ardarawaia maŋgadidjeja wunmanbaŋi umbili pauseraŋ,

30 Puŋgadju, I:dja indja wondi maŋgo:neri, kaŋjinba ko:rug paŋaŋmenja.

31 Aŋguja inaiuri inŋeŋaŋuriri maŋanim maŋgo: wunja inaiuri iakara naŋja, wawu aaurle atja paŋgaŋin, puŋgawaden aua kudai maŋaninaria pelenŋare, namba inŋamurka aua inŋamaŋdjera maŋaninaria pelenŋaraia tjilenda kudai?

32 Namba wa pungen, iakara wali bowora inganun, walanjara kananjawu, jambula nari kaniau.

33 Ge kadjinu njidarawaia, aua namba wa panmangi:n ardarawaia anangaia, aua kadjinba pangnin nanalala.

34 Karambalja inia kanun; O! karambalja namba gula-gula inganinaiena, narunangowu wulanjara eninjaie?

35 Inia njuru-njuru kabalba wunja, tjanunim wunja, dande kaueriab. Aua ini:um kudai njuru wunja, njuru kaninja.

15

1 Gejau kaueramurkalaliri ardarawaia publicandia arworria kuda: njuru ingarkanjuru wunja.

2 Pharisia, wiri-wiri naria kuda: jau karkanjuriena kubadjunjiri, Indja arworria kanma, arka nanja mindjal kundju.

3 Aua kundjunanangori bare-bare wuna, kundjunjiri,

4 I:dja anguja njiri nanja, kukundjeria one hundred, (ardarawaia), kudai inganun, iarun arka nanja namba ingoiimala, atjakekaria bundul' danja wawu panmangi:n, pangnanjiro:n aue ingoiimienana, mara ingo: njini?

5 Wuno: murum mara ingo:na, da kundjunanga, tjukul kanun.

6 Maiarum mangamurkal, ai kanbu jalalaia, mamungalia anangaia, kundjunjiri, Tjukul njidu naiu nanja, mara inanjumbuna kukundjera najananga ingoiimienana.

7 Kunenuriri, ge kadjinu tjukul kunun andjo:l' danja iwori iarun kulunan ingawona, ardarawaia atjadanjuria man dagaia arka wa lai kulunan pangauwonanangori.

8 Wonainja angunja kaiug wunnenjalu kudai njinganun, tjarun namba koiim, tjanaim wawu duru punji:n, maiarum brar pungen, njadbama pamandinjan mara njo: njini?

9 Wuno: murum mara ko:na, ai kanbu jalalaia, mamungalia najanganangaia, kundjiri, Tjukul njidu naiu nanja, mara nanjumbuna kaiug ge nanjunjoimimala.

10 Ge kadjinu, kunenuriri, tjukul kunun adbannale njuru walanjaria God anangaia iwori iarun wunja kulunan ingawona.

11 Kundjuru, I:dja iarun ko:landu iarunandu kudai.

12 Pidi:ndja auandu nanja kundjunananga irananga, Iraia, tjanjano: wulanbiri arge najanangaia pitja aranu. Aua karjal kundjunanangandu iedjer naria anangaia.

13 Palejau maranu pangnin dagu pidi:ndja inko:lu djaruk kanmaj ardarawaia, kejanjuru tambium bowora

nuru, ma tjaueri kundjuṅṅaṅgori wuḷaṅbiri ardarawaia imāra njini kaṅineri.

14 Wuno: murum ardarawaia wolumbaṅa genu, baia djenbenjuru tambium ma kanbuneri, aua wunmanbaḷi ino:ra kaṅineri.

15 Gejau keṅaṅuru pidjin kaṅinanṅurandu i:dja ṅanja ṅambium ma ṅaṅa, aua kaṅaṅawuna yardba nuru pig barui aṅgano: wunja.

16 ṅaṅulum barui maṅano: kundjuṅu, waiṅam maninja pig mindjaḷ kadjuṅu, i:dja kari wa paṅgano:njanṅa.

17 Waḷi aua ini:um kudai, kundjuṅu, Wodi ardarawaia ardawodjieja iraiia ṅaianṅaṅga maṅaṅari ko:ru ardara man daḅaia kaduṅ, ṅaiu ṅuruma baia ṅaṅbiri, kuṅadjuiri.

18 Baṅi ṅenu, iraiia ṅaianṅaṅga iṅamurka, pitja ṅenaṅga, Iraia, umāra kuṅeṅu ṅanda aṅdjo:lu, ṅungubul' kuru.

19 Weni ṅaṅiowu ṅaṅunṅamiri tjṅaṅṅungula ṅaṅṅundimieṅu wunja, ṅaiu tjṅaṅṅandju inawodjieja iṅruṅ ṅundjanṅaṅga kaḅjindja.

20 Baṅi kaṅina, iranṅaṅga kaṅmurkaḷa. Waḷi boṅwora iṅṅanina, iranṅaṅga maṅa ko:na, kaieriwuna, waṅi-waṅi kaṅmurkaḷa, kauwona ileṅga ṅanja, ko:lbo:na.

21 Iṅko:lu kundjuṅaṅṅaṅga, Iraia, umāra kuṅeṅu ṅanda aṅdjo:lu, ṅungubul' kuru, weni ṅaṅiowu ṅaṅunṅamiri tjṅaṅṅungula ṅaṅṅundimieṅu wunja.

22 O! Iraia kundjuṅaṅṅaṅgori ardawodjieja anaṅgaia, Mai-irgi:rkum iṅamal wobi inia ṅaṅa-ṅaṅa, tai iri:, imṅarulja ino:ri ṅanja irande, ierduṅari ierdu ṅanja,

23 Iṅamal buluman kauila wurṅi:wu ṅaṅa iṅgandjui:na, iro:, mindjal wodju, tjukul ṅaḅu,

24 Gewunja indja iṅaṅgula imṅaṅ kaṅineri, iedjer kaṅunṅiri, koiimiena, maṅa kauwi:ṅu.

25 Gejau iṅko:lu iwongṅa yardba ṅanja kaṅineri; waḷi iṅgeṅgunaliri maiarum maṅgamurkalaliri, kan ṅari, djor ṅari ṅuru kuṅgaṅurula.

26 Inawodjieja ai ko:na, burkai kaiṅbuna, Aṅudja ge?

27 Aua kundjuṅaṅṅaṅga, ṅunbomale keṅgunal, iro:lidj ko:na bulumaṅ kauila wurṅi:wa ṅaṅa iṅgandjui:na, imulugu iṅṅamaṅ.

28 Aua ii:la kaṅmaṅ, wa daṅa paṅeṅṅaṅ kundjuṅu; gewunja iranṅaṅga ba keṅgunal, burkai kaiṅbuna.

29 Aua kai:lbṅa, kundjuṅaṅṅaṅga iranṅaṅga, Wai, golema ṅaiu ṅunṅunawodjaṅ, kaḅjinba ṅala-ṅala ṅundjanṅaṅga puṅalemi:nja, kaḅjinba paṅjano:nja ṅaṅigunja kauila, ṅaiu tjukul ṅaṅṅunṅuṅ wunja jaḷalaia ṅaianṅaṅgaia ṅanja;

30 O! wuno: murum indja indjaungula ingengunal, aua mindjal geju nundjedjer naria arkurindjalja nanja, kandjo: na aua wunja buluman kauila wurji: wa nara ingandjuiena.

31 Aua kundjuanaŋga, Inŋgula, nundju kaɗjinma niau nanja nunuŋ, ardarawaia naianaŋgaia nundjanaŋgaia kaduŋ;

32 Wunia kunina tjukul arkunuŋ, erkungo: do; da wunja, gewunja indja nunbomale iman kanineri, iedjer kanuŋiri; koiimiena, mara kauwi: nu.

16

1 Ge kuda: kundjuanaŋgori inalalaia, I: dja tjini: ra kanina, aua i: dja maiaru' nara kudai, de ingauwi: nananŋga wulanbiri anaŋgaia tjaueri geju.

2 Ai ko: na, kundjuanaŋga, Nananŋga wuna juru nanjununuŋ? Minje nundjanaŋga maiaru' nari wunja; gewunja namba njele kaɗjinba punanindaŋga maiaru' nara.

3 Aua maiaru' nara ini: akamanma kundjuŋu, Nani kuŋe, gewunja inaiuri naianaŋga kuno: ngulara maiaru' nari? Kaɗjinba tjari pamano: n, nad nanjunjana djan kuŋam.

4 Laiburu nanuŋ nani nanjundju, gewunja wuno: murum nanjundjabienju maiaru' nari i daŋu, nanbaram maiarum arkananŋgam maninja.

5 Ai kanbuna i: dja miriŋu tjaue karwunananaŋga inaiuri anaŋga, kundjuanaŋga auurle, Wod' ardarawaia tjaue kandjo: nananŋga inaiuri naianaŋga?

6 Aua kundjuŋu, Oil one hundred, (irarawa). Aua kundjuanaŋga, Mili-mili nundjanaŋga iminjam, atjabanu maiirgi: rkum wiri-wiri dju fifty, (anjenjalja).

7 Burkai kaiabuna iakarā, Nundju wod' ardarawaia tjaue kandjo: nananŋga? Aua kundjuŋu, Wheat one hundred, (irarawa). Kundjuanaŋga, Mili-mili nundjanaŋga iminjam, wiri-wiri dju eighty, (anjenjalja).

8 Inaiuri ko: do: dala aua maiaru' nara iworu gewunja wuni: unari geju; gewunja bandaia wuna ango: lo: lia ardi: unaria man daŋaia arlewaraiia nanja arkulieja nanja.

9 Kuŋenuri, jaligaia arandju njiri nundju-nundju wunja mammon wor' kari nanja, gewunja wuno: murum naibara kandju, pitja njinbaram maiarum kaɗjinma narim maninja.

10 Aua paraɗ mureja pidi: n nanja inganuŋ, paraɗ mureja kanuŋ wunaiud' danja; aua paraɗ mureja kari pidi: n nanja wa panŋanin, paraɗ mureja kari wa panŋanin wunaiud' danja.

11 Gewunja paṛaḍ mureja ṅamba wa pinjidinja, mammon wor' kaṛi ṅanja, ṅguja paṛaḍ njinmurau nidji ṅaṛi wunja?

12 ṅamba paṛaḍ mureja wa pinjidinja iḅkaṛa anaṅga wunja, ṅguja njinjano: njirkanṅga mandj?

13 Inawodjieja kari kaḍjinba paṅṅanawodjṅaṅandu in-aiuri iṛuṅandu; gewunja iḅkaṛa pitja ewaṅdjuru, iḅkaṛa pitja enarienṅa, O! iḅkaṛa pitja ewodikana, iḅkaṛa pitja eṅaṅdjaṅaṅdjo:. Njiri kaḍjinba paṛanawodjṅaṅandu God, mammon kuda:.

14 Pharisia, kaiug lai kauwonṅaṅgori, wuna ṅuru karkaṅurula, umbili kaueraṅṅ.

15 Kundjuṅaṅgori, Njiri njidun tjadaṅuru njirkandjuieu i:dja adbaṅṅale ṅuru, O! God laiburu kaṅuṅanuri njirkulum, gewunja ge i:dja ṅanja kaṛaṅ kaṅun, God ambula ṅanja wod' ḍaka ma kunun.

16 Wuniṅgundie, tjo:lbadaia kuda: John njini; ge-i-ḍagu paḷejau baṅdaia God anaṅga wunia kuluiena, i:dja ardarawaia ma ṅuru djin kadbienjiri.

17 Korega waḷi kunun andjo:lu a kabaḷba kaṅburuk maṅṅaṅuṅandu, pidi:nu wuniṅgundie ṅanja kaḍjinba puṅgauwan.

18 Aua maṅṅaṅṅaṅja njaṅgandenjuru, ndjaḅkaṛinja njinṅam, wurni kaṅun; aua njaṅṅam njaṅga njaṅgandiena kulanṅga i ḍagu aua wurni kaṅun.

19 I:dja iṛun tjini:ra kaṅina, tai kaṅi:na tubudubulja wobi imalala ṅanja, kaḍjinma wuniama mindjal kundjujiri.

20 Iṛun ieja, inumba Lazarus, kandiena maiamundu anaṅga ṅanja, aua wulubada iraraia,

21 Lai kumbunanṅa barui inṅanowi:ṅu wunja arge ṅanja ṅgariineri paḷalo:nma tjini:ra anaṅgam i ḍagu; kaṅṅuria kuda: karingunal mula kubarwunanṅa widji anaṅga.

22 Ge kunina ṅad kaṛa debaṛa keja, manuk kaṅuriena waḷaṅṅaria ṅanja maḷama ṅuru Abraham anaṅgam; tjini:ra kuda: debaṛa kena, ro:k kaṅi:na.

23 Mamaṛam maninja bal kumaṅ, paṅbalḷa ṅanja inṅanina maṛa ko:na Abraham boṅwora, Lazarus kuda: maḷama ṅanja.

24 Jero:l kundjuṅu, kulula, Iraia Abraham, tjandjeriwu, Lazarus inṅawu umaṅdja ino:ri tjakaḷ inṅaiab wunja agu ṅanja, ṅbula ṅaianṅga imaia inṅandju wunja, gewunja ṅamareja ṅanun wiṅnu wuna ṅanja.

25 Abraham kundjuṅu, Inṅgula, ni: minjanjuru ṅundju wunia kudai ṅundjedjer ṅunṅunina, ge kaḍjinu Lazarus

woru; weni nuruma aua jambula kauwi:nu, nundju nunmareja nunu.

²⁶ Wuna darawa tjakari wali, pulaga njiri ari nanja tjarigulum manaiudba maninaenu, gewunja arka nurak newa kadju nuru i dagam njiri nanja kadjinba nurak parwan, kari ma i dagam ari nanja kadjinba nurak parwan.

²⁷ Aua kundju, Gewunja burkai nunjab, irai, aua inajawu maiarum irai nainanga nuru,

²⁸ Gewunja niai kudai nawawaia anjala; aua kundji mjanangori, madji arka kuda: namba wa parengunal gari tambium mana nanja, pambaloa narim.

²⁹ Abraham kundju, Arka kudai Moses, tjo: lbadaia kuda:, arge nuru kanbarkanuruna.

³⁰ Aua kundju, Kari, irai Abraham; mia namba iarun imandj i dagu angamurka nuru, kulunan pitja arwa.

³¹ Aua kundjunananga, Namba wa nuru panbarkanurun Moses, tjo:lbadaia kuda:, kadjinba paririmbaien namba iarun bari ingandiena imandj i dagu.

17

¹ Kundjunangori inalalaia, Madj kunjangunjal womalai kari, O! wurgunu njanunanga aua nanja kengal.

² Wunia man dagu aua wunja namba kaiug mill kari murd kamienu iurup nanja, wai ingaiabienu wo:ndu' nuru, namba nari ingam iarun birwidinaria andja nanja.

³ Maranindj njiri nundju-nundju wunja. Nawalo:lidj namba woru genu, imaiambu, kulunan namba ingauwona, wai tjabunanga.

⁴ Namba woru genu wunjal lewara tjarun, wunjal kalej nunjunmurka, gejiri, Kulunan nawona, pitja indjeriwu.

⁵ Arkanawieja kubadjunananga, Inaiuri, parad nari wunaiud' minjandjunjari.

⁶ Inaiuri kundju, Njiri namba parad wurangunma tjalanganja mustard kadjinu, wurajundjunanga tjilium mana, Ri: pamie, wai paiabie wo:ndu' nuru, pitja njinjara ngala.

⁷ Anguja njiri nanja inawodjieja kudai inganun tjari ingena, kukundjeria barui angano:, wuno: murum ingengal yardba i dagu, pitja djenanga, Maiirgi:rkum bengal, atjabanu, mindjal kunja?

⁸ Wawu pindji:nanga, Brar dju ge mindjal nanjundju, tai banu, tjanawodju mindjal nanjundju njini, djo: nanjunjana njini, palejau pitja mindjal dje, djo: nunjeju?

⁹ Inawodjieja ko:lbo: gewunja kundjunu aua genunanga?

10 Ge kadjinu njiri kuda: wuno: murum wurəndjuŋu ge kəni: nanuri, wuri:, Ari ardawodjieja adia ŋuru-ŋuru, kunjedjuŋ kunjedji:nja.

11 Ge kunina wəli iŋgeŋəŋuriri Jerusale' ŋuru, bulumaŋ kena pulaga nənja Samaria a Galilee.

12 Wəli dərə iŋgeŋunaliri maiarundjeruŋum, kaueraŋandjerala i:dja əŋnənəŋlja leper ŋəria, arka bəwora jo:la kubədjjuŋ,

13 Nəla-nəla arkanəŋga brai kubədjəndəla kubədjjuŋ, Jesu, Inaiuri, əndjeriwu.

14 Aua əŋganindjəŋa kundjuŋəŋgori, Njiriu, njidbiim-baienəŋa dadjurd ŋəra. Ge kunina, wəli əŋgeŋəŋuriri, kadburduiena.

15 Iəruŋ arka nənja, wuno: murum iŋganindjiena aua iŋgəmurdui:na, wəŋərai kauwona, nəla-nəla daraiu ko:do:daleri God.

16 Kauwona imiŋum maninja ierdu iməŋŋəle ŋuru, ko:lbo:neri; aua kuda: Samaria ŋəra.

17 Jesu kaio: lbəla kundjuŋu, Wawu əŋnənəŋlja panburdui:nja? Atjəkəkəria ŋənia?

18 Wawu məra parwimja wəŋərai əŋgauwona God iŋgarko:do:da wunja, indja edbul' ekamandj?

19 Gejau kundjuŋəŋga, Bəri bənu, baiuŋuru; wa puŋəŋudjarien ŋəri ŋundjəŋga ŋunmundulbəla.

20 Burkai iŋgaiəbiena Pharisia nənja əŋudjau kəŋgal bəndaia God anəŋga, kandjo:lbəla, kundjuŋu, Bəndaia God anəŋga wa puŋgeŋunal mu:n njiniŋge,

21 Kari pitja puŋgadjin, Wai ŋuru, ma; gewunja bəndaia God anəŋga mamulba njiri nənja kunuŋ.

22 Kundjuŋəŋgori inalalaia, Lewəra pitja njejəŋgal ŋəma wurəndjiri məra wunja lewəra tjəruŋ I:dj' iŋko:lu anəŋga, pitja wa məra puro:n.

23 Pitja bərenuri, wai ma, wai ŋuru; njiri kari arwelbam, parəmalando:jiri.

24 Gewunja kədjiniu məŋjirinja mal kundjiri kanalu waiuru andjo:l' dənja indal' djini waiuru andjo:l' dənja, ge kadjinu pitja enu I:dj' iŋko:lu lewəra anəŋga nanja.

25 Darawa wungurle madj kundji:nja, madj kaiəbienja əndja arkulieja nənja.

26 Noahjau kədjiniu, pitja njanu I:dj' iŋko:lu lewəra anəŋga nənja:

27 Mindjəl kubədjjuŋiri, djo: kariŋeri, pəŋəŋ karwoneri, pəŋəŋ kunja kadowi:neri, lewəra ge njini Noah dərə iŋgeŋəŋuru ark ŋuru, worumbəŋ məngeŋunal, ardarawaia bədawadai kundjuŋəŋgori.

28 Kađjinu Lotjau; mindjał kubadjuņiri, djo: kariņeri, kanbađburaneri, ko:l kubadjuņiri, kanbarkandeniri, baņ kubadjuņiri;

29 O! ge-i-di-dagu Lot maņgaiandiwela Sodom, wiānu, brimstone pałulu kuninal ađdjo:l' di dagu, bađawadai kundjuņanāņgori.

30 Ge kađjinu pitja njanu lewara I:dj' inko:lu pitja emiimbaie.

31 Lewara geja uua iņganuņ maiarum malerdu naņja, wulaņbiri anaņgaia maiarum maninja, jeri paņgowaliri aņganuru wunja; aua kuda: yardba naņja iņganuņ, wararkar paņganiri paļe ņuru.

32 Ni: njiraņuru Lot maņganāņganja.

33 Aua buluk iņgeņa iņaui kaņandulba wunja, pitja njoim; aua koiim, pitja wundjedjer njandju.

34 Kuņenuri, wundugum majau iaruņandu pitja enandu inarugu tjaruņ naņja, iaķara pitja emie, iaķara pitja emāņgie;

35 Ndjaruņandinja pitja wurāņgan njejandiri, ndjaķarinja pitja njemie, ndjaķarinja pitja njemaņgie.

36 Iaruņandu pitja enandu yardba naņja, iaķara pitja emie, iaķara pitja emāņgie.

37 Kauerio:lbala, kubadjuņanaņga, Naņam, Inaiuri? Aua kundjuņanāņgori, Ma durgu, ma kuda: pitja djaruk arāmie waranaia.

18

1 Baře-baře kundjuņanāņgori, kađjinma dadjurd kubadji:nja, ilura padiri.

2 Kundjuņu, Wureņara iaruņ kaņina malaiindem ma-iaruņam maninja aua God wa paņgo:lgunenja, i:dja wa ņuru paņganuruņja.

3 Ndjo:rinja malaiindem maua naņja njinina, njaņga tjile-jile kaņurkalal kundjuņiri, Wure tjaņo: inauurgundi ņaianāņga wunja.

4 Waļi kađjinba puņgenja; O! paļejau ini: aķamanma kundjuņu, Naiau ņamba wa paņo:lgunaņ God, wa ņuru paņanuru i:dja,

5 Ko: ge wunja njina ndjo:rinja ņaņņalinga, wure ņo maņga, ņamba wa pinjeņgaliri tjile-jile kadada paņaņgandjuiri.

6 Inaiuri kundjuņu, ņuru njidu wureņara alikoli ge.

7 Wawu God wure panbun adburieja anaņgaia, jero:l kadjuņaneri lewara, wundugum, njaņmula iņganuņanāņgori?

8 Kuñenuri aua pitja wure aņjo: maiirgi:rkum. O! wuno:murum I:dj' iņko:lu iņgeņgal, maņa njo: pařad ñari kabalba ñanja?

9 Kundjuņaņgori atjakekaria ark a ñundju-ñundju pařad aņgamurauwi:na, tjadaņuru wa aņgamiena, atjakekaria iluk aņganbađbaņ, baře-baře wuna.

10 I:gandu pai kaņinandu dadjurđñarim ñuru dadjurđ kunja, iakara Pharisee, iakara publican.

11 Pharisee kauwelgenja, wuna dadjurđ kundjuņi ini:akamanma, God, ñungulbo: ñaiu i:dja atjakekaria kađjin' ñuru-ñuru, adbia, arkolikolia, wurni-wurnia, indja publican ñaiu kađjin' ñuru-ñuru;

12 Naiamindjaņa tjaruņandu maņņale Wunaiurujau, ad-bunduņuru kaņano: ardarawaia aņaņunawungeri.

13 Publican bořora kauwelgenja, wa bal ñama puņgenja ađdjo:l' kuru, O! imaņņalim ñoiil kundjuņu, kulula, God tjandjeriwu ñaworu.

14 Kuñenuri indja jeri kauwonanuru maiarum anaņga' ñuru tjadaņuru iņgandjui:na iakara ñanja; gewunja aua ñundju-ñundju waiuru iņgaņi:ņu pitja brai eni:.

15 Kanbařkanjurulaldaga: ardjaiandia aua aņgamandana wunja; inalalaia maņa aņganbarwuna kanbađbaiağmbuna,

16 O! Jesu ai kanbuna, kundjuņu, Woņalalaņuja karingunjalgara, kaře paro:jiri, gewunja arge kađjindja baņdaia God anaņga.

17 Nidji kuñenuri, aua baņdaia God anaņga ñamba wa puņgamaņ ñari woņalaņ kađjindja, ma ñuru wa pitja paņgeņaņ ñuru.

18 Iaruņ inaiuri burkai kaiabuna kundjuņu, Iniingundeja ñunia, ñaņi kuņe wundjedjer kađjinma ñari ñaņņuma?

19 Jesu kundjuņaņga, Aņudja kunja ñania kundjiara? Kari inia, God auekamandj.

20 Laiburu ñunuņ ñala-ñala wununaue, Wurni puņuniri, Bađa pandjo:jiri, Maneba paņandjo:jiri, Paře pandjaņuriri, Iro:lidj, karanja ñuru aņurandu.

21 Aua kundjuņu, Wuna darawa kuņeņiri woņalaņ aņaņuninal.

22 Jesu ñuru inganina kundjuņaņga, Waļi tjaruņ ñuno:ra; ardarawaia ađdjaņunauwungaia ko:l dju, ardjeja aņo:, gejaw pitja kudai ñuņaņu wulaņbiri ađdjo:l' daņja; kaķo, tjamalandowal.

23 Aua wuna ñuru iņganina djenbeņuru pakul kaņina, gewunja djenbeņuru tjiņi:ra kaņina.

24 Jesu inganindjaja kundjuŋu, Adbanŋale nuru arka wulanbiri kudai anŋanun anŋena nuru bandaia God ananŋa nuru.

25 Camel needle ambula panŋejuŋuru nana, tjini:ra imanŋale nuru inŋena nuru bandaia God ananŋa nuru.

26 Arka nuru anŋanina kubadjun, Anŋuja nana panŋamundulbaie?

27 Aua kundjuŋu, Ge i:dja wa punŋadjin nari, God gole punŋe.

28 Peter kundjuŋu, Wai, ari kanjedbanŋi:la ar-arkanŋaia, nunbadbalando:na.

29 Aua kundjuŋanŋgori, Nidji kuŋenuri, i:dja kari wa panŋanin, namba anŋamanŋi:la maiarum, manŋanja, nawawaia, inenaiurgandu, wonalalajuja, bandaia God ananŋa wunja.

30 Wa pitja ino:ra panŋenan, pitja anjam ardarawaia atjakekaria wendjiau, bandaia kenŋal gaŋi nanja wundjed-
jer kaŋdinma nari.

31 Kanmurun twelve, inalalaia, kimdjuŋanŋgori, Wai, Jerusale' nuru pai naranu, gejaw pitja ko:rug njanmie darawa wiri-wiri kauwi:na tjo:lbadaia nanja I:dj' inko:lu wunja.

32 Aua pitja enowi:nanŋori edbulia, umbili pitja njan, woru pitja njanienanŋa, pitja tjipa ewi:;

33 Pitja wodpili ewuro:, bada ewuro:; lewara tjarunuriau pitja bari enu.

34 Arka wuna darawa wa punŋadenenja; nala-nala wuna kundjalgaiena-nanŋori, wa laiburu padinja ge kaluena.

35 Ge kunina, wali wodjulu inŋenŋunaliri Jericho nanja, iaruŋ ambulidj atja kanineri kalumba iwondara nanja, kaniauwuneri.

36 Nuru inganina pelengare tjanai anŋeneri, burkai kandjabuna, Anudja wuna?

37 Kubadjunanŋa, Jesu Nazareth nara tjanai keneri.

38 Aua jero:l kundjuŋu, Jesu, David nunŋungula, tjandjeriwu.

39 Arka manŋale anŋeneri kaueramaibuna, aua kumuk kunja; O! aua tjakari djenbenuru jero:l kundjuŋu, David nunŋungula, tjandjeriwu.

40 Jesu kauwelgenja, kundjuŋu inganurienal kunja. Wuno:murum wodjulu inŋenŋunal, burkai kaiabuna,

41 Nani djejara kundjiara? Aua kulula, Inaiuri, bal nanjuma.

42 Gejaw Jesu kundjuŋanŋa, Bal minjan; parad nundjananŋa nunmundulbala.

43 Maiirgi:rkum bal kumañ, kaamalando:na, God ko:do:daleri. I:dja ardarawaia mara ingarwuna God kauero:do:dala.

19

1 Jericho dāra keñgunal, bulumañ keñañuriri.

2 Wai, i:dja inumba ingarimiena Zacchaeus, aua publican inaiuri inganina, tjiñi:ra kanina.

3 Kañanjiro:na Jesu inganindja wunja, anguja inganina, kañjinba pañganindjenja pelengare nanja, aua iau inganina.

4 Maññale wari-wari keña, pai kanina tjilium maninja inganindja wunja, ma nuru ingeña nuru.

5 Jesu, wuno:murum ingeñgunal tambiu' nural, kale kundjuñu, kundjuñananga, Zacchaeus, maiirgi:rkum jeri bowal; weni maiarum nundjanangam maninja atja nenu.

6 Aua maiirgi:rkum jeri kauwonal, tjukul kañananga.

7 Mara ingarwuna, ardarawaia jau karkanuriena, kubadjuñiri, Aua dāra keñañuru atja wunja i:dja iwori nanja.

8 Zacchaeus kauwelgenja kundjuñananga Inaiuri, Wai, Inaiuri, alamia wulanbiri naianangaia ardjeja anano:, namba woru ananuno:ngula i:dja nanja, ardarawaia atjakekaria pitja anano:nanja.

9 Jesu kundjuñananga, Weni umundulbaie kunjangunal maiarum mana nanja, aua kuda: Abraham inko:lu inganun.

10 Gewunja I:dj' inko:lu keñgunal inganjanjiro: wunja, ingamundulba wunja, ingoiimiena.

11 Arka nuru anganina bare-bare kuda: kundjuñanangori, aua Jerusalem wodjulu inganina, arka ni: kadina bandaia God ananga maiirgi:rkum mara njawi:.

12 Gewunja kundjuñu, I:dja iaruñ inaiuri tambiu' nuru bowora keña-nuru, mañgama wunja tambium aua nundjunundju wunja, djo:li inganinal kunja.

13 Ai kanbuna ardawodjieja anangaia anñennalja, kaiug wunñenñalu kanino:la, kundjuñanangori, Wurañuriri nannunjenjal djini.

14 I:dja anangaia kauero:ndjurula, walanu kubarkanawuna iwelbam, kubadjuñ, Wa lai pañgauwonñari indja inaiuri inganunanjari.

15 Ge kunina wuno:murum djo:li inganinal, tambium gole mañgamañ, kundjuñu ai angauwi:ñu wunja ardawodjieja arka kaiug anganino:la, aua laiburu inganun wunja nani kadjuñu ardjerundjerunñuja.

16 Iwurle kamurkalal kundjuŋu, Inaiuri, kaiug nundjananŋa gole kumurŋ kaiug wunnenŋalu tjakari.

17 Aua kundjuŋanŋa, Wuniama, inawodjie nunia, paŋad nara nununina pidi:n nanja, nunaiuru banu malaiindem mannenŋalba nanja.

18 Iakara kenŋunal kundjuŋu, Kaiug nundjananŋa, Inaiuri, gole kumurŋ kaiug tjakari wun-ŋalu.

19 Aua kuda: kundjuŋanŋa, Nundju kuda: nunaiuru banu malaiindem manŋalba nanja.

20 Iakara kenŋunal kundjuŋu, Inaiuri, wunindja kaiug nundjananŋa, kuŋanurulal kuŋandenju wobi nanja;

21 Gewunja nŋungulgunala, i:dja nundadarada nununun, kimdjamura wa pindjandenja nari, dur kundji: wa pindjandenja kabalba nanja.

22 Aua kundjuŋanŋa, Nundjamundu nund-janŋa nanja pitja wure ŋo:nu, inawodjie nuworu. Laiburu nunina niau i:dja nardarada, kuŋamura wa puŋandenja, dur kuŋe wa puŋandjen a kabalba nanja;

23 Ajudja kunja wa pindjanino:nja kaiug naiananŋa kaiug naria? Gejau djo:li nanuninal nannuman nainanŋa tjakari nanja?

24 Arka naiilem angauwelgenjiri kundjuŋanŋgori, Aua kaiug irano:nggu, irano: aua wunnenŋalu kudai.

25 Kubadjuŋanŋa, Inaiuri, aua gole kudai kaiug wunnenŋalu.

26 Kuŋenuri, Aua kudai inŋanun pitja njano:wi:nanŋa; aua ino:ra pitja njano:ngienanŋa ge aua kudai.

27 Mia ardauurgundjia naiananŋaia, arka wa lai paŋgauwenjananŋgori nanaiuru ark a nanja, aranural, bada arana namannale nuru.

28 Wuno:murum wuna geŋu, mannale kenanuru pai kaninanuriri Jerusale' nuru.

29 Ge kunina, wuno:murum mangamurkalaliri Bethphage a Bethany, kurandu nanja karimiena Oliva nari, kanawunandu inalalandu,

30 Kundjuŋiri, Njiriandu maiarundjerunu' nuru mandjo:ri, ma nanja njirkunjananurandu pitja mara irewandu donkey kauila murd inŋamiena, bura iramandu, iranuralgandu.

31 Iarun namba burkai njindjabandu, Ajudjakunja buranŋai karamandiri? Wurunanŋowu wurinanŋandu, Inaiuri inama kundju.

32 Inanawiandu kenanurandu, mara ko:nandu kadjinu geŋunanŋandu.

33 Wąli burąngai ingąmańandiri kauila, anąnga nąria kubądjuńanąngandu, Ańudjakunja kauila burąngai karąmandiri?

34 Kundjuńandu, Inaiuri inąma kundju.

35 Kanjurulalgandu Jesu nąnja, wobi anąngandu ko:gulenandu kauila nąnja, Jesu atka kaueri:la.

36 Wąli ingenąńuriri, wobi arkanąnga lańgar kanbąrkandjuna kalumba nąnja.

37 Wuno:murum wodjulu ingengunaliri gole nąlilim maninja kurandu Oliva nąri, pelengąre ardarawaia in-alalaia wunmanbąli tjukul kadineri, God kauero:do:daleri nąla-nąla daraiu wundjurulu darawa wunja kadidjąna;

38 Kubądjuńiri, Tjukul nąra aua ingengal Inaiuri inumba Inaiud' dąnja; andjo:l' dąnja jąmbula nąri, pąlemba karąn nąri nąnja.

39 Atjakekąria Pharisia pelengąre nąnja Kubądjuńanąnga, Iniingundeja, nunalalaia ąnmaiąmbu.

40 Aua kandjo:lbąla kundjuńu, Kuńenuri, ąndja nąmba kumuk karwu, kaiuguja jero:l pungadju.

41 Wuno:murum wodjulu ingengunal, malaiindem manindjąna, wola: kundjuńu maua wunja,

42 Kundjuńiri, Nundju nąmba laiburu nunńunina lewąrajau nundjanąnga, nundju kuda:, wunia jąmbula nąri; weni kundjąlgiena nungubul' dąnja.

43 Gewunja lewąra pitja njejengal nundju nąnja gejaw ardauurgundjia nundjanąngaia pitja mewąraru kabąlba nundju nąnja, pitja wo:ri mewuro:nu, pitja tjilibid nunbąram kądjinma,

44 Nąrwu nunbąraru, wonąlaląńuja nundju nąnja kuda:; kądjinba pungadbąngi:n kaiug kaiug nąnja nundju nąnja, wa laiburu pununinja nąri nunńunbadburkajau.

45 Dąra keńąńuru dadjurđńarim maninja, wai kandjąbuna arka ko:l kadjunju,

46 Kundjuńanąngori, Wiri-wiri kumbi:na, Maiarum nąianąngam pitja menińaie maiarum dadjurđńarim; O! njiri marandjuna kąnmenma lulun nąria arkanąngam.

47 Kaniingundaleri tjile-jile dadjurđńarim maninja. Arde-naiuri dadjurđńaria, wiri-wiri nąria kuda: kubąrkąńjiro:na bąda ingarwu wunja, ardenaiuri i:dja kuda:,

48 Wa mąra parwi:nja nąnąnga kadju wunja; pelengąraia ardarawaia djąruk ąngadbiena aua nuru ingarkanjuru wunja.

20

¹ Ge kunina, lewara tjarunujau, aua aŋgaŋiingundaleri i:dja dadjurdŋarim maninja, walaŋuwunia ardi:um kalu-leri, kaueraŋmurkalal ardenaiuri dadjurd ŋaria, wiri-wiri ŋaria, mababaia kuda;

² Kubalula, kubadjuŋaŋgeri, Minjenjari, Ajudja wundjurulu njininge wuna kundji:, aŋguja ŋuno:na wundjurulu wuna?

³ Aua kandjo:lbala kundjuŋaŋgori, Ŋaiu kuda: burkai njinjaŋb ɲala-ɲala tjarun, wuriara,

⁴ Baptism John anaŋga, aŋdjo:l' i dagu, i:dja i dagu, kunina?

⁵ Arge wurura kubarwadenjiri, Ŋamba nerkulu, Aŋd jo:l' i dagu, aua pitja nje, Ajudjakunja kurajuŋdjaralanaŋga?

⁶ Ŋamba nerkulu, I:dja i dagu, i:dja ardarawaia kaiug pitja tjuna bareŋari, gewunja arka wa paueraŋudjaran John tjo:lbada inganina.

⁷ Kauerio:lbala, wa laiburu padinja ŋaru i dagu.

⁸ Jesu kundjuŋaŋgori, Ŋaiu wa puŋen-nuri ajudja wundjurulu njininge wuna ŋanundju.

⁹ Wunmanbali i:dja kundjuŋaŋgori bare-bare wuna; I-dja iŋrun tjari ŋarim mandeju, maua manino: la tjari ŋaria, maiandiwela tambium maiakari' nuru maranu.

¹⁰ Wuniajau kaŋaŋawuna tjari ŋaria naŋja inawodjieja, arka kurab tjari ŋarim maninja ingado: wunja; O! tjari ŋaria wodpiliba kauerio:rala, kaueraŋaŋawuna ino:ra.

¹¹ Inawodjieja iakara njele kaŋaŋawuna; aua wodbandaga wodpiliba kauerio:rala, umara kubadjuŋaŋga, kaueraŋaŋawuna ino:ra.

¹² Iakara njele kaŋaŋawuna; aua kuda: ingadbalimala, wai kaueriaŋbuna.

¹³ Gejau kundjuŋu inaiuri tjari ŋarim, Ŋani ne? Pitja inanaŋawu inangula ŋanunarienunanga; djiu naŋa arka nuru paueraŋuru.

¹⁴ Tjari ŋaria wuno:murum aua mara ingarwuna, arge wurura kadinaiena, Indja iŋko:lu kaŋun; bada aro:, gejau tjari ŋarim narkanangam pitja menu.

¹⁵ Wai kaueriaŋbuna dande tjari ŋarim, bada kauero:na. Gewunja naŋani pitja njenangori inaiuri tjari ŋarim?

¹⁶ Pitja ejengal, pitja bada anjo: aŋdja tjari ŋaria, tjari ŋarim atjakekaria pitja menino:naŋgori. Nuru aŋganina kubadjuŋ, Kari puŋganiri.

¹⁷ Aua kanindjana, kundjuŋu, Gewunja ajudja wuna wiri-wiri kauwina, Kaiug ge wondi maŋgarwiria wai kadjaŋbuna, ge i di dagu umri: ruko:wa kuniŋaiena?

18 Aua ingauwona kaiug ge nanja pitja elemie; aua nanja ge kauwona, pitja wuranggan njenanga tjurni' njinim.

19 Wiri-wiri naria, ardenaiuri dadjurd naria kuda;, kubarkanjero:na laburd ingadba wunja ge i di daju; i:dja kanbarkulgunala; laiburu angganina auq geju bare-bare wuna arka wunja.

20 Mu:n marwunananga, kanbarkanawuna tjanarkuja, adjadjin angganun wunja tjadanjuria, aua laburd ingadba wunja nala-nala nanja, gejaw arka pitja ewurino: wundjurul' danja inaiuri ananga.

21 Burkai kaueriabuna, kubadjun, Iniingundeja, laiburu adunanu nidji tjunundju, andjaniingunda, i:dja kari wa pandjo:lgunan, God nari nidji kandjaniingunderi;

22 Wuniowu ari Caesar kaiug erkuno:, wuniowu juru-juru?

23 Aua laiburu kaninanangori ardjadjin badaia, kundjunanangori,

24 Tjaramiimbu kaiug tjarun; anguja anangam iminum, wiri-wiri? Arka kubadjun, Caesar ananga.

25 Aua kundjunanangori, Gewunja irano: Caesar Caesar ananga, irano: God God ananga.

26 Kadjinba laburd pungadban nala-nala ananga i:dja adbannale juru, rangari karia aua angaio:lbala, kumuk karwuna.

27 Kaueramurkalal atjakekaria Sadducia, arka kubadjiri kari wa bari padin, burkai kaueriabuna,

28 Kubadjun, Iniingundeja, Moses wiri-wiri kundjunanjari, i:dja nawananga namba debara ingena manggananganja kudai, wonalaj ino:ra, nawananga mangganja njimenja, wonalaj bari angaianda wunja nawananga wunja.

29 Gewunja kadina nawawaia annalja; iwurlge manggananganja njiman, debara keja wonalaj ino:ra;

30 Pulanara kuda;

31 Lengunda kuda: njiman, ge kadjinu annalja mirinu, wonalaj ardo:raia, debara kadjurlina.

32 Palejaw wonaiinja kuda: debara njenja.

33 Gewunja bari angganunjau, anguja ananganja manggananganja pitja nenu? Gewunja annalja njimaneri mangganangorinja.

34 Jesu kundjunanangori, Ango:lo:lia bandaia wuna naria panan karwona, panan kunja kado:wi: nja;

35 Arka ardinia mandjia bandaia ge angaman wunja, bari angganun wunja adban nanja, wa panan parwan, wa pado:wi:n panan kunja;

36 Kąđjinba debara parińan njele, gewunja kaduń wańan ńaria kądjindjia, God ańgo:lo:lia kaduń arka bari ańgaladiń.

37 Adban bari ańganuń, Moses kanmiimbuna irulul' dańja, wuno:murum geńunąga Inaiuri God Abraham anąga, God Isaac anąga, God Jacob anąga.

38 God wa pańganin adban arkanąga, O! ardjedjeria arkanąga; gewunja ardarawaia ardjedjeria kaduńanąga.

39 Atjakekaria wiri-wiri ńaria kauerio:lbala kubądjuń, Inińgundeja, wunia kundjalula.

40 Pańejau kari kądjinba dańangu padinja kari burkai ińgadjab wunja.

41 Kundjuńanągori, Nąrunągowu kubądjiri Christ David ińko:lu?

42 David ńundju-ńundju kundjiri mili-mili kan ńara ńanja, Inaiuri kundjuńanąga Inaiuri ńaianąga, Atjabanu ńaiu worawerdum maninja,

43 Ańande njini ardauurgundjia ńundjanągaia ńundjerdu waiuru.

44 Gewunja David karim Inaiuri, nąrunągowu ińko:lu kańuń?

45 Pelengare ardarawaia wańi ńuru ańganineri kundjuńanągori inalalaia,

46 Lia maram wiri-wiri ńaria wunja, arka lai kauwonąńgori wudawa ańgeńuru wunja wobi karągendjia ńanja, wulmai lai kauwonąńgori ko:l ńarim maninja, adbali' karim karąń ńarim mańaria ńanja.

47 Arka mindjal kadju maiarum ardjo:jo:ria arkanągam, mara-maranu dadjurd kadju, ańganindjienju wunja; umalimaie wunaiuru pitja pańam.

21

1 Bal kumań, mańa kanbuna tjińi:ria lulwa karkuguleńu kaiugńari' ńuru.

2 Mańa njimbuna kuda: ndjaruń ndjo:rinja ndjenja ma ko:guleńu kaiug tjaruńandu pidi:nu.

3 Aua kundjuńu, Nidji kuńenuri, nąńga ndjo:rinja ndjenja kuńguguleńu tjakari man dańgu ardarawaia ńanja;

4 Gewunja ańdja ardarawaia darawa kudai ańganuń, lulwa kubarkuguleńu, O! nąńga njino:ra kuńguguleńu darawa wundjedjeru nąńgananga.

5 Atjakekaria kadjuńiri dadjurdńari' wunja, mamalalam mańganina kaiug wunia njinińge, lańugu njinińge, kundjuńu,

6 Wuna wurəŋunindj, lewəra pitja njejeŋgal, gejaw wa pitja puŋŋaməŋgien ŋuruma kaiug kaiug nəŋja, nəmba wa puŋgaiəbien ŋəri.

7 Burkai kaueriəbuna kubədjəŋ, Iniingundeja, Aŋudjaw gewunja wuna pitja nəŋu? Nəŋəŋga umiimbaie wuna pitja njejeŋgal?

8 Aua kundjuŋu, Maranindj, pinjirkədjuejiri; gewunja ardarawaia pitja areŋgal nəŋumba nəŋja, pitja bəre, Nəiu nəŋuŋ, lewəra wodjulu kunuŋ; paramalando:jiri.

9 Wuno:murum ŋuru njirkunuŋ mələni' wunja, wurgunu wunja, pinjirgulgunejiri; wungurle madj kunjəŋgunjal, O! umindjuŋuru maiirgi:rkum ŋuru-ŋuru.

10 Gejaw kundjuŋəŋgori, Worumba pitja bari arəmurkie worumba nəŋja, bəndaia bəndaia nəŋja.

11 Nəli-ŋulim manaiudba pitja menu, təmbium ma-iaŋkəri' nəŋja pitja nəŋu kaladadəru, wungulgunia kuda: umiimbaie wunenaiuru and jo:l' di dəgu.

12 Wuna darawa wəli puŋŋəninja ardo:ri njiri nəŋja pitja parandenuri, pitja njinbərejo:ra pitja ənbəranino:nuri dadjurdəŋrim maninja, bur kərim maninja, njinbəraŋural ardenaiud' dəŋja, mənanəmbaraia nəŋja nəŋumba wunja.

13 Umiimbaie pitja nəŋinaienuri.

14 Gewunja tədəŋuru wurandju njidi:um maninja gewurle ni: pinjidiri arəŋundjo'lba;

15 Gewunja nəiu pitja njinjano: njidjamundu a wuni:ndjaru, wuna nəŋja ardauurgundjia njirkanəŋgaia ardarawaia kədjinja pitja parwelgen, kədjinja pitja pinjinbədjjo:lbaŋ.

16 Pitja njiraninowie njidenaiurgandu nəŋja, nəwawaia nəŋja, njiri madeja nəŋja, jəligaia nəŋja, atjəkəkəri njiri nəŋja pitja njinbərəndju njirkumbi:nu wunja.

17 Pitja njiro:ndjurie ardarawaia nəŋja nəŋumba wunja.

18 Tjəkəra təruŋ njidbri: nəŋja wa pitja debədj puŋgeŋəŋ.

19 Njəmula njirkunuŋ njirkandj pitja arem.

20 Wuno:murum məra marəŋunbu Jerusalem wo:ri məŋgauwi:na mələniŋəri nəŋja, gejaw laiburu njidu wulinŋədba wodjulu məŋŋənuŋ.

21 Gejaw arka Judaea nəŋja əŋŋənuŋ kubədaiinja tələmbəŋ ŋuru; arka puləga nəŋja madjəndiwenja ŋuru, arka bundul' dəŋja əŋŋənuŋ dəra pareŋgaliri ma nəŋja.

22 Gewunja wuna kunuŋ umalimaiejau, darawa wiri-wiri kauwi:na ko:rug kəmieŋu wunja.

23 Wurgunu arka nanja manduwanja aŋga-nuŋ, namugu aŋganbado: gejaw; wurgunu wunaiuru pitja njanu kabalba nanja, wundji:la worumba aŋdja nanja.

24 Pitja arowa kuldjuru iamundu nanja, pitja aranurie murd-murdkaiia worumbaia ardarawaia nuru, Jerusalem pitja djambaba mejo:rie edbulia nanja, ko:rug njamie njini lewara edbulia arkananga.

25 Umiimbaie pitja njanu maranun' nanja, kunjila nanja, jalngandam maninja; kabalba nanja kuda: pakul nari worumbaia nanja, lia mangadbaia palangarinja wo:ndum auuba mango:.

26 I:dja narwu aŋgauwona luren kunja, kadidja wuna pitja njaniŋaie bandaia nanja; wundjurulu aŋdjo:l' danja pitja djera-djera njaniŋaie.

27 Gejaw pitja mara irewu I:dj' iŋko:lu ingengaliri aŋguban nanja wundjurul' danja palemba manaiudba nanja.

28 Wuna wunmanbali kaninaeŋu, bal wuram, njidbri: brai wuri:, gewunja umundulbaie njirkananga wodjulu kunjangaliri.

29 Bare-bare kundjuŋanangori, Maranindj tjilium, nuwonu darawa kuda:;

30 Wuno:murum gole la-la mangam, wuranindj, njiri nundju-nundju laiburu njiduŋ wodjulu tjauadba;

31 Ge kadjinu njiri kuda:, mara wuranunbu wuna ko:rug kamienju, laiburu njidu bandaia God ananga wodjulu kanuŋ.

32 Nidji kuŋenuri, Arkulieja aŋdja pitja wa parenan, darawa wali ko:rug pungaŋmien.

33 Aŋdjo:lu, kabalba pitja ejuŋurandu, nala-nala naiananga pitja wa pungenan nuru.

34 Maranindj njiri nundju-nundju wunja, namba njirkulum kalabu nana pamaniŋaie wungalbanda nanja, djo: nanja, wun' nari wundjedjer kari nanja, gejaw lewara ge maiirgi:rkum pungenalduri limbitja nari kadjinu;

35 Gewunja pitja njejengal ardarawaia nanja atja aŋganuŋ maminum kabalba mararawam maninja.

36 Barele njidu kadjinma, iraniau njidia ma wunja janani njirkumbana wunja wuna darawa kengaliri, njirkumbalgeŋu wunja imannale nuru I:dj' iŋko:lu.

37 Kadjinma lewara kaniingundaleri dadjurdnarim maninja, kadjinma wundugum dande kenanjuru, atja kanina talamban Oliva nari nanja.

38 Pelengaraia ardarawaia alinari kaueramurkalal dadjurdnarim maninja aua nuru ingarkanjuru wunja.

22

1 Maṅarijau lo:jenda kunjaṅgunal maia iroroi, inḡarimiena Wukiau.

2 Ardenaiuri dadjurdḡaria, wiri-wiri ḡaria kuda: kubarkañjiro:na ḡarunḡḡowu inḡadbalim wunja; pelengaraia ḡanganbarkulgunaleri.

3 Satan daḡak keṅaṅuru Judas naṅja inḡarimiena Iscariot, aua iḡaruṅ twelve, inalalaia naṅja inḡanina.

4 Aua keṅaṅuru, kumbadenunḡgori ardenaiuri dadjurdḡaria, ardenaiuri dadjurdḡarim ḡaria kuda:, ḡarunḡḡowu ḡḡanino:naṅga wunja.

5 Arka tjukul kadina, tjauaien kubadjuṅḡḡa kaiug inḡado: wunja.

6 Aua korega kundjuṅu, kuṅḡjiro:na wuniama ḡḡanino:naṅga wunja pelengaraia adbidjaia.

7 Lewara maia iroroi kunjaṅgunal geḡau Wukiau inḡarwuneda.

8 Kaṅaṅawunandu Peter a John, kundjuṅiri, Njirinḡandu, brar wuriandu Wukiau, ḡari mindḡal kunja.

9 Auandu kundjuṅḡḡandu, Naṅam maninja Brar wuriandu kundji:nḡarendu?

10 Aua kundjuṅḡḡandu, Wai, wuno:murum malai-inde' ḡuru njirkunjaṅurandu pitja njindḡa-mandjerandu i:dja wuraua agu mano: inḡaṅuru; iramalando:wandu maiaru' ḡuru ma daḡa inḡeṅuru.

11 Wuri:naṅḡandu inaiuri maiaru' ḡara, Iniiḡundeja kundjuṅu, Naṅam balaium, ma Wukiau mindḡal ḡanḡundju ḡanalalaia naṅja?

12 Aua pitja ninjamiimbandu balaium manaiudba kaḡan ḡarim maṅamanjam; ma brar wuriandu.

13 Keṅaṅurandu maḡa ko:nandu kaḡjiniu geṅunḡḡandu, brar kundjuṅandu Wukiau.

14 Wuno:murum gole ko:rug kaḡmiena, atḡa kauwona, arkaṅawieja kuda: aua naṅja.

15 Kundjuṅḡḡgori, Djenbenḡuru mindḡal ḡe kuṅeṅu wuna Wukiau njiri naṅja, waḡi debara paṅeṅan;

16 Gewunja kuṅenuri, Kaḡjinba njele mindḡal puṅen, ko:rug nḡamie njini baṅdaia God anaṅga naṅja.

17 Djo: ḡara kaḡan, wunia kulula, kundjuṅu, Iraḡ, dalar wuri: njirge wurura;

18 Gewunja kuṅenuri, Kaḡjinba djo: paṅeṅan njele kurab wuṅgalalidjerugu ḡara, baṅdaia God anaṅga keṅgal djini.

19 Wuro:dbori kaḡan, wunia kulula, kaḡemaḡa, kano:na, kundjuṅu, Indja kaṅun ḡaṅḡaḡa inḡanauwi:ḡu njiri wunja; wuna wuri: ni: tḡaruṅḡḡaṅuru wunja.

20 Djo: n̄ara kuda: k̄adjindja p̄alejau mindj̄al kadjuṅu, kundjuṅiri, Indja djo: n̄ara k̄anuṅ t̄jauaien wuṅun̄ali gulu, ṅaian̄anga n̄anja, p̄alulu kaniṅaiena ṅjiri wunja.

21 O! Wai, ino:ri aua t̄jiriwin maṅgo:wara ṅaiu n̄anja p̄alalo:nma n̄anja kunuṅ.

22 Mia, I:dj' inko:lu keṅaṅuriri, k̄adjinu kauwi:na aua wunja. O! wurgunu i:dja n̄anja aua t̄jiriwin maṅgo:ja.

23 Arge wurura wunmanb̄ali burkeba kadj̄abiena ṅṅuja arka n̄anja wuna geja.

24 Ai karwiineri ṅṅuja arka n̄anja inaiuri inṅaṅin̄aienu.

25 Aua kundjuṅaṅgori, Ardenaiuri edbulia arkan̄angaia ardjurulworaia kaduṅaṅgori, arka ardjurulba maṅṅanuṅ kadimien̄u ardinieja.

26 Wuna k̄adjinu ṅjiri kari; O! aua inaiuri inṅaṅnuṅ ṅjiri n̄anja k̄aninja iwomale k̄adjindja; aua iurulba maṅṅanuṅ, inawodjieja k̄adjindja k̄aninja.

27 Gewunja ṅṅuja inaiud' ban d̄aga, aua at̄j̄a inṅauwona maṅṅari n̄anja, aua inṅaṅawodj̄eri? Wawu p̄aṅṅanin aua at̄j̄a inṅauwona? O! ṅaiu ṅjiri pul̄aga n̄anja ṅanun, k̄adjindja inawodjieja.

28 ṅjiri ṅjiduṅ at̄j̄a ṅjirkunina ṅaiu n̄anja wuṅgundjuie ṅaian̄anga n̄anja;

29 B̄andaia ṅande ṅjiri wunja, k̄adjinu Iraia ṅaian̄anga kanden̄u ṅaiu wunja,

30 Mindj̄al wur̄aṅndju wunja, djo: ṅjirkun̄aṅa wunja, p̄alalo:nma ṅaian̄anga n̄anja b̄andaia ṅaian̄anga n̄anja, at̄j̄a ṅjirkumb̄ana wunja adb̄alik̄arim man̄ṅen̄al̄ba n̄anja, wure wur̄aṅunbim̄aṅgori worumbaia ṅṅen̄al̄ja Israel ṅaria.

31 Simon, Simon, wai, Satan In̄ama kundjuṅanu, dj̄era-dj̄era ṅunṅumbu wunja corn k̄adjindja;

32 O! ṅaiu dadjurd kuṅeṅu ṅundju wunja, p̄ar̄ad ṅundjan̄anga ilura puṅuniri; ṅundju, wuno:murum kulun̄aṅ ṅunṅumb̄ana, ṅundju ṅawawaia birem-bire ṅṅandju.

33 Aua kundjuṅaṅgori, Inaiuri, ṅanamanja n̄ari ṅan̄ṅun̄aṅaṅuru ṅundju n̄anja bur k̄arim ṅuru, deb̄ara ṅarkun̄aṅandu.

34 Aua kundjuṅu, Kuṅenu, Peter, weni, punara wa pitja jero:l puṅgen, ṅundju w̄ali t̄jaruṅuri pindjiin wa laiburu puṅuninḡara.

35 Kundjuṅaṅgori, Wuno:murum ṅaiu ṅjin̄ṅun̄aṅaṅawuna bururu ṅjido:ra, t̄jalumba ṅjido:ra, ṅjidjerdu ṅaria ṅjido:ra, gejaṅ ṅjid̄amiaru? Arka kub̄adjuṅ, Kari.

36 Gejau kundjuṅṅṅgori, O! weni, aua bururu kudai kuṅṅṅurinja, tjalumba kaḍjindja, aua kuldjuru ino:ra, wobi ko:l kundji:nja, kumarenja.

37 Gewunja kuṅṅṅuri, Wuna wiri-wiri kauwi:na madj ko:rug kumaienja ṅaiu ṅanja, AUA KAUWI:NA ARWORIA NAṅJA; gewunja ṅaiu ṅari umindju kudai.

38 Kubadjuṅ, Inaiuri, wai, ṅuruma kuldjuru tjaruṅandu. Kundjuṅṅṅgori, Gole kunuṅ.

39 Ba keṅṅunal, keṅṅṅuru kaḍjinu geṅirida taḷamban ṅuru Oliva ṅari; inalalaia kuda: kaueraṅmalando:na.

40 Wuno:murum taḅbiu' ṅanja ingṅanina kundjuṅṅṅgori, Dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅṅundjuie ṅuru.

41 Kaṅuriena arka ṅanja kaḍjinu kaiug tjuna workundju, luṅṅudja kaṅnina, dadjurd kundjuṅ,

42 Kundjuṅiri, Iraia, ṅundju ṅamba lai kauwonanu, wuna djo: ṅari tjano:ṅgu; O! kari ge lai kauwonara, lai kauwonanu kuninja.

43 Maṅa kauwi:nanaṅga waḷaṅṅara aṅdjo:l' kaṅa, birembire kandjuna.

44 Paḅbalḷa kaṅuriena, wundjilwora dadjurd kundjuṅ; maṅadjinja anaṅṅanja pin njinineri gulu: kaḍjinu do:ra njimbaṅeri kabalba ṅuru.

45 Baṅi ingṅanina dadjurd geṅiri, inalalaia kanmurkalal, maṅa kanbuna kulunu aṅṅanineri pakul kunja.

46 Kundjuṅṅṅgori, Aṅudjakunja kulunu njiduṅiri? Bari njidu, dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅṅundjuie ṅuru.

47 Waḷi kaluleri wai, pelengṅare, aua kuda: Judas ingṅarimienja, iaruṅ twelve, inalalaia, ṅanja, adbanaṅṅale ṅuru keṅṅṅuru, Jesu kaṅaṅdjerale, ko:lbo:na.

48 Jesu kundjuṅṅṅga, Judas, I:dj' iṅko:lu tjiriwin mandjo:naṅga tjanaṅṅulbo:?

49 Arka wo:ri ingarwuneri maṅa karwuna kubadjuṅ, Inaiuri, kanjarwu kuldjuru njiniṅge?

50 Iaruṅ arka ṅanja ko:na inawodjieja inaiuri dadjurdṅara anaṅṅa, ini:um worawerdu' ṅarim dur mo:na.

51 Jesu kaṅdjo:lbala kundjuṅ, Ge njini kuninja waḷi; ini:um mamaṅdanaḷa, kaṅurduna.

52 Gejau Jesu kundjuṅṅṅgori ingadburkalal ardenaiuri dadjurdṅaria, dadjurdṅarim ṅaria, mababaia, Njirkunjenṅunal lulun ṅara kaḍjinu, kuldjuru, diam njiri kudai?

53 Tjile-jile ṅanaṅunineri njiri ṅanja dadjurdṅarim maninja, njido:ri wa la paṅaraṅmenjara; O! wuna njirkanṅagajau, wundjurulu duiba ṅari.

⁵⁴ Kaueraṃaṃ, kauerielguruṅgula, kaueraṃurula maiaru' ṅuru inaiuri dadjurḍḍara anaṅgam; Peter kuda: bōwora kaṃalando:na.

⁵⁵ Wuno: murum wiṅnu karkuguleṅu pulāga maiarum maninja, kurug aṅṅanina, Peter atja kauwona pulāga ṅanja.

⁵⁶ Njimbaridja ndjaruṅ maṛa iṅgo:na atja iṅṅanineri marāma ṅanja, nḍadba kaṅindjaṅa, kundjuṅu, Indja kuda: aua ṅanja kaṅnina.

⁵⁷ Aua kari kundjuṅu, kundjuṅiri, Woṅaiinja, wa laiburu paṅṅaninnaṅga.

⁵⁸ Wāli paḷejau iaḱara maṛa ko:na, kulula, Nundju kuda: arka ṅanja ṅunuṅ. O! Peter kundjuṅu, I:dja, wa paṅṅanin.

⁵⁹ Wāli paḷejau, iaḱara nḍadbama kundjuṅu, Nidji indja kuda: aua nanja kaṅnina, Galilee ṅara iṅṅanuṅ.

⁶⁰ Peter kundjuṅu, I:dja wa laiburu paṅṅanin tjuṅunjalū. Maiirgi:rkum, wāli kaluleri, punara jero:l kundjuṅu.

⁶¹ Gejau Inaiuri wararkar kaṅnina, Peter kaṅindjaṅa. Peter ni: kuṅṅaṅurula ṅala-ṅala Inaiuri anaṅga, kaḍjinu geṅṅaṅga, Punara wāli jero:l puṅgen, weni tjaruṅuri kari djejara.

⁶² Daṅde keṅaṅuru, nḍadba wola: kundjuṅiri.

⁶³ I:dja aua iṅgadbṅ umbili kaueraṃaṃ, wodpiliba kauerio:rala.

⁶⁴ Imṅandjugu womburok kubari:la, burkai kaueriabuna, kubḍjuṅiri, Tjo:lba minjalū, aṅguja ṅunṅumbuna?

⁶⁵ Darawa tḱaḱari wodbandaḡu kubḍjuṅaṅaṅga.

⁶⁶ Wuno: murum lei maṅgo:na, mababaia i:dja ṅanja djaruk kadbiēna, ardenaiuri dadjurḍḍaria, wiri-wiri ṅaria kuda:, kaielwa kaueraṃurula karwḍeṅarim ṅuru.

⁶⁷ Kubḍjuniri, Nundju Christ ṅamba ṅunṅunun, minjenjari. Aua kundjuṅaṅṅori, Njai ṅamba ṅaṅṅundjunuri, pitja dja paṅjaṅudjara,

⁶⁸ Namba burkai njinṅundjāb, kaḍjinba paṅjario:lbaṅ.

⁶⁹ Wendj-i-daḡu I:dj' iṅko:lu pitja atja ewa worawerdum maninja wundjurulu God anaṅga ṅanja.

⁷⁰ Ardarawaia kubḍjuṅ, Nundju God ṅunṅungula? Aua kundjuṅaṅṅori, Njiri kuri: ṅaṅṅunuṅ.

⁷¹ Arka kubḍjuṅ. Aṅudja piri adḱadjaieja aṅama wodju? Nari ṅundju-ṅundju ṅuru karkaṅurula iamundu ṅanja.

23

¹ Arka ardarawaia bari kadina, kaueraṅurula Pilate ṅuru.

2 Wunmanbali de kauero:na, kubadjuniri, Indja mbara kerwuna worumba arkananga arkolikolia angandjuna, kare ko:nanangori kaiug ingado: wunja Caesar, genjiri aua njundju-njundju Christ inaiuri inganun.

3 Pilate burkai kaiabuna, kundjuniri, Njundju nunaiuru Jew naria arkananga? Aua kaio:lballa, kundjunu, Njundju kundjalui.

4 Pilate kundjunanangori ardenaiuri dadjurdnaria, pelengaraia kuda:, I:dja indja nanja worn kari wa mbara pujo:n.

5 Arka njadbama kubadjun, Pelengaraia kannandjeru, kaniingunderi Judaea mararawam maninja, Galilee maianuru i dagam nuru njini.

6 Pilate nuru inganina, burkai kandjabuna i:dja namba Galilee nara inganun.

7 Laiburu inganina aua Herod narim waia inganina, kanaanawuna Herod nuru, aua gejau Jerusalem maninja inganina.

8 Wuno:murum Herod Jesu inganindjana, djenbenuru tjukul kanina; gewunja maranu lai kauwonananga inganindja wunja, nuru inganina aua wunja, ini:u' nara kanina umiimbaie kanindja wunja aua nanja kanijaena.

9 Burkai kaiabuna nala-nala darawa nanja; O! aua kari wa pangai:lbenja.

10 Ardenaiuri dadjurdnaria, wiri-wiri naria kuda:, karwelgenja, njadbama de kauero:na.

11 Herod malaninaria anangaia kuda: iluk kaueraman, umbili kaueraman, wobi palemba nara tai kaueri:la, tjile kanaanawuna Pilate nuru.

12 Ge i di dagu Herod a Pilate, aue wururandujaligaiandu kaninaienandu; aaurlejandu inauurgun-gandu.

13 Pilate naia kanman ardenaiuri dadjurdnaria, ardenaiuri pelengaraia kuda:,

14 Kundjunanangori, I:dja indja kanaanurulalgara kadjindja iarun pelengaraia angandjeru, wai, naju njidbanjale nuru aua burkai kanaiabuna, kari wa mbara pujo:nja i:dja indja nanja, ge njiri de iranjunbu.

15 Kari Herod kuda:; gewunja kanaanawunalgari njele, wai, kari debad' kari wa pungauwi:nananga.

16 Wodpiliba inaiio:ra, burangai inam.

17 Burangai kamanjanangori iarun manarijau.

18 Arka jero:l kubadjun tjaronama, Anuru, burangai imanjari Barabbas;

19 Aua wurgunu tjaruŋ wunja malaiindem maninja kaŋinaiena, wurkemaŋ' kunja, iŋgaiɓiena bur kaŋim maninja.

20 Pilate njele kundjuŋaŋgori, korega geŋu Jesu burɔŋgai wunja.

21 O! arka jero:l kubɔdjun, kubɔlula, Wongaia ŋanja ande.

22 Tjaruŋuri kundjuŋaŋgori, Aŋudjakunja, ŋaŋaŋga woru indja kundjuŋu? Ŋaiu wa maŋa puŋo:nja kari debɔd' kaŋi aua ŋanja; gewunja wodpiliba iŋaio:ra, burɔŋgai iŋam.

23 Arka ŋɔadbama, ŋala-ŋala daraiu njininge, burkai kaueriɓbuna wongaia ŋanja iŋgande wunja, geŋau ŋala-ŋala arkaŋaŋga puluru ki:la.

24 Geŋau Pilate wure kumbuna kuninja kaɗjiniu burkai iŋgadɓabuna.

25 Burɔŋgai kaŋaŋaŋgori aua wurgunu wunja, wurkemaŋ' kunja, iŋgaiɓiena bur kaŋim maninja, aua iŋgadiauwuna, O! Jesu kanino:la lai kauwonɔŋgori wunja.

26 Waɓi iŋgadjelguruŋgula, laburd kaueraŋaŋ Simon Cyrene ŋara, iŋgeŋunaliri bundul' ɔlp, aua ŋanja wongaia kubarkanduŋu, mano: wunja Jesu iwelbam.

27 Kaueraŋmalando:na pelengaraia djenbenuru i:dja, woŋaia kuda:, arka wola: kubɔdjuŋiri, kaueraremaleri,

28 Jesu wararkar kanmurkɔla kundjuŋu, Paŋamaŋaraia Jerusale' ŋaria, wola: piriareri; wola: wuri: njiri ŋundju-ŋundju wunja, woŋalalaŋuŋa njirkaŋaŋgaia wunja.

29 Gewunja, wai, lewara pitja njejeŋgal wuno: murum pitja baŋe, Tjukul ŋaria ŋaŋgaŋgundia, arkulum kaɗjinba baŋi padɗandienja, ŋamugu kaɗjinba panɔdo:nja.

30 Geŋau pitja baŋenaŋgori taɓelamban, Njirwa aŋri nanja; kurorandu, Ro:k wuri:njari.

31 Gewunja wuna ŋamba kadju ŋuwonu kalguru ŋanja, ŋaŋaŋga pitja ŋaŋinaie dalga ŋanja?

32 Kaielguruŋgienandu kuda: iaruŋandu iwaworkandu aua ŋanja iŋgauwi:ŋandu wunja.

33 Geŋau madburkɔla taŋbium maŋgarimiena Paŋdjuŋarim, ma wongaia ŋanja kaueranduŋu iwaworkandu kuda:, iaɗara worawerdum maninja, iaɗara mamauim maninja.

34 Geŋau Jesu kundjuŋu, Iraia, wai tɓabunaŋgori; gewunja wa laiburu padin ŋani kadjiri. Wobi anaŋga arge wurura dalar kubɔdjun, kaueraŋmurɔneri.

35 Pelengaraia karwelgenja kaueranindjaŋeri. Arde-naiuri kuda: umbili kaueraŋaŋeri, kubɔdjun, Atɓakekaŋria

kanmundulbala, aue nundju-nundju kamundulbaienja, indja namba inganun Christ, ingamuriena God ananga.

36 Malani' naria kuda: umbili kaueramaneri, kaueramurkalaleri, vinegar kano:na,

37 Kubadjuniri, Nundju namba nunnunun Jew naria inaiuri arkananga, pamundulbaie.

38 Wiri-wiri kuda: kuniñaiena aua nanja, INDJA INAIURI JEW NARIA ARKANANGA.'

39 Igarun iwaworkandu ingalienjandu kanujo:na, Nundju wawu Christ pununin? Nunge nundju-nundju pamundulbaie, arendu kuda:

40 Iakara kaio:lbala kamaiambuna, kundjuniri, Nundju wawu God punungulgunen, wure nanja wundji-di-dagu nunnunun?

41 Narendu kuda: wuniama, gewunja wodbandu kadjinu workundjunandu; O! indja kari woru wa pungenja.

42 Kundjunananga, Jesu, ni: tjanganuru wuno:murum nunnunjana bandaia nundjananga nanja.

43 Aua kundjunananga, Nidji kunenu, weni pitja nunjanu naiu nanja Paradisa nanja.

44 Lewara njinina, duiba maniaiena kabalba mararawam maninja kale-kale' njinim,

45 Maranunja duiba narinja njinaiena, jarala dadjurd narim maninja dalar kaniaiena pulaga nanja.

46 Nala-nala daraiu jero:l kundjuru Jesu kulula, Iraia, nuno:ri nanja nunino: nanandj. Wuna kalula, inandj wudi kena.

47 Centurion mara ko:na wuna kaniaiena, God ko:do:dala, kundjuniri, Nidji i:dja indja idanuru kanina.

48 Pelengaraia ardarawaia djaruk angamiena wuna kadidja wunja, wuno:murum kadidjana wuna kaniaiena, adbannalim deba marwuna, djo:li kadinal.

49 Laiburia ardarawaia anangaia bowora karwelgenjiri, wonaia kuda: ingadbalando:na Galilee alp, wuna kubadidjaneri.

50 Wai, i:dja inumba Joseph, kauadeja, i:dja inia, idanuru,

51 Aua wa panmurkenja arka kalula, kadjuru, Arimathaea nara, malaiindem Judaea nanja, aua kuanala bandaia God ananga,

52 Aia kamurkalanuru Pilate, kaniau wuna durgu Jesu.

53 Jeri kaiabuna, murd kamang wobi imalala njininge, kanderu kanmenma nanja kaiug nanja dur mangauwi:na, ma nanja wali i:dja kari wa we parwenja.

⁵⁴ Lewara ge Ardamanjajau, Wunaiurujau wodjulu kuni-naliri.

⁵⁵ Wonjaia kuda: kaueramalando:na, aua nanja angengunaliri Galilee alp, kanmenma mara marwuna, narunangowu durgu kandiena.

⁵⁶ Djo:li kadinal, ardamanja kanbarkandjuna arkanim manieja, angaiamie naria.

⁵⁷ Wunaiurujau noiba kadina, nala-nala nanja.

24

¹ Lewara gewurle pale Wunaiurujau, alinari mamangununu, kanmenma madburkalal, markanjurulal arkanim manieja manamanja mangarkandjuna.

² Mara kubarwuna kaiug ruluba kanjuriena kanmendji-dagu.

³ Dara karija, wa mara pungarwi:nja durgu Jesu Inaiuri ananga.

⁴ Ge kunina, wali ardi:um idjedja njingnineri wuna wunja, wai i:dja iaruhandu kauwelgenjandu arka nanja wobi palemba nara nanja;

⁵ Arka karkulgunenja, idjidja kubadban arbinum kabal' kuru, auandu kundjundu, Anudjakunja karanganjiri:jiri iedjer adbhan nanja?

⁶ Nuruma wa pangganin. O! bari kanina. Ni: wuranjuru kalulanuri wali Galilee nanja ingnineri,

⁷ Geniri, I:dj' inko:lu madj kanauwi:nja i:dja arworia ardo:ri nanja, wongaia nanja kandienja, pale kulunu tjaruhandu bari kaninja.

⁸ Arka ni: kubarkanjurulananga nala-nala ananga,

⁹ Djo:li kadinal kanmenm' alp, darawa wuna kubadjuanganjori eleven, inalalaia, atjakekaria ardarawaiã kuda.

¹⁰ Arge kaninuri Mary Magdalena, Joanna, Mary James ananganja, atjakekaria kuda: arka nanja wuna kubadjuanganjori arkanawieja.

¹¹ Nala-nala wuna mara kumbi:nananjori wonala kadjinu, arka dja kubarkudjarala.

¹² O! Peter bari kanina, tjari kumananjuru kanmen' njuru; ilu kanina, mara ko:na wobi ekamandj; kejanuru, ini:akamanma rangari kenja wuna tjanda kamiena.

¹³ Gejau, wai, iaruhandu arka nanja lewara ge-i-di-dagu kejanurandiri maiarundjerunu' njuru wodjulu Jerusale' nanja, manumba Emmaus.

¹⁴ Kululandiri aue wururandu wuna darawa tjuman kamiena.

15 Ge kunina, wāli kalulandiri, burkeba inggaiābienandiri, Jesu mandja kāmurkalalgāndu, auandu nānja keŋo:ri.

16 O! ambulkandu djiān kumienandu aua wa laiburu paŋgaŋinjanāngandu.

17 Aua kundjuŋaŋāngandu, Nānānga wuna ŋāla-ŋāla ai njirkumbi:ŋandiri njirkunjaŋaŋurandiri? Auandu pindiwindi kauwelgenjandu.

18 Iākāra kaio:lbāla, iŋumba Cleopas, kundjuŋaŋānga, Nundju edbulwu Jerusale' nānja, wawu laiburu puŋunindjiri wuna tjuŋaŋ kāmiena ma nānja wendjiau?

19 Aua kundjuŋaŋāngandu, Nānānga? Auandu kundjuŋaŋāngandu, Jesu Nazareth ŋāra wunja, aua iŋgaŋina i:dja tjo:lbāda, iurulba kudai geŋu, kalula, God imānŋāle ŋuru, i:dja ardarawaia kuda;

20 Ardenaiuri dadjurd ŋāria, ardenaiuri ararkanāngaia, aŋganbādino:nānga wure nānja debar' kunja, wongaia nānja iŋgarkandēu.

21 O! ari ardi:u' ŋāria ādina aua pitja aŋjāmundulba Israel; weni kuda: lewāra tjaŋuŋuri wuna tjuŋaŋ kāmiena.

22 Woŋaia atjākekāria kuda: āri nānja raŋgāri aŋbarkāndjuna, arka alināri kāmēnma nānja aŋgaŋina;

23 Durgu anānga wa māra puŋgarwi:nja, karingunal kubādjuŋiri ardidjieja wālanŋāria aŋganbādidjaŋa, arka kadjuŋu aua iedjer iŋgaŋuŋ.

24 Atjākekāria kuda: āri nānja kāmēn' ŋuru madburkālanuru, māra kubār wuna kādjinu woŋaia kadjuŋu; aua wa māra pauero:nja.

25 Gejau aua kundjuŋaŋāngandu, O woŋāla, njirkulum tjanāba ŋāri wurāŋunjudjara darawa tjo:lbādaia kadjuŋu.

26 Wawu Christ wuna ko:ru puŋgenja, iŋgenāŋuru paŋlemba ŋuru anāŋgaŋ?

27 Gejau Moses auurle tjo:lbādaia ardarawaia njini, kāmiiimbunandu mili-mili irarawa nānja wuna aua ŋundju-ŋundju wunja.

28 Gejau māmurkalalkuri maiarundjeruŋuma ma ŋuru iŋgenāŋuriringuri, aua kundjuŋu iŋgenāŋuriri njele.

29 Auandu wore kāmāŋandu, kundjuŋandu, Atjā bānu ārendu āanja, Kāle-kālem njingānuŋ, māraŋunja gole we njimbāneri. Dāra keŋaŋuru atjā wunja auandu nānja.

30 Ge kunina, wuno:murum atjā iŋgauwona, auandu nānja, wuro:dbori kāmāŋ, wunia kulula, dewod ko:na, kāno:nandu.

31 Gejau ambulkandu tjalan kumbunandu, laiburu kāninānāngandu; aua kāmburuk kānina auandu nānja.

32 Aue nundju-nundjandu kani:nandu, Wawu narkulandum m̄ara-m̄ara p̄amaninjandu n̄arendu n̄anja, w̄ali geṇuṇ̄arendiri kalumba n̄anja, w̄ali n̄arkumiimbunandu mili-mili?

33 Ge-i-di-daḡu b̄ari k̄aninandu, djo:li k̄aninalḡandu Jerusale' n̄anja, m̄ara kanbunandu eleven, inalalaia, djaruk aṅḡamiena, atj̄akek̄aria kuda: arka n̄anja,

34 Kub̄adjun̄iri, Inaiuri nidji b̄ari k̄anina, m̄ara kauwi:nanaṅga Simon.

35 Gejau auandu kundjun̄andu wuna kalumba n̄anja, n̄arunaṅḡowu aua laiburu inḡani:nanaṅgandu wuro:dbori dewod inḡanaleri.

36 Wuna w̄ali kadjun̄iri, Jesu aua nundju-nundju kauwelgenja arka pul̄aga n̄anja, kundjun̄anaṅgori, Abi:la kuninja-nuri.

37 Arka luren kub̄adb̄aṅ, karkulgunenja, in̄an' ṇali kub̄adjun̄ m̄ara inḡarwuna.

38 Aua kundjun̄anaṅgori, Aṅudjakunja djerara m̄araṇeri, aṅudjakunja njidi:akamanma kuriiri?

39 N̄ano:ri, ṇaiерdu, wuranindj, ṇaiakaw̄ali ṇaiu nundju-nundju; t̄j̄aram̄andana, t̄j̄araṇindj, gewunja in̄andj iwiliri, inari ino-ra, k̄adjinu t̄j̄araṇunindj ṇaiu kudai ṇan̄junuṅ.

40 Wuna geṇu kanmiimbuna ino:ri, ierdu.

41 Arka w̄ali karkudjarala gewunja tjukul aṅḡanina, raṅḡari aṅḡeṅa, aua kundjun̄anaṅgori, Njiri maṅḡari kudawu?

42 Kauerano:na djaia iwidj̄ara.

43 Aua k̄amaṅ, adb̄annaḡe ṇuru mindjal kundjunu.

44 Gejau kundjun̄anaṅgori, Wuna ṇ̄ala-ṇ̄ala ṇan̄nundjun̄anuri w̄ali njiri n̄anja ṇan̄junineri, ko:rug kumaienja darawa wiri-wiri kauwi:na ṇ̄ala-ṇ̄ala Moses anaṅga n̄anja, tjo:lb̄adaia n̄anja kuda:, kan nanja kuda:, ṇaiu wunja.

45 Gejau ardi:um p̄alk̄ar mamuraṅḡanaṅgori mili-mili inḡadena wunja;

46 Kundjun̄anaṅgori, Wurunaṅḡowu wiri-wiri kumbi:na Christ madj punḡenja, b̄ari kaiṇdienja im̄andj i daḡu lew̄ara t̄j̄aruṅuri jau.

47 Kul̄aṅḡan ardi:um kuluienja in̄umba n̄anja um̄ara wai kunja worumbaia ardarawaia n̄anja, Jerusalem maninja mauurlem.

48 Wuna n̄anja njidaṅḡadjaieja.

49 Wai, kuṅaṅaṅawunuri t̄j̄auaien ṇaiu Iraia anaṅga; atja njidu manaiudba n̄anja wur̄aṅunma njini wundjurulu karaṅ i daḡu.

⁵⁰ Kanganurulanuru dānde ηuru Bethany njini, ino:ri la mamaηanηgori, pāli kanbuna.

⁵¹ Ge kunina, wāli pāli ηngo:neri, kaηo:ηgienanηgori, mano: kaηuriena ηnd jo:l' kuru.

⁵² Arka lungu-lunɡudja kabādbanηnηga, Jerusalem maninja djo:li kadinal, tjukul djenbenuru kadina.

⁵³ Kaηjinma kadineri dadjurdηarim maninja, God kauero:do:daleri.